

ДОКЛАД ЗА
СЪСТОЯНИЕТО НА
ОТБРАНАТА И
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

2016

Република България
Министерски съвет
София, юли 2017 г.

Докладът за състоянието на отбраната и въоръжените сили е изготвен в изпълнение на чл. 23 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. Той представя на Народното събрание и българското общество отчет за предизвикателствата пред отбранителната политика и достиженията ѝ през 2016 г.

Проект на доклада беше приет с Решение на Министерския съвет №212 от 21 април 2017 г. и внесен за разглеждане в Народното събрание. Поради важноста на изводите и оценките в доклада, предизвикали разнопосочна обществена реакция, с Решение на Министерския съвет №304 от 2 юни 2017 г. същият беше оттеглен. Освен основен информационен документ, той представлява и ангажимент за бъдещото осъществяване на политиките в областта на отбраната на страната. Това ще се реализира под контрола на Народното събрание, избрано по волята на българските граждани, с ресурсно осигуряване, което е в неговите правомощия.

С актуализирания Доклад за състоянието на отбраната и въоръжените сили на Република България за 2016 г., избраното от 44-то Народно събрание редовно правителство на Република България предоставя обосновани изводи и насоки за съсредоточаване на усилията през следващия отчетен период. Те са в съответствие с приоритетите от правителствената програма в сектор „Отбрана“, по които се търси политически консенсус и със свое решение 44-то Народно събрание да се произнесе.

Одобренията в Доклада оценки, изводи и насоки са задължение на правителството и Министерството на отбраната за развитието на способностите на въоръжените сили.

София, юли 2017 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

1.	Резюме	4
2.	Управленски подходи и приоритети в отбранителната политика.....	8
2.1.	Основни изводи по отношение на отбранителната политика, произтичащи от измененията в средата на сигурност	8
2.2.	Развитие и функциониране на Министерството на отбраната като модерна институция на демократична държава.....	9
2.3.	Политика на прозрачност и отчетност	11
2.3.1.	Ефективно управление и премахване на условията за корупция.....	11
2.3.2.	Информационна политика	11
2.3.3.	Контролна и одитна дейност.....	12
2.4.	Ресурсна среда	14
2.4.1.	Изпълнение на бюджетните програми по политики	16
2.4.1.1.	Политика "Отбранителни способности".....	16
2.4.1.2.	Политика "Съюзна и международна сигурност".....	17
3.	Въоръжени сили и отбранителни способности.....	19
3.1.	Сухопътни войски.....	20
3.2.	Военновъздушни сили	25
3.3.	Военноморски сили	30
3.4.	Способности за специални операции	35
3.5.	Изпълнение на мисиите на въоръжените сили	36
3.5.1.	Мисия „Отбрана“.....	36
3.5.2.	Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“.....	36
3.5.2.1.	Операции и мисии на НАТО.....	36
3.5.2.2.	Операции и мисии на Европейския съюз.....	37
3.5.2.3.	Операции и мисии на ООН.....	38
3.5.3.	Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“.....	38
3.6.	Съвместна подготовка.....	40
3.7.	Развитие на националните концептуални и доктринални документи	43
3.8.	Въоръжение и техника	44
3.8.1.	Политики и подходи по въоръжението и техниката	44
3.8.2.	Превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили	45
3.9.	Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори	46
3.10.	Технологични, изследователски и развойни проекти	48
3.11.	Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси	49
4.	Хората в отбраната	51
4.1.	Състояние на окомплектоването на Министерството на отбраната и въоръжените сили	51
4.2.	Длъжности в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации.....	53
4.3.	Набиране и кариерно развитие	53
4.4.	Военно-образователна система	54
4.5.	Социална политика и мотивация.....	55
4.6.	Политика на социално сътрудничество	58
5.	Национална и евроатлантическа сигурност и отбрана, международен мир и стабилност	61
5.1.	Европейски съюз – обща политика за сигурност и отбрана	61
5.2.	НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност	62
5.3.	Измерители за оценка приноса на България в НАТО	65
5.4.	Международно сътрудничество	65
5.5.	Мерки за укрепване на доверието и сигурността	67
6.	Поддръжка и осигуряване на отбраната	68
6.1.	Разузнаване	68
6.2.	Логистично осигуряване	69
6.3.	Инфраструктура на отбраната	72
6.4.	Комуникационно и информационно осигуряване	74
6.5.	Сигурност на информацията.....	76
6.6.	Киберотбрана	77
6.7.	Военна стандартизация, сертификация и кодификация	78
7.	Изводи.....	80
8.	Направления за съсредоточаване на усилията	83

1. Резюме

"България има насъщна нужда от сърцати юнаци и честолюбиви войници, които не от смърт, а от позор се боят."

(полк. Борис Дрангов)

Националната отбранителна политика се осъществяваше в съответствие с Конституцията, законите и утвърдените от Народното събрание и Министерския съвет стратегически документи в областта на сигурността и отбраната.

През 2016 г. продължи изпълнението на Програмата за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2020 (Програма 2020) и основаващия се на нея План за развитие на въоръжените сили 2020 (План 2020). В съответствие с измененията в среда за сигурност и след междинен преглед беше актуализирана Национална отбранителна стратегия, одобрена от Министерския съвет през м. април 2016 г. Стартира и преглед на националните доктринални документи в областта на отбраната, с цел поддържането им в съответствие със средата на сигурност, законодателството, провежданите политики и съюзните публикации.

Коренно променената средата на сигурност постави нови изисквания към отбранителните способности на българските въоръжени сили. Взети бяха ключови решения по отношения на модернизацията им. В съответствие с поетия ангажимент за допълнително целево финансиране от централния бюджет за големите модернизационни проекти, през юни 2016 г. Народното събрание взе решение да бъде даден ход на инвестиционните проекти за закупуване на нов тип боен самолет за Военновъздушните сили и два многофункционални модулни патрулни кораба за Военноморските сили. По инвестиционен проект „Придобиване на нов тип боен самолет“ беше изпратено „Искане за предложение“ до Италия, Португалия, САЩ и Швеция.

Българските въоръжени сили са в състояние със затруднения и повишен риск да изпълняват задачите си по мисиите, произтичащи от конституционните задължения по гарантиране на суверенитета, независимостта и териториалната цялост на страната в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Отделни задачи се изпълняват с ограничения. Това се дължи на системния финансов недостиг, нарастващия некомплект от личен състав и лошото състояние на остарялото въоръжение и бойна техника.

Република България все още остава далеч от изпълнението на поетия на срещата на върха на НАТО в Уелс ангажимент да отдели 2% от БВП за отбрана. Разходите за отбрана за 2016 г. спрямо 2015 г. намаляват като процентно съотношение – от 1,30% на 1,28% от БВП. Като реален паричен обем обаче, извършените разходи през 2016 г. са с 69 387 662 лв. повече от предходната година. Националният статистически институт отчете ръст в БВП на страната от 3,4%, което обяснява намаленото съотношение на разходите за отбрана като процент от БВП, независимо от тяхното реално нарастване в абсолютна стойност. Това нарастване обаче е незначително и не води до качествено подобрене на дефицита от необходими отбранителни способности в условията на променената стратегическа среда.

Растяща тревога в ръководството на Министерството на отбраната и командването на въоръжените сили буди задълбочаващият се през изминалата година проблем с комплектоването на формированията с личен състав. В сравнение с края на 2014 г., само за две години, броят на незаетите длъжности в Българската армия се е удвоил - от 10% на 20%. По отношение на структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната некомплектът достига 19%, като за 2014 г. той е бил 10%. По отношение на Министерство на отбраната, за две години некомплектът се е увеличил с 9%, съответно от 3% в края на 2014 г. на 12% в края на 2016 г. От видовете въоръжени сили най-тежко засегнати от недостиг на личен състав са Сухопътни войски, които имат най-голям принос към операциите и мисиите на НАТО и ЕС, както и към операциите по охрана на границата. Те са попълнени с войници приблизително на 71%, а над 20% от местата за офицери остават вакантни.

Основните причини за големия некомплект от личен състав във въоръжените сили се дължат на: ниските размери на основните месечни възнаграждения, което прави военната професия неконкурентноспособна на пазара на труда; липсата на финансови средства за обявяване на конкурси за вакантните длъжности; прекомерната регулация и сложните правила за кадрово развитие; честите промени в нормативната уредба през последните години, касаещи условията за пенсиониране и освобождаване от военна служба; демографските, здравните и образователните проблеми на обществото.

За осъществяване на **секторна политика „Отбранителни способности“** дейността беше фокусирана върху изграждането на оперативно съвместими въоръжени сили с единна система за командване и управление в мирно време и при кризи, със съответната организация, численост, въоръжение, техника и подготовка. Недостатъчното ресурсно осигуряване на програмите на въоръжените сили през последните години се запази като тенденция и през 2016 г. Поддържането на изградените способности беше силно затруднено и се характеризираше с постоянно препланиране на предоставените ресурси за възстановяване изправността на въоръжението, техниката и развитието на нови способности. Отпуснатите финансови средства по списъчния, а не по щатния личен състав силно ограничаваха възможността за попълване на вакантните длъжности. В резултат на това се увеличи некомплектът на личен състав, а окомплектоване на декларираните формирования се извършваше с условности, което предизвика компромиси при изпълнението на поети съюзни ангажименти.

По отношение на **секторна политика „Съюзна и международна сигурност“** едно от най-значимите събития беше срещата през юли 2016 г. на държавните и правителствените ръководители от НАТО във Варшава. Решенията от срещата бяха фокусирани върху изграждането на силна колективна отбрана и възпиране, създаване на всеобхватен дългосрочен подход в ангажирането със страните-партньори на Алианса, повишаване на сигурността и балансирано усилване на Източния фланг на НАТО, както и „адаптирано предно присъствие“ в нашия регион и прилагането на подходящи мерки, съобразени с динамиката и спецификите на сигурността и защитата на съюзниците от Черноморския регион. Страната ни се ангажира със принос към колективните усилия за засилване на възпиращия и отбранителен потенциал, подобряването на ситуационната осведоменост и демонстрирането на готовност и решимост от силите на НАТО да оперират без ограничения в региона. В навечерието на срещата във Варшава бяха декларирани пълни оперативни способности на разгърнатия у нас Щабен елемент за интегриране на сили на НАТО, който ще изпълнява ролята на звено за връзка между националните щабове и командвания и командната структура на силите на НАТО.

Предприетите от НАТО мерки за гарантиране на сигурността на съюзниците изведоха на преден план необходимостта от реорганизиране и съкращаване на сроковете за реорганизация на някои формирования и структури, с цел осигуряване на необходимите отбранителни способности. В изпълнение на План 2020 бяха извършени организационно-щатни промени в 52 формирования от въоръжените сили, 48 от които бяха реорганизирани, три - преподчинени и беше създадена една нова структура – флотилия бойни и спомагателни кораби. Бригада „Специални сили“ беше подчинена непосредствено на началника на отбраната.

В изпълнение на мисия „Отбрана“ акцентът бе поставен върху подготовката на въоръжените сили по поддържане и усъвършенстване на съществуващите способности за водене на операции. Съществено внимание беше отделено на подготовката на въоръжените сили, насочена към запазване на придобити способности от участие в реални бойни операции. Приоритет в подготовката беше провеждането и участието на формирования от въоръжените сили в мащабни съвместни и международни учения. През 2016 г. бяха проведени 258 национални и 37 международни учения. Проведени бяха 51 тактически учения и тактически учения с бойни стрелби на ниво батальон/дивизион, на които формированията показаха добра сглобеност и оперативна готовност за изпълнение на задачи и по трите мисии на въоръжените сили.

В изпълнение на мисията „Подкрепа на международния мир и сигурност“ формирования и отделни военнослужещи участваха в 14 мисии и операции зад граница на НАТО, ЕС и ООН. Общият брой военнослужещи, участвали в планираните ротации през годината беше около 760, включително и в силите за отговор на НАТО и ротата от междинният резерв за операция „Алтея“ на ЕС в Босна и Херцеговина.

В изпълнение на мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ общо 100 специализирани формирования за овладяване и/или преодоляване на последствия от бедствия поддържаха постоянна готовност и провеждаха операции за оказване на помощ на населението при: преодоляване на последствията от тежки зимни условия и наводнения; гасене на масивни горски пожари; ликвидиране последствията при радиационна и/или химическа авария; авиомедицинска евакуация и транспортиране на медицински екипи; за търсене и спасяване в акваторията на Черно море; за доставка на питейна вода, както и за разузнаване и унищожаване на открити невзривени бойни припаси и взривни вещества. Изпълнени бяха 117 мероприятия по унищожаване на 448 бойни припаса.

Формирования от въоръжените сили продължиха да оказват съдействие за провеждане на мероприятия, свързани с миграционния натиск по държавната граница. В операцията по логистична поддръжка на органите на МВР по охрана на държавната граница през 2016 г. броят на участвалите военнослужещи и цивилни служители достигна до 880. В операцията за съвместни действия с органите на МВР по охрана на държавната граница с Турция от началото на операцията до края на 2016 г. общият брой на участвалите военнослужещи достигна над 2700, с извършвани ротации.

През септември беше осъществена първата съвместна мисия по охрана на въздушното пространство на страната със самолети на САЩ и Република България. Продължи изпълнението на споразуменията за презгранични операции при охраната на въздушното пространство с Румъния и с Гърция.

Продължаващата трансформация на НАТО и адаптацията му към фундаментално променената среда на сигурност бяха едно от ключовите направления в дейността на Министерството на отбраната през отчетния период. Министерството на отбраната активно допринесе за подготовката за участието в срещата на държавните и правителствените ръководители на държавите-членки на НАТО на 8-9 юли 2016 г. във Варшава. Фокусът беше поставен върху изграждането на силна колективна отбрана и капацитет за възпиране, с конкретни мерки за повишаване на сигурността и балансирано засилване на целия източен фланг на Алианса, включително и региона на Черно море.

Приоритет в дейността на командирите от всички степени беше подготовката на формированията, определени за участие в мисии извън територията на страната, както и тези от декларираните за НАТО и ЕС сили. В условия на недостиг на финансови средства продължи изпълнението на Пакет „Цели за способности на НАТО 2013“ (ЦС 2013) и поетите от страната ангажименти по 55 цели и за подготовката на 50 формирования към колективната отбрана. Стартираха и дейностите по приемането на новия Пакет „Цели за способности на НАТО 2017“ (ЦС 2017) от новия цикъл на Процеса на планиране на отбраната на Алианса. Новият пакет осигурява приемственост и последователност с изпълнявания Пакет ЦС 2013, но с пренасочването на усилията на НАТО от операции в отговор на кризи към операции за колективна отбрана.

Във връзка с предстоящото през първата половина на 2018 г. българско председателство на Съвета на ЕС, Министерството на отбраната инициира процес на подбор и подготовка на представители в екипа на председателството, уточняване на финансови параметри, провеждане на координация с други ведомства и др.

Продължи реализацията на ключови инициативи в областта на киберотбраната като елемент от националната сигурност. България подкрепи определянето на киберпространството като отделен домейн на операциите на НАТО. Приета беше Национална стратегия за киберсигурност „Киберустойчива България 2020“.

Проблемна област остана логистичното осигуряване на въоръжените сили. Освен недостигът на материални средства по финансови причини, трудности предизвиква и прекомерната централизация на доставките. Тази централизация често води до взимането на еднолични решения, неотчитащи специфичните потребности на формированията, а понякога и до бездействие. Възможни решения са споделянето на тези отговорности по веригата за командване и управление и задаването на ясни приоритети, обвързани с Пакета Цели за способности на НАТО.

Предприети бяха стъпки за актуализиране на правно-нормативната база на отбраната. С изменения и допълнения в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България беше правно регламентирано участието на въоръжените сили в охраната на държавната граница. Беше въведена възможността за усиление на охраната на въздушното ни пространство със съюзнически сили и средства. Беше осигурено постигането на пълни оперативни способности на Щабния елемент за интегриране силите на НАТО у нас. Потърсени бяха възможности за преодоляване на некомплекта от военнослужещи. Към дейностите на въоръжените сили бяха добавени и задачи по участие в охраната на държавната граница. С промени в Закона за резерва на въоръжените сили на Република България беше усъвършенствана нормативната уредба, регламентираща дейността на резерва и на системата за привличане, селектиране и подбор на кандидати за служба в доброволния резерв. Актуализацията на Закона за военната полиция позволи подробно регламентира оперативно-издирвателната дейност, прецизирани бяха разпоредбите по антитерористичната дейност и др. С приетия Закон за противодействие на тероризма бе регламентирано участието на въоръжените сили в борбата срещу тероризма.

2. Управленски подходи и приоритети в отбранителната политика.

2.1. Основни изводи по отношение на отбранителната политика, произтичащи от измененията в средата на сигурност

През 2016 г. се запазиха и задълбочиха тенденциите за интензифициране на съществуващите и поява на нови предизвикателства и заплахи. Динамичните процеси по източната и южната периферия на НАТО и ЕС поставиха страната ни в сложна ситуация, изискваща диференциран подход и стратегия. Пряка опасност генерираха нестабилността в близост до границите ни, в т.ч. Черноморския регион, амбициите на т.нар. Ислямска държава и инспирираните от джихадистката идеология екстремистки групи да разпространят влиянието си в глобален мащаб и да активизират дейността си на европейска територия. Хибриден характер носеха стимулираните процеси на масова миграция и мащабните хуманитарни кризи в Близкия изток и Северна Африка. Опасност представляваха трансграничната организирана престъпност и нелегалният трафик на наркотици и хора, рисковете от инфилтриране на територията на страната на членове на терористични и екстремистки организации и киберпрестъпленията.

Заплахата от тероризъм остана един от доминиращите негативни фактори в международен и национален аспект, независимо от предприеманите в Европа мерки. Най-застрашени извън пределите на страната бяха военните ни контингенти и наблюдатели в международни операции и мисии, официалните задгранични представителства и техният персонал, както и българските служители в компании, осъществяващи дейност в кризисни региони.

Трудностите при управлението на миграционните потоци от Близкия Изток, някои страни от Азия и Африка и социално-икономическите последици от бежанската вълна промениха обществените настроения в редица европейски страни. Нелегалният трафик на хора се превърна от резултат на миграционната криза във фактор за нейното активно развитие. Той е и инструмент на т.нар. Ислямска държава и други терористични и радикални организации за извеждане в региона на техни членове и последователи, което повишава терористичната заплаха и риска от радикализиране на отделни лица и групи от мюсюлманските общности в европейските страни. Значителен остава рискът и от организирането на нови маршрути за нелегален трафик по границите ни, включително и с използване на съвременни и скъпоструващи технологии, технически и транспортни средства. За неговото формиране спомага развитието на вътрешнополитическите и икономическите процеси в Гърция и Турция, което е предпоставка и за запазване на негативното му влияние върху националната ни сигурност. Неговата превенция и ограничаване ще продължат и през 2017 г. да ангажират сериозни финансови, материални и човешки ресурси, включително от въоръжените сили и службите за сигурност.

Въпреки усилията на международната общност за оказване на помощ в региона, Афганистанските национални сили за сигурност все още не са в състояние да гарантират сигурността на страната.

В Близкия изток и Северна Африка негативно влияние върху средата на сигурност оказваха основно конфликтите в Сирия, Йемен и Либия. Религиозните и етническите противоречия в Ирак доведоха до ескалиране на противопоставянето между шиити и сунити. Сериозните икономически затруднения в страните извън конфликтните зони очертаваха предпоставки за вътрешна нестабилност и засилване на репресивния характер на управленията в региона. Успоредно с това хуманитарните кризи и демографските проблеми запазиха потенциала си за засилване на миграционния натиск върху ЕС, включително и България.

Обстановката в Западните Балкани запази сложния си характер. Рискове за сигурността в Западните Балкани продължи да формира разпространяването на ислямистки идеи сред мюсюлманските общности, включително в резултат на проповядването им от завърналите се от зоните на конфликтите в Близкия Изток местни доброволци, воювали на страната на терористични организации. Корупция в държавите от региона благоприятстваше действията на организираната

престъпност, която освен с трафик на наркотици, хора и оръжие активно участва в прехвърлянето на нелегални мигранти към Западна Европа. Това повиши риска с бежанския поток през Западните Балкани да се придвижват и инфилтрират криминални елементи, религиозни екстремисти и терористи.

Разнопосочните регионални и геостратегически интереси доведоха до запазване на конфликтното противопоставяне в Черноморско-Каспийския регион. Основни проблеми за сигурността бяха свързани с кризата в източна Украйна и нарастването на руския военен потенциал на Кримския полуостров. Отражение оказа политическата обстановка и средата на сигурност в Украйна, мерките ѝ за преодоляване на икономическата криза и урегулиране на обстановката по сигурността в източната част на страната, както и развитието на вътрешно и външно политическите процеси и средата на сигурност в Турция, сближаване на отношенията, включително засилване на военното сътрудничество на Абхазия и Южна Осетия с Русия и др.

Негативно влияние върху достъпа и доставките на енергийни и други стратегически ресурси оказваха продължаващите конфликти и политическата и икономическата нестабилност в районите на добив на суровините и по трасетата за техния пренос към европейските държави (Украйна, Северна Африка, Каспийски регион, Близък Изток и Източно Средиземноморие).

2.2. Развитие и функциониране на Министерството на отбраната като модерна институция на демократична държава

През 2016 г. продължи актуализирането на правно-нормативната база. Подготвени бяха и приети Закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България¹, Закона за резерва на въоръжените сили на Република България² и Закона за военната полиция³.

Законът за отбраната и въоръжените сили на Република България беше изменян и допълван на няколко пъти. Разширен беше обемът от дейности, които въоръжените сили могат да изпълняват в мирно време, като към тях бяха прибавени и задачи по участие в охраната на държавната граница, по наблюдение и ранно предупреждение за рискове и заплахи за националната и колективна сигурност и отбрана, както и по поддържане и развиване на способности за киберотбрана. Въведе се възможността за усилване на охраната на въздушното ни пространство със съюзнически сили и средства. Бригада „Специални сили“ беше изведена от структурата на Сухопътните войски и е непосредствено подчинена на началника на отбраната. Дава се възможност за подмладяване на войнишкия състав във въоръжените сили и за по-ефективно изпълнение на задачите. Съкратените или уволнени поради организационно-щатни промени военнослужещи ще могат да постъпят повторно на военна служба. Създава се и детайлна уредба на държавната политика в областта на отбранително-мобилизационната подготовка.

С промените в Закона за резерва на въоръжените сили на Република България се диференцира пределната възраст за водене на военен отчет за различните категории резервисти и запасни, конкретизират се видовете възнаграждения, дължими на резервистите от доброволния резерв. Разграничават се дейностите и отговорностите по подготовката на резерва и на гражданите за защита на страната. Регламентира се възможността по време на обучението на доброволен принцип на българските граждани да се провеждат практически занятия с използване на оръжие и боеприпаси по ред, определен с уставите и наставленията на въоръжените сили.

С направените предложения за изменения в Закона за военната полиция се прецизират норми, свързани с оперативно-издирвателната дейност, дейностите по охрана и ескорт и действията,

¹ Закон за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, обн. ДВ, бр. 98 от 9.12.2016 г., изм. и доп. бр. 103 от 27.12.2016 г.

² Закон за изменение и допълнение на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България, обн. в ДВ, бр. 103 от 27.12. 2016 г.

³ Закон за изменение и допълнение на Закона за военната полиция, обн. в ДВ, бр. 86 от 01.11.2016 г.

свързани с полицейската регистрация и идентификацията. По-подробното им регламентиране е във връзка с ограничаване в различна степен на граждански права и свободи, и във връзка с решения на Европейския съд по правата на човека. Изменят се и се допълват елементи от антитерористичната дейност, регламентирант се дейности по отношение на противопожарния контрол и при разследването на авиационните произшествия във въоръжените сили. В шест месечен срок от влизането в сила на Закона, ще се приведе в съответствие с него Правилника за прилагане на Закона за военна полиция.

С цел по-нататъшното развитие и функциониране на Министерството на отбраната като модерна институция и в изпълнение на Плана за развитие на въоръжените сили до 2020 г., със заповед на министъра бяха обявени организационно-щатни промени в Министерството на отбраната и в структури на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, считано от 01.07.2016 г.

В изпълнение на Закона за военното разузнаване през годината бяха разработени и приети от Министерския съвет Правилник за устройството и дейността на Служба „Военна информация“ и Класификатор на длъжностите в Служба „Военна информация“, с което се извърши реорганизация на структурата на Службата. Министърът на отбраната утвърди Наредба за условията и реда за привличане за сътрудничество от Служба „Военна информация“ на български граждани или граждани на друга държава за изпълнение на разузнавателни задачи и Наредба за подбор на военнослужещи за назначаване на длъжности в Службата на военния аташе към задграничните представителства на Република България.

През 2016 г. в изпълнение на заповед на министъра на отбраната междуведомствена експертна група изготви пакет документи за внасяне в Народното събрание на Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита на класифицираната информация в областта на сигурността на автоматизирани информационни системи или мрежи, (аспект междусистемна свързаност). Законопроектът е на етап задължително съгласуване с министерствата и заинтересовани ведомства.

През отчетния период беше приета и Национална стратегия за киберсигурност „Киберустойчива България 2020“ (РМС № 583/18.07.2016 г.). Експерти от Министерството на отбраната участваха активно в нейното разработване, както като секретариат на междуведомствената работна група, така и с принос по развитието на конкретните цели и мерки за киберотбрана на военните комуникационни и информационни системи.

За по-голяма ефективност при управлението на инвестиционните проекти продължиха усилията за въвеждането на проектен подход на основата на метода „Управление на проекти в контролирана среда“ – PRINCE2. Разработено и прието беше „Ръководство за проектно управление в Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия“⁴. Ръководството беше утвърдено със заповед на министъра на отбраната № ОХ-947/09.12.2016 г. Цел на Ръководството е да регламентира иницирането, управлението и реализацията на инвестиционните проекти, необходими за изграждане и поддържане на отбранителните способности за изпълнение на мисиите на въоръжените сили и декларираните цели за способности във връзка с членството на Република България в НАТО и ЕС. В обхвата на Ръководството са зададени основни елементи за постигане на зрялост при прилагане на проектният подход, като дефиниране на понятието инвестиционен проект, роли и отговорности на екипната структура на инвестиционните проекти, фази, проектни процеси и др.

През юни 2016 г. Бордът за управление на портфолио от проекти одобри вътрешноведомствения документ „Каталог на инвестиционните проекти и проектни намерения на Министерство на отбраната до 2020 г.“, който обхваща текущите, планирани и бъдещи инвестиционни проекти и проектни намерения в периода 2016-2020 г. Каталогът има за цел да изгради единна база данни.

⁴ Утвърдено със заповед на министъра на отбраната №ОХ-947/09.12.2016 г.

В рамките на годината бяха проведени седем заседания на Борда за управление на портфолио от проекти, като към момента в Портфолиото са включени 26 инвестиционни проекта.

2.3. Политика на прозрачност и отчетност

2.3.1. Ефективно управление и премахване на условията за корупция

През март 2016 г. беше изготвен и приет „План за превенция на корупцията в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия за периода 2016–2018 г.“. Планът съответства на приоритетите и мерките, залегнали в Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015–2020 г.

Инспекторатът на Министерството на отбраната извърши проверки в териториалните звена и обекти на Изпълнителна агенция „Военни клубове и военно-почивно дело“ в Бургас, Пловдив, Стара Загора и Казанлък; НВУ „Васил Левски“ – Велико Търново; военно формирание 48960-София и военно формирание 52370-Негушево. Във всички проверени структури корупционният риск е оценен като „НИСЪК“.

В Националния военноисторически музей корупционният риск е оценен като „СРЕДЕН“. За ограничаването му е препоръчано да бъдат предприети действия за отстраняване на пропуските и несъответствията в нормативната уредба и вътрешните административни актове; оптимизиране на организационната структура; подобряване на субординацията между ръководните длъжности; стриктно прилагане на ведомствената уредба по отчета на материалните средства и осигуряване на актуална счетоводна информация за движението им в реално време.

В докладите за резултатите от проверките са предложени конкретни мерки за ограничаване и превенция на риска.

В Служба „Военна полиция“ е в експлоатация денонощна „гореща“ телефонна линия за сигнали за корупция. Интернет сайтът на Службата дава възможност за предоставяне на информация от граждани и своевременно реагиране на сигнали, както и за осигуряване на публичност при разкрити случаи на корупция. Поддържа се регистър и своевременно се подават декларациите по чл. 12 от Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси от лицата, заемащи публични длъжности, и тези за наличие на частен интерес по реда на чл. 188а и чл. 285а от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България от военнослужещите и цивилните служители.

На електронната страница на Министерството на отбраната бяха публикувани годишният „Отчет за степента на изпълнение на политиките и отбранителните програми в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия през 2015г.“, „Отчет за изпълнението на бюджета на Министерството на отбраната за първо полугодие на 2016 г.“ и периодични финансови отчети (годишни, тримесечни, шестмесечни).

2.3.2. Информационна политика

През периода усилията по реализирането на информационната политика бяха насочени към повишаване осведомеността на обществото относно: подготовката и участието на българските въоръжени сили в мисии и операции зад граница, в съвместни, многонационални учения и тренировки, в задачи, свързани с оказване на помощ при гасенето на пожари, оказване на помощ на населението в тежките зимни условия, авиомедицинска евакуация, транспортиране на медицински екип за донорска операция, търсене и спасяване на бедстващи хора и др.; провеждане на 12-та Международна изложба за отбрана „Хемус 2016 – Отбрана, антитероризъм и сигурност“; усиление на охраната на националното въздушно пространство със съюзнически сили и средства; оказване на непосредствена подкрепа в дейността на МВР за охраната на българската граница; реализирането на проектите за инвестиционни разходи за модернизацията на въоръжените сили; утвърждаване авторитета и достойнството на военната професия; срещата на върха на НАТО във Варшава.

За реализирането на тези комуникационни кампании са публикувани над 500 съобщения в рубрика „Новини“ на интернет страницата на Министерството на отбраната и в рубрика „Вътрешна

информация“ в Автоматизираната информационна система на Българската армия. Ежедневно се отговаря устно на журналистически запитвания, като са изготвени над 50 писмени отговора. Организиран са около 45 интервюта с ръководството на Министерството на отбраната и Българската армия; три пресконференции, седем нарочни акредитации за организиране на „дни за високопоставени гости и медии“. За утвърждаване и популяризиране на военната професия на интернет-сайта на Централното военно окръжие се публикуваше информация, която спомагаше за получаването на точна и обективна информация от българските граждани относно възможностите им за реализация във въоръжените сили.

Активността на медиите през изминалия период беше сравнително висока, средно 80 на седмица: публикации (онлайн и в националния и регионалния печат); интервюта; участия в телевизии и радиа. Анализ на характера на медийните публикации е даден на Фиг. 1.

Фигура 1

Според проучване, направено в периода от 09-15.09.2016 г., Българската армия остава с относително най-позитивно отношение спрямо останалите държавните институции, като 28% от българските граждани имат положително отношение към нея, а 28% - негативно.

2.3.3. Контролна и одитна дейност

Инспекторатът на Министерството на отбраната извърши общо 13 проверки, от които три комплексни, осем тематични (от тях три извънпланови), две контролни и 101 проверки по сигнали, жалби и предложения. В резултат на контролната дейност бяха изготвени 58 доклада до министъра на отбраната, като за отстраняване на констатираните слабости бяха направени конкретни предложения, насочени към: отстраняване на пропуските и несъответствията в нормативната уредба и вътрешните административни актове; оптимизиране на организационно-щатната структура; подобряване на субординацията между ръководните длъжности; стриктно прилагане на ведомствената уредба по отчета и отчетността на материалните средства и осигуряване на актуална счетоводна информация за движението им в реално време.

През март Инспекторатът извърши проверка на общо 838 процедури по Закона за обществените поръчки, проведени в периода от 01.01.2013 г. до 29.02.2016 г., в т.ч. 413 за доставки, 358 за услуги и 67 бр. за строителство, с обща прогнозна стойност приблизително 654 млн. лева. В доклада за резултатите от проверката бяха направени конкретни предложения за оптимизиране на вътрешноведомствената уредба, с цел ограничаване и намаляване на корупционния риск при провеждане на процедури по Закона за обществените поръчки.

Извършените проверки в седем военни формирования показаха, че командирите са създали необходимата организация по изпълнението на нормативните актове и заповедите на министъра на отбраната и са осигурили условия за подготовка на формированията и поддържането на войсковия ред. Констатирани бяха някои проблемни въпроси:

- некомплектът от личен състав и голямото текучество на кадри затрудняват воденето на подготовката;

- липсата на финансови средства за придобиване на техника продължава да създава риск за изпълнението на поставените цели за способности.

Извършените през периода проверки по жалби и сигнали показаха редица нарушения при прилагане на законодателството и вътрешноевропейската нормативна уредба по управлението на човешките ресурси. Показателно е как липсата на акт на министъра на отбраната, който да определя степените на подчиненост на структурните звена в Българската армия, висшите военни училища и други структури на пряко подчинение на министъра на отбраната, които не прилагат Закона за администрацията и Закона за държавния служител, е довела до противоречия във вътрешната нормативна уредба, свързана с определянето на минималните и максималните основни месечни заплати, в зависимост от организационната структура. Продължават проблемите при отчитането на служебното време на военнослужещите и ползването на компенсации. Допускани са съществени нарушения при организирането на отчета и контрола върху ползваните почивки при увеличаване на нормалната дневна продължителност на служебното време и при носене на дежурство от военнослужещите.

В резултат на извършените от Инспектората проверки през 2016 г. се наложиха следните основни изводи:

1. Непрекъснатите промени и корекции в основните планиращи документи компрометират процеса на целеполагане и планиране. Това води до липса на предвидимост и последователност, както и до субективен подход при определяне на приоритетните за реализиране процедури. Това влияе неблагоприятно върху работата на административните звена, отговорни за осигуряване на доставките и води до риск от необосновано преразпределение на бюджетните ресурси към неприоритетни доставки и неефективно използване на средствата. В същото време планирането, подготовката и възлагането на обществените поръчки, провеждането на процедурите и упражняването на контрол на изпълнението на сключените договори от едни и същи лица създава предпоставки за възникване на конфликт на интереси.

2. Констатираните случаи на неиздаване на решения за класиране на участниците и избор на изпълнител в законоустановения срок, сключването на рамкови споразумения и договори само с един изпълнител и избирането на едни и същи изпълнители на повече от две обществени поръчки в рамките на една година и на повече от четири-пет за целия период на проверката пораждат съмнения за наличие на корупционни схеми.

3. Запазва се тенденцията, осигуряваните финансови средства да не съответстват на реалните потребности на военните формирования, което от своя страна оказва негативно влияние на поддържането на техниката в изправност, на ефективното провеждане на подготовката и крие сериозни рискове от възникването на инциденти с личния състав и техниката.

4. Продължават случаите на нарушаване на трудовото законодателство от страна на работодателите, свързани с възникване, възстановяване и прекратяване на трудови правоотношения с цивилни служители, както и на изискванията на вътрешноевропейската уредба по кадровата работа с военнослужещите.

През 2016 г. бяха извършени шест проверки по сигурността на информацията във военни формирования на Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, с цел установяване на актуалното състояние на системата за защита на класифицираната информация във въоръжените сили. Беше констатиран един случай на нерегламентиран достъп до класифицирана информация във в. ф. 32040 - Крумово, от състава на Военновъздушни сили, където беше допуснато неправилно съхраняване на класифицирана информация на НАТО на флаш-памет. В случая не са установени обстоятелства, които биха довели до последици, увреждащи интересите на Република България, както и на поетите ангажименти към съюзни и коалиционни държави. Извършени бяха и пет планови проверки по индустриална сигурност на информацията на физически и юридически лица изпълнители на договори на Министерството на отбраната. Няма констатирани случаи на нерегламентиран достъп до класифицирана информация. По време на

осъществения контрол беше оказана методическа помощ и съдействие за своевременното отстраняване на допуснатите слабости и бяха дадени препоръки за повишаване ефективността на системата за защитата на класифицираната информация.

Дирекция „Вътрешен одит“ извърши общо 61 одитни ангажменти, от които 43 са за даване на увереност и 18 за консултиране. Постигнатото изпълнение на Годишния план за дейността по вътрешен одит през 2016 г. е 122 %. (Таблица 1)

Таблица 1

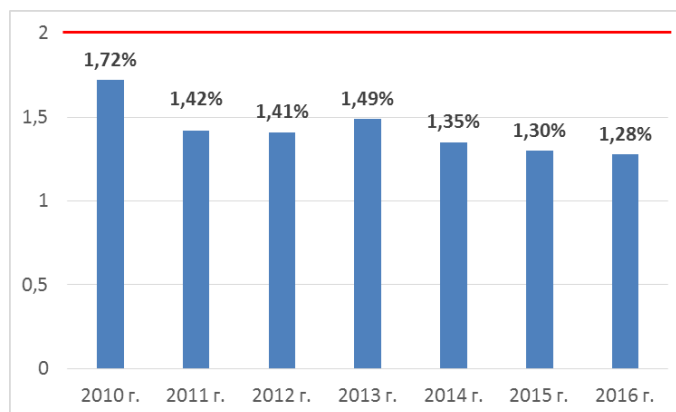
2016 г.	Одитни ангажменти за даване на увереност	Одитни ангажменти за консултиране	ОБЩО
Планирани	40	10	50
Изпълнени	43	18	61
Процентно изражение	108 %	180 %	122 %

В резултат на извършените проверки, с акцент върху проведени обществени поръчки и сключени договори, изпълнение на бизнес програмите и анализ на финансовото и икономическо състояние на търговските дружества с принципал министъра на отбраната и изпълнение на дейности и процеси в командванията на видовете въоръжени сили и административни структури от състава на Министерство на отбраната, бяха дадени общо 109 препоръки, насочени основно към подобряване на контролните механизми по управлението на обществените поръчки, управлението на имотите на Министерството на отбраната, изпълнението на отбранителните програми и подобряване на резултатите от дейността на търговските дружества.

2.4. Ресурсна среда

На основание на Закона за държавния бюджет на Република България за 2016 г. и Постановление на Министерски съвет № 380/29.12.2015 г. за изпълнението на държавния бюджет за 2016 г. беше утвърден бюджет на Министерството на отбраната в размер на 1 003 089 хил. лв., или 1,12% спрямо прогнозния БВП на страната от 88 874 млн. лв. Разходите по Закона за държавния бюджет на Министерство на отбраната, включващи и трансферите от бюджета за държавните висши военни училища в размер на 24 084 хил. лв., достигат 1 027 173 хил. лв., или 1,16% от прогнозния БВП.

През 2016 г. реалният общ размер на бюджетните разходи на Министерството на отбраната възлиза на 1 185 761 962 лв., в т.ч. 1 149 716 965 лв. отчетен разход в Министерство на отбраната и 36 044 997 лв. на държавните висши военни училища. Това представлява 1,28 % спрямо отчетения БВП за 2016 г. На Фиг. 2 е представено съотношението на бюджетните разходи за отбрана като процент от БВП на страната за периода 2010 – 2016 г.

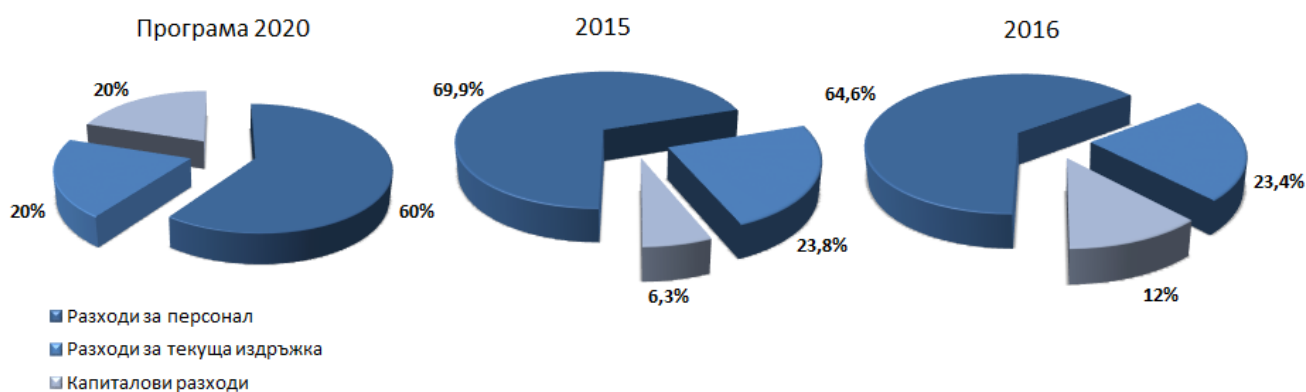
Фигура 2

България все още остава далеч от изпълнението на поетия на срещата на върха на НАТО в Уелс ангажимент да отделя 2% от БВП за отбрана. Анализът показва, че разходите за отбрана спрямо

2015 г. намаляват като процентно съотношение – от 1,30% на 1,28% от БВП. Като реален паричен обем обаче, извършените разходи през 2016 г. са с 69 387 662 лв. повече от предходната година. Националният статистически институт отчете ръст в БВП на страната от 3,4%, което обяснява намаленото съотношение на разходите за отбрана като процент от БВП, независимо от тяхното реално нарастване в абсолютна стойност. Това нарастване обаче е незначително и не води до качествено подобрене на дефицита от необходими отбранителни способности в условията на променената стратегическа среда.

През 2016 г. на Министерството на отбраната бяха отпуснати средства за допълнителни разходи в размер на 148 434,63 хил. лв. От тях: за НЗОК – 53 466,6 хил. лв.; допълнителни средства за ВМА – цесия, съгласно ПМС 308/17.11.2016 г. от 20 000,0 хил. лв.; за удължаване ресурса на самолети МиГ-29 съгласно ПМС 321/24.11.2016 г. – 70 000,0 хил. лв.; други допълнителни средства – 4 967,4 хил. лв. Тези допълнителни средства не водят до придобиване на нови необходими способности и следователно до преодоляване на натрупания дефицит.

Средствата, свързани с непосредствената издръжка на Министерството на отбраната и Българската армия (без висшите военни училища), разпределени в рамките на основните направления за разходи са: разходи за персонал – 740 695 667 лв., или 64,6% от общите разходи; разходи за текуща издръжка – 268 980 613 лв., или 23,4% от общите разходи; и капиталови разходи в размер на 138 040 684 лв., или 12% от общите разходи. Запазва се дисбалансът в направленията на разходите спрямо целевите нива, посочени в Програма 2020 (Фиг. 3), което се отразява негативно на изграждането, поддържането и развитието на отбранителните способности на българските въоръжени сили.

Фигура 3

Независимо от почти двойното нарастване на капиталовите разходи в сравнение с 2015 г., следва да се отчита, че изискването към всички страни в Алианса е 20% от общите разходи за отбрана да се използват за придобиване на *нови системи въоръжение и техника*⁵. Съгласно Закона за публичните финанси⁶ обаче, като „капиталови разходи“ се отчитат и разходите за основен ремонт на въоръжение, техника и инфраструктурни обекти. В този смисъл, повишението на капиталовите разходи до 12% се дължи основно на изпълнението на проект „Осигуряване на летателната годност на самолети МиГ 29“ (отчетен разход в размер на 70,3 млн. лв., от които 12 млн. лв. за ремонт на двигатели и 58,3 млн. лв. за доставка на нови двигатели и други самолетни агрегати), което води до поддържане на съществуващите, но не и до придобиване на нови способности за българските въоръжени сили.

Изразходваните средства, свързани с международната дейност и издръжка на задграничните представителства, са в размер на 2 715 507 лв. Осъществените от Министерството на отбраната

⁵ Ракетни системи; самолети, вертоleti, безпилотни летателни апарати; артилерийски системи; бойни машини; кораби; инженерно оборудване; оръжия (стрелково въоръжение); електронно оборудване и КИС (радары, системи за управление на ВС и оръжията, автоматизирани системи за предаване на данни и др.)

⁶ В сила от 01.01.2014 г., обн. ДВ. бр.15 от 15.02.2013 г., изм. ДВ. бр.95 от 08.12.2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.43 от 07.07.2016

плащания на разходите по участието на въоръжените сили в многонационални формирования, коалиционни операции, операции на НАТО, ЕС и ООН, съвместна подготовка и международни учения са в размер на 13 106 992 лв. За ресурсно осигуряване на ангажиментите на Република България към НАТО и ЕС, участие в многонационални инициативи и програми за придобиване на колективни отбранителни способности са изразходвани 16 496 844 лв.

Особено тежко финансовата необезпеченост влияе върху комплектоваността с личен състав. Съществува проблем с попълване на вакантните длъжности с военнослужещи поради това, че в бюджета на Министерството на отбраната разходи за персонал се отпускат не за личен състав по цят, а само за реално заетите длъжности.

Ограниченията във финансовите квоти на видовете Въоръжени сили не позволиха достигане на стандартите на НАТО за подготовка. За поредна финансова година не бяха изцяло осигурени необходимите финансови средства за горива и отново се разчиташе на икономии в бюджета към края на годината за закупуване на същите. Средствата за издръжка не бяха достатъчни да осигурят в пълен обем поддръжката и ремонта на инфраструктурата, въоръжението, автомобилната и специална техника, оборудването, машините и съоръженията.

Финансовите средства за капиталови разходи бяха крайно недостатъчни. Едва два от приоритетните проекти за превъоръжаване, залежали в „Портфолио от проекти и проектни приоритети на МО, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и БА“, бяха частично финансирани.

В своята встъпителна реч при откриването на срещата на министрите на отбраната от НАТО на 15.02.2017 г. генералният секретар на НАТО Йенс Столтенберг отбеляза положителната тенденция за нарастване на разходите за отбрана в Алианса. Той отчете, че за пръв път от 2009 г. разходите за отбрана на европейските страни-членки са нараснали, като през 2016 г. европейските съюзници плюс Канада са

увеличили отбранителните си бюджети общо с близо 10 милиарда долара, което е с 3,8% повече спрямо 2015 г. Въпреки това, само пет държави-членки покриват поетия на срещата на върха на НАТО в Уелс ангажимент да изразходват 2% от БВП за отбрана – САЩ, Великобритания, Полша, Гърция и Естония. Независимо от положителния резултат и спирането на тенденцията за намаляване на разходите за отбрана, това увеличение все още е недостатъчно. Изключително сериозен е този въпрос за източноевропейските държави от НАТО, включително Република България. Необходимо е те да отделят значително повече средства за придобиване на ново въоръжение и техника, което да замени остарелите системи.

2.4.1. Изпълнение на бюджетните програми по политики

В рамките на бюджета на Министерството на отбраната се изпълняват две политики – „Отбранителни способности“ и „Съюзна и международна сигурност“.

2.4.1.1. Политика „Отбранителни способности“

Основната цел на политика „Отбранителни способности“ е изграждането на оперативно съвместими въоръжени сили, способни да изпълнят целия обем от задачи, с единна система за командване в мирно време и при кризи, със съответстваща организация, численост, въоръжение, техника и подготовка. Изразходваните средства по политика „Отбранителни способности“ са в размер на 1 082 931 060 лв., без разходите на държавните военни училища, което представлява

94,19% спрямо общите разходи на Министерството на отбраната. Те са разпределени по поддържащите политиката основни програми 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 и 9, както е показано в Таблица 2.

Таблица 2

Основна програма	Изразходвани средства (лв.)	% от общите разходи на МО
1. Подготовка и използване на въоръжените сили	782 682 041	68,08
2. Управление на човешките ресурси и резерв	12 700 653	1,10
3. Сигурност	22 960 523	2
5. Медицинско осигуряване	165 543 317	14,4
6. Военно-патриотично възпитание и военно-почивно дело	26 840 644	2,33
7. Изследвания и технологии	7 003 874	0,61
8. Военно образование	134 459	0,01
9. Административно управление и осигуряване	65 065 548	5,66

2.4.1.2. Политика “Съюзна и международна сигурност”

Основната цел на тази политика е участие във формиране на политиките на НАТО и ЕС по сигурността и отбраната и адекватен принос към тяхното реализиране. Изразходваните по политика „Съюзна и международна сигурност” средства в размер на 66 785 905 лв., или 5,81% от разходите на Министерството на отбраната, разпределени по поддържащите политиката основни програми 4 и 10, са показани в Таблица 3.

Таблица 3

Основна програма	Изразходвани средства (лв.)	% от общите разходи на МО
4. Членство в НАТО и ЕС и международно сътрудничество	28 099 859	2,44
10. Военна информация	38 686 046	3,37

3. Въоръжени сили и отбранителни способности

Недостатъчното ресурсно осигуряване на програмите на въоръжените сили през последните години, в т.ч. и за изпълнение на Пакета Цели за способности - 2013 (ЦС 2013) се запази като тенденция и през 2016 г. Поддържането на изградените способности беше силно затруднено и се характеризираше с постоянно приоритетно препланиране на предоставените ресурси за възстановяване изправността на въоръжението, техниката и развитието на нови способности. Средствата за издръжка през 2016 г. осигуриха само най-

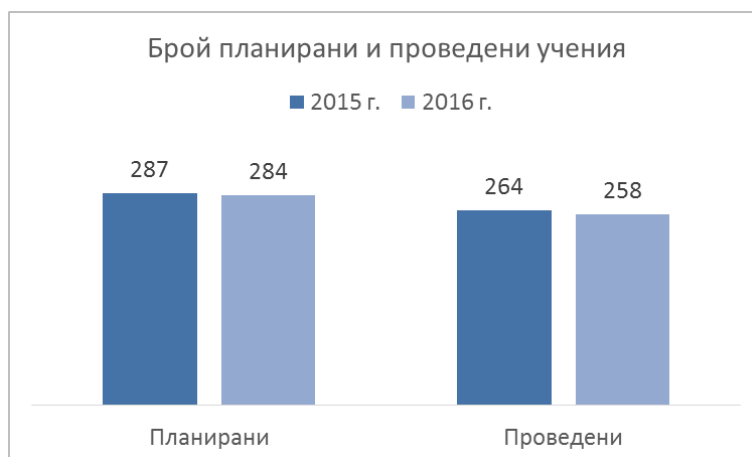
важните потребности от доставки и услуги за ежедневната дейност на военните формирования. Същите обаче бяха крайно недостатъчни за провеждане на качествена подготовка на военните формирования, което в последните години се оформи като тенденция.

Отпуснатите финансови средства за персонал силно ограничаваха възможността за допоялване на вакантните длъжности. В резултат на това се увеличи некомплектът на личен състав, а окомплектоване на декларираните формирования се извършваше с условности, което предизвика компромиси при изпълнението на поетите съюзни ангажменти и увеличи дефицита от оперативни способности.

Във военните формирования са създадени необходимите условия за изпълнение на функционалните задължения, задачите и мероприятията от ежедневния войсков живот. Състоянието на войсковия ред и дисциплината на личния състав от Българската армия през 2016 г. удовлетворява изискванията на Устава за войсковата служба. Общият брой на допуснатите инциденти във въоръжените сили, в сравнение с предходната година, е намалял с 4%.

Подготовката на щабовете, войските и силите се осъществяваше с цел развитие и поддържане на способности за гарантиране суверенитета и териториалната цялост на страната. За участие в колективната отбрана на Алианса и изпълнение на ангажиментите към ЕС се провеждаше систематична подготовка на декларираните формирования и тези, определени за участие в текущи операции. Съществена част от подготовката заеха ученията и занятията, планирани и проведени във връзка с новите задачи, възложени на Българската армия по охрана на държавната граница и противодействие на тероризма.

През 2016 година в Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната бяха планирани 284 учения, от които се проведеха 258 (91 % от планираните). Сравнителен анализ на мероприятията по бойната подготовка спрямо 2015 г. е показан на Фиг. 4.

Фигура 4

Във връзка с ограничените финансови средства и материални ресурси, на командирите беше предоставена възможност да прецизират броя на ученията, в зависимост от нивото на подготовката и наличните ресурси. През 2016 г. проведените учения са със шест по-малко (2,27 %) спрямо предхождащата я 2015 г. Подготовката беше съсредоточена предимно в тактическите звена до батальон.

Не се проведе общо 26 (9,19%) от планираните учения с формирования от родовете и специални войски. От тях:

- две летателно-тактически учения, поради недостиг на изправни летателни средства;
- две учения с формирования с ранг на батальон, поради недостатъчна наличност на гориво-смазочни материали и стремеж за съхраняване на ресурса на специалната бойна техника;
- 10 тактически учения с кораби, поради невъзможност за възстановяване на техническото състояние на материалната част;
- 12 учения с формирования с ранг на рота:
 - две, поради недостатъчно осигурени гориво-смазочни материали за провеждането им;
 - 10, поради ангажименти на формированията по оказване на съдействие на МВР за охрана на държавната граница.

Промените в средата на сигурност от една страна и предприетите от НАТО мерки за гарантиране на сигурността на съюзниците от друга, изведоха на преден план необходимостта от съкращаване на сроковете за реорганизиране на някои формирования и структури от въоръжените сили, с цел осигуряване на необходимите способности. В тази връзка през 2016 г. бяха извършени изменения и допълнение в приетия с Постановление № 382 на Министерския съвет от 2015 г. План за развитие на въоръжените сили до 2020 г.

В Съвместното командване на силите и Сухопътни войски беше извършена реорганизация, частична ликвидация и преподчиняване на структури на тактическо ниво. През първото полугодие на 2016 г. основно се реструктурираха Военноморските сили, като се реорганизираха част от формированията подчинени на командира на Военноморските сили, както и Военноморска база – ВМС във Флотилия бойни и спомагателни кораби – ВМС. Формирането на флотилията ще позволи максимално бързо да се формира Оперативно съединение (TF-Task Force).

В резултат на извършените изменения в Плана през второто полугодие на 2016 г. допълнително се извършиха организационно - щатни промени, в Съвместното командване на силите и в структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната.

Беше отменено планираното преподчиняване на Стационарната комуникационно-информационна система от министъра на отбраната на началника на отбраната, тъй като не бяха приети предложенията за промени в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

3.1. Сухопътни войски

Основната дейност на Сухопътните войски през 2016 г. беше насочена към: подготовката за повишаване на боеспособността и оперативната съвместимост със силите на съюзниците от НАТО и страните от ЕС; провеждане на мероприятия за подобряване на войсковия ред и дисциплината; грижа за опазване живота и здравето на военнослужещите и цивилните служители; спазване на мерките за безопасност; разширяване на дейността по контрола на професионалния и боен стрес.

Подробна информация за мероприятията по подготовката на формированията от Сухопътните войски е дадена в Таблица 4.

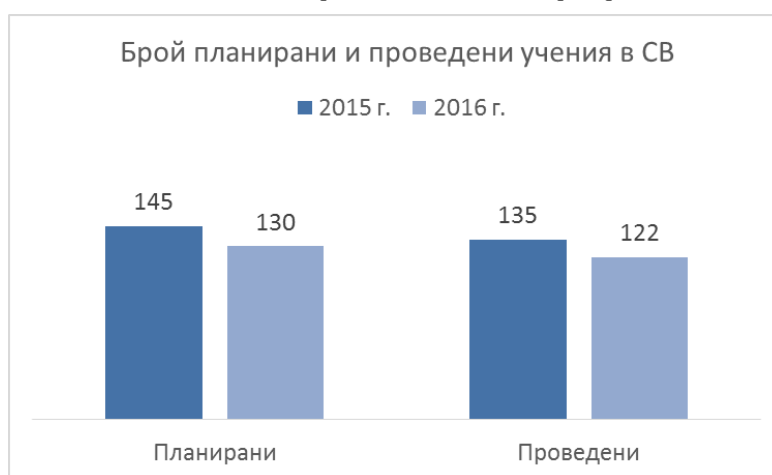
Таблица 4

Учения през 2016 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Командно-щабни учения	13	13	100%

Компютърно подпомагани командно-щабни учения	2	2	100%
Тактически учения с бойни стрелби с батальон/дивизион	1	1	100%
Тактически учения с батальон/дивизион	4	3	75%
Тактико-специални учения с батальон	1	1	100%
Тактически учения с бойни стрелби с рота/батарея	19	14	73%
Тактически и тактико-специални учения с рота /батарея	90	88	97%
Парашутни скокове	4000	4000	100%

Сравнителен анализ на общия брой мероприятия по бойната подготовка в Сухопътните войски спрямо 2015 г. е показан на Фиг. 5.

Запазва се процентното съотношение между планирани и реално проведените учения спрямо 2015 г. (93% за 2015 г. спрямо 94% за 2016г.). Бюджетните ограничения, интензивността и значителният брой формирования от Сухопътни войски, участващи за големи периоди от време в съвместната операция с МВР по охрана на границите и пресичане на потока от нелегални мигранти, не позволиха провеждането на всички планирани за 2016 г. мероприятия.

Фигура 5

В изпълнение на мисия „Отбрана“ акцентът бе поставен върху подготовката на Сухопътните войски за поддържане и усъвършенстване на съществуващите способности за водене на операции. Подготовката на декларираните формирования беше свързана с изпълнение на Цели за способностите 2013 и се проведе съгласно програмите за подготовка. Основните усилия бяха насочени към постигане и поддържане на необходимите способности и повишаване на професионалната квалификация на офицерите, сержантите и войниците. Оценката на бойните способности на формированията се извърши в съответствие с Националния план за сертифициране, проверка и оценка на декларираните щабове и формирования от въоръжените сили на Република България за участие в колективната отбрана на Алианса за 2016 г.

Подготовката и участието в задачи по мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ през годината беше една от основните задачи, стоящи за изпълнение пред формированията от Сухопътните войски. За изпълнението на тези задачи бяха положени усилия от целия личния състав, изпълняващ задачи извън територията на страната или носещ дежурство в състава на Силите за отговор на НАТО.

През 2016 г. два контингента от Сухопътните войски бяха подготвени и участваха в международна мисия на НАТО за подготовка, съветване и подпомагане в Афганистан „Решителна подкрепа“. Подготвени и сертифицирани бяха две роти за участие в междинния резерв на операцията на Европейския съюз в Босна и Херцеговина „ALTEA“. От началото на 2016 г. в дежурство застъпи пехотна рота за участие в операция на Многонационална бойна група на ЕС „HELBROC“. Многофункционален взвод за ЯХБЗ застъпи в период на дежурство от 01 януари до 31 декември (stand-by) към многонационалния батальон за ЯХБЗ от Силите за отговор на НАТО (NRF-2016) с

водеща нация Полша. В режим на оперативна готовност в състава на NRF-2016 застъпиха CIMIC група и HUMINT група.

Осем формирования от Сухопътни войски бяха сертифицирани за участие в операции на НАТО и ЕС - механизирани бригада, моторизирана пехотна батальонна група, тактическа група за специални операции, щабен личен състав към компонентно командване на силите за специални операции, два многофункционални взвода за ЯХБЗ, инженерна рота за обща поддръжка и взвод за обезвреждане на взривни материали.

Предварителната и непосредствената подготовка на контингентите се провеждаше по разработени от командването на Сухопътните войски програми, съобразени със спецификата на изпълняваните от контингентите задачи и натрупания до сега опит от участието ни в мисии и операции зад граница. Контингентите от Сухопътните войски успешно изпълняваха задачите си зад граница. Отличните отзиви на командирите, в чиито интерес действаха нашите формирования станаха постоянна практика.

Фото МО
©Вяра Пончева

Авторитетът, който Сухопътните войски завоюваха в операции зад граница показва, че натрупаният през годините опит и поуки от практиката спомагат за изготвяне на адекватни програми, провеждане на ефективна подготовка и за успешното изпълнение на задачите на контингентите.

В изпълнение на мисията „Принос към националната сигурност в мирно време“ силите и средствата за защита на населението и националното стопанство при кризи и провеждане на превантивни мероприятия за намаляване на вредното им въздействие от Сухопътните войски са организирани в 65 специализирани формирования за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия и две групи за евакуация на населението, което съставлява 67 % от всички формирования от състава на Българската армия. Същите са формирани от щатния личен състав и техника на военните формирования и са осигурени от наличните материални средства, имущества и подходящо специално оборудване.

Изпълнените задачи показват, че формированията за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия (ФОППБ) от Сухопътните войски са подготвени и притежават специфични способности за оказване на помощ на населението, което ги прави важна и неотменна част от Единната спасителна система.

Сухопътни войски осъществиха и логистична подкрепа на Главна дирекция „Гранична полиция“ - МВР на българо-турската граница за противодействие на миграционния натиск. Общо 71 военнослужещи с 36 единици техника изпълниха задачи по: транспортиране на установени и задържани лица, преминали незаконно държавната граница; транспортиране на служители на МВР до и от местата за осъществяване на граничното наблюдение; транспортиране на служители на МВР за осъществяване на контролна дейност върху службата на излъчваните полицейски патрули; изпълнение на дейности по извличане на затънала техника, ремонт и евакуация на аварийали транспортни средства, участващи в операцията; извършване на ремонт и възстановяване на нарушената цялост на изграденото от Българската армия по българо-турската граница инженерно съоръжение от възпрепятстващ тип при опити за неговото незаконно преодоляване; дейности по развързване на палатки и друго оборудване за разполагане и настаняване на служители, изпълняващи задачи по линията на държавната граница.

В операция за оказване на съдействие на МВР при изпълнение на допълнителни задачи при масово навлизане на чужденци на територията на Република България Сухопътните войски участваха с около 300 военнослужещи с 30 единици техника. Задачите са свързани с провеждането на съвместни патрули със служителите от Главна дирекция „Гранична полиция“. В пунктовете за

постоянна дислокация на определени формирования от Сухопътни войски се поддържаха в готовност допълнително военнослужещи с необходимата техника със срок за транспортиране до 24 часа за усиление охраната на държавната граница.

Сухопътните войски са окомплектовани с основна бойна техника, автомобилна и специална техника съгласно щатове. Необходимото въоръжение и материални ресурси за провеждане на подготовката на формированията на територията на страната се осигуряваше изцяло от наличните ресурси, като в хода на подготовката за поддръжка на въоръжението се използваха наличните в складовете резервни части и материали.

Фото МО
ОВБра Новска

Контингентите се комплектуваха с материални средства на основание табелите, съобразени с длъжностното разписание на всяка войска единица. Дълготрайните материални активи и материалните ресурси за осигуряване на контингентите се извеждаха от наличните във военните формирования. Въоръжението, боеприпасите и средствата за индивидуална балистична защита за контингентите бяха осигурени на 100 %. Поддръжката на въоръжението се осигуряваше изцяло от наличните ресурси, резервни части и материали.

Основен проблем в логистичното осигуряване на Сухопътни войски продължава да бъде недостигът на нова бойна техника, оборудване и екипировка. Придобитите през второто шестмесечие на 2016 г. акумулаторни батерии, автомобилни гуми, гумени лодки и други отбранителни продукти частично покриха потребностите от материални средства. Придобиването на малки количества резервни части и материали нарушава ритъма за ремонт на техниката и въоръжението. Недостигът от гориво-смазочни материали доведе до затруднения в подготовката и при изпълнение на задачите. Формирования на Сухопътни войски участваха с хора и техника в операция „Странджа“ за оказване на логистична подкрепа при охраната на българо-турската граница и в съвместните оперативни действия с органите на Главна дирекция „Гранична полиция“. Интензивното използване на техниката доведе до силното ѝ амортизиране. За поддръжане на нейната техническа изправност бяха изразходвани значителни количества резервни части. Изразходените количества гориво-смазочни материали доведоха до редуциране на провежданите занятия в рамките на ежедневния учебен процес и на полевите занятия.

Поради недостатъчна наличност в склада на Сухопътните войски, част от личния състав на контингента за участие в мисията на НАТО в Афганистан през април и септември 2016 г. беше комплектован с втора категория облекла и обувки - пустинен тип. В последствие бяха констатирани проблеми по качеството на част от екипировката втора категория и тя беше бракувана.

Недостигът на финансови средства се явява основното препятствие за постигане на необходимите способности от Сухопътни войски. За съжаление, през отчетния период беше спряно изпълнението на проекта за придобиване на 13 броя бойни бронирани машини и не бяха осигурени средства за капиталови разходи по проектите от Пакета „Цели за способности 2013“. Нереализирането на проектите за модернизация доведоха до спиране изграждането на способностите за посочения период.

Реализирането на инвестиционния проект на Сухопътни войски за „Придобиване и поддръжка на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирана бригада“ е разработен за времеви интервал от 12 години, като е предвидено придобиването на 238 единици бойна и специална техника, както и допълнително оборудване за комплектуване на три батальонни бойни групи. По-подробни данни за проекта са посочени в т. 3.8.2. – [„Превъоръжаване и модернизация“](#).

Беше извършен анализ и оценка на вариантите за реализация на проекта, като Съветът по отбрана утвърди „Запитване за информация“ (Request for information – RFI), което е изпратено до шест фирми. Срокът за извършване на анализ и оценка на вариантите за реализация на проекта беше удължен до септември 2017 г. Изготвянето им беше ускорено. Беше актуализиран Проектът за инвестиционен разход, с цел ускореното му внасяне за разглеждане в Министерски съвет и Народното събрание⁷.

В Сухопътни войски бяха използвани и други алтернативи за модернизация, като Програмата на САЩ за чуждестранно военно сътрудничество, по която към момента има 11 активни договора. Бяха придобити радиостанции, преносими компютри, резервни части и акумулатори за Безпилотни летателни апарати, ЯХБЗ-екипировка и резервни части за бойни бронирани колесни машини MFSF „Commando Select“. Финансовите средства, осигурявани по Програмите на САЩ за чуждестранно военно финансиране (FMS/FMF) и за подпомагане на коалиционни партньори и съюзници през 2016 г. бяха фокусирани върху подобряването на оперативната съвместимост за участие в съюзни и съвместни операции, придобиване на нови способности и за попълване на недостига по Пакета Цели за способности за НАТО.

В началото на 2016 г. за Сухопътните войски бяха включени централни плащания от над 1 млн. лв. за завършване и разплащане на ремонта на сгради и инфраструктурни съоръжения във войскови райони Казанлък, Белене и Калояновец. От реализирани икономии бяха извършени 18 текущи и аварийни ремонти на сгради на стойност около 350 000 лв. Анализът на състоянието на сградния фонд и съоръженията показва, че в някои войскове райони те са силно амортизирани. В почти всички войскове райони има необходимост от преустройство и реконструкция на сградния фонд, както и от ремонт на покриви на складове и хранилища. Неотложни са ремонтът и реконструкцията на водопроводните мрежи във войсковите райони в Асеновград, Кабиле, Казанлък и Смолян. За снижаване на големите експлоатационни разходи е важно да бъдат изпълнени енергоспестяващи мерки за саниране на сгради и съоръжения. До момента такива мерки не са приложени поради липса на средства.

Първоначално утвърденият годишен бюджет на Сухопътни войски за 2016 г. беше в размер на около 253 млн. лв. Съотношението на планираните разходи за личен състав, текуща издръжка и капиталови разходи съгласно „Програма за развитие на отбранителните способности на въоръжените сили на Република България 2020“ и съгласно програмния меморандум на основна програма „1.1. Сухопътни войски“ за 2016 е представен на Фиг. 6.

Фигура 6

Анализът показва, че е необходимо спешно да се увеличат средствата за капиталови разходи и разходите за текуща издръжка първоначално с поне 8-10% на годишна база, за да се стартират проектите за модернизация на Сухопътните войски и да се запази нивото на бойна подготовка на

⁷ Към момента на приключването на актуализацията на Доклада за състоянието на отбраната и ВС за 2016 г. (юли 2017г.) тече процедура по междуведомствено съгласуване на проект за РМС за внасяне в НС на актуализирани Проекти за инвестиционен разход както за нова бойна техника за СВ, така и за нов тип боен самолет за ВВС и придобиване на многофункционален модулен патрулен кораб за ВМС, в съответствие с насоките от заседанието на КСНС на 30.05.2017г.

формированията. Необходимо е увеличение и на средствата за личен състав, за да се стартират в най-кратки срокове процедурите за попълване на незаетите длъжности във формированията. На пръв поглед разходите за персонал в размер на 94% от общия бюджет изглеждат внушително. На практика обаче това са законово фиксирани суми, които следва да са по-големи, с оглед на значителния некомплект. Големият процент на разходите за личен състав спрямо останалите направления на разходите е показател за крайно недостатъчния бюджет. Значително редуцираните финансови средства за Сухопътни войски водят до ежегодното препланиране на придобиването на способности и до компромиси в качеството на окомплектоване на декларираните формирования, на изпълнението на поетите съюзни ангажменти и увеличаване на дефицита от необходимите оперативни способности.

Анализът на общото състояние на осигуряването и разпределението на финансовите средства показва, че настоящите финансови квоти не осигуряват пълноценно основната мисия на Сухопътните войски - да комплектуват, подготвят, поддържат и предоставят формирования за участие в пълния спектър от операции както на територията на страната, така и извън нея.

Комплектоването на Сухопътните войски с военнослужещи към края на 2016 г. е 76 % от които офицери – 80 %, офицерски кандидати и сержанти – 85 %, войници – 71 % и цивилни служители – 98 %. През 2016 г. с министерска заповед бяха обявени четири конкурса за приемане на военна служба на лица, завършили граждански учебни заведения. Първият конкурс бе за формированията в гарнизоните Карлово, Казанлък и Стара Загора и се проведе от 16.05. до 07.06.2016г. Обявените длъжности останаха непопълнени на 45%. Вторият конкурс беше за формированията в гарнизоните Пловдив, Смолян, Белене и Враца и се проведе от 29.08. до 10.09.2016г., като 22% от обявените длъжности останаха непопълнени. През септември 2016 г. беше обявен трети конкурс за формирования от Сухопътните войски в гарнизоните Плевен, Асеновград, Пловдив, Свобода, Благоевград, Стара Загора, Ямбол, Хасково, Шумен, София и Мусачево. От одобрените кандидати, изпратени на преглед във Военномедицинска академия, само 45% бяха годни за военна служба. В края на ноември бяха предприети действия за обявяване на нов конкурс за приемане на военна служба на лица, завършили граждански училища. Длъжностите са в гарнизоните Стара Загора, Карлово, Казанлък и Пловдив.

3.2. Военновъздушни сили

През 2016 г. във Военновъздушните сили продължи поддържането и развитието на необходимите оперативни способности по мисиите на отбраната и произтичащите от тях задачи на войските в рамките на утвърдените ресурси. Основните усилия на Военновъздушните сили бяха насочени към поддържане и повишаване на подготовката за изпълнение на задачите по охрана на въздушното пространство, осигуряване на авиационна поддръжка на другите видове въоръжени сили при изпълнението на задачите им, зенитно-ракетно прикритие на стратегически обекти от критичната инфраструктура на страната в реална обстановка, радиолокационно разузнаване на въздушната обстановка и осигуряване на непрекъсната радиолокационна информация, подготовка на млад летателен състав, подготовка и изпълнение на задачите по мисия „Принос към националната сигурност в мирно време”.

През 2016 г. дежурните сили и средства за охрана на въздушното пространство осигуриха непрекъснато носене на денонощно дежурство за контрол на въздухоплаването и охрана на въздушното пространство на страната в системата на Интегрираната противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО. Редовно се провеждаха тренировъчни мисии на дежурните сили и средства по „подходяща

цел” в среда, максимално близка до реалната, което доведе до допълнителна натренираност на летателните екипажи, ръководителите на полети и дежурните бойни разчети от състава на зенитно-ракетните формирования.

Промените в средата за сигурност в близост до Черноморския регион и появата на нови предизвикателства и заплахи наложиха нови подходи и способности за използване на дежурните сили и средства за осигуряване на въздушния суверенитет. За усилване на охраната на собственото въздушно пространство със съюзни сили и средства, бяха предприети поредица от стъпки към промяна на националното законодателство и създаване на нови подзаконови и ведомствени документи. След решение № 709/25.08.2016 г. на Министерски съвет беше реализирана съвместна мисия по охрана на въздушното пространство със сили и средства на САЩ.

Продължи изпълнението на споразуменията за презгранични операции за охрана на въздушното пространство с Румъния и с Гърция. В изпълнение на задачите по охрана на въздушното пространство в Интегрираната система за противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО за осигуряване на въздушния суверенитет и демонстрация на солидарността на страните-членки на Алианса, бяха проведени значителен брой презгранични операции за охрана на въздушното пространство. Продължи работата по изготвянето на двустранно споразумение за презгранични операции с Турция.

Военновъздушните сили продължиха да решават и широк кръг от задачи в интерес на гражданите и националната сигурност в мирно време. Изпълнени бяха спасителни дейности, въздушен транспорт на медицински екипи и пациенти за трансплантация на човешки органи в страната и чужбина, търсене и спасяване, гасене на пожари от въздуха и осигуряване дейността на държавните органи и местната власт.

Летателната дейност във военните формирования от състава на Военновъздушните сили се провеждаше в съответствие с Плана за дейността на Военновъздушните сили през учебната 2016 г. и утвърдените годишни план-графици за летателна подготовка. Въпреки недостатъчния брой изправна авиационна техника и ресурсните ограничения през 2016 г., Командването на ВВС и командирите на авиационни формирования успяха, чрез гъвкаво планиране и ефективно разходване на ресурсите, да осигурят изпълнението на 96 % от планираните за годината летателни часове. Проблемен въпрос остава опасно малкият брой летателни часове на летателния състав, в сравнение с изискванията на съюзните стандарти, особено при летците, носещи бойно дежурство по задачата за охрана на въздушното пространство.

Изпълнените летателни часове на сертифицираните декларирани формирования през годината е, както следва: „Авиационни сили с нарастваща степен на бойна готовност” - изпълнен е 100% от планираните летателни часове; „Сили за развърщане с нарастваща степен на бойна готовност” - изпълнен е средно 98% от планираните летателни часове.

Поради задълбочаващата се ресурсна неосигуреност и неритмичните доставки на авиационно гориво, през учебната 2016 г., в сравнение с предходните 2014 г. и 2015 г., не бе постигнат ръст при повишаване на степента за класна специалност на летателния състав от Военновъздушните сили. Въпреки това бяха натрупани знания, умения и опит, които дават своето отражение върху цялостното ниво на подготовка, придобити способности и степен на боеготовност на екипажите.

Приоритетно направление за работа на Командването на Военновъздушните сили беше и осигуряването на приемственост между поколенията летателен състав. Съгласно предварително

поставените цели, през месец април 2016 г. успешно завърши летателната подготовка на шест млади пилоти, определени за провеждане на интензивна летателна подготовка и достигане на изискванията за приучване на нов тип боен самолет, на които беше присвоена класна специалност „Военен пилот първи клас“, а към настоящия момент успешно преминават програма за приучване на нови типове бойна авиационна техника. Продължава интензивната летателна подготовка на други четири пилоти, които преминаха към приучване на учебно-боен самолет за усвояване и усъвършенстване на сложни видове подготовки. Летателната им подготовка се провежда на две летища - Граф Игнатиево и Долна Митрополия.

Проведе се подготовка и на най-младите пилоти от състава на Военновъздушните сили, определени за интензивна летателна подготовка на самолет РС-9М и достигане на изискванията за приучване на нов тип боен самолет. През учебната 2016 г., определените осем пилоти са изпълнили 100% от планираните за програмата летателни часове.

Един пилот от състава на Военновъздушните сили се подготвяше на самолет С-17 в авиобаза „Папа“, Унгария, в съответствие с програмата на НАТО за придобиване на способности за стратегически въздушен транспорт.

Основен и най-важен етап от подготовката на войските от Военновъздушните сили беше участието в национални и международни учения, тренировки и подготовки, като акцентът беше поставен върху конкретни задачи и съобразен с нивото на подготовка на българските екипажи и разчети. Планираните учения и тренировки са с постоянен интензитет през последните години. Допълнително през 2016 г. се планира и проведе българо-гръцко учение „GREEN BRIDGE“, в което за първи път се отработиха презгранични операции с Военновъздушните сили на Гърция.

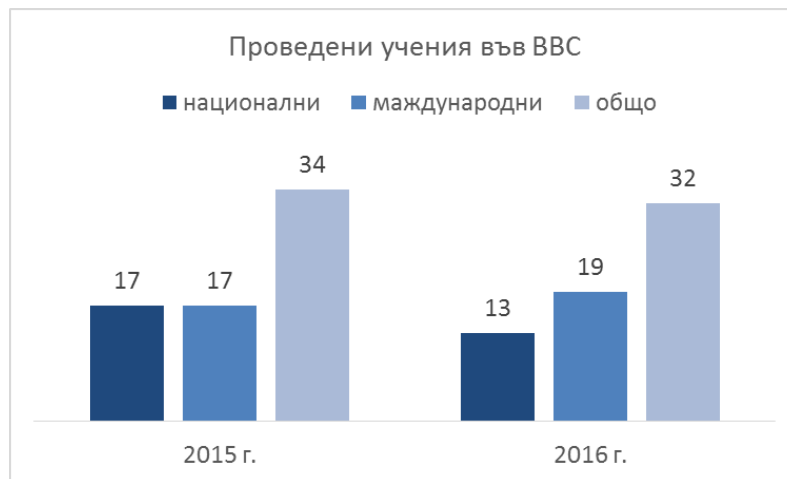
Усиленото въздушно присъствие на сили и средства от Военновъздушните сили на съюзни страни на територията на страната допринесе за изпълнение на мерките за гарантиране на сигурността в източната зона на Алианса.

За подготовка на формированията за изпълнение на целия спектър от мисии и задачи през 2016г. във Военновъздушните сили бяха планирани и проведени 32 международни и национални учения и тренировки. Повече подробности за подготовката на Военновъздушните сили са показани в Таблица 5.

Таблица 5

Учения през 2016 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Учения с авиобаза, бригада, ескадрила, дивизион, КЩУ и компютърно-подпомагани КЩУ	29	29	100%
Учения с рота, батарея, радарен пост	3	3	100%
Парашутни скокове	198	200	101 %

Общият брой на проведените международни и национални учения и тренировки през 2016 г., в сравнение с 2015 г., е показан на Фиг. 7.

Фигура 7

По инициатива на Командването на Военновъздушните сили се подготвят споразумения за взаимодействие между съседни военни и граждански райони за отговорност (Горна Оряховица и Долна Митрополия, както и между София и Долна Митрополия). Целта на тези споразумения е подобряване на гражданско-военната координация на тактическо ниво при изпълнение на полети от военни въздухоплавателни средства в района на летище Долна Митрополия. Разработват се и споразумения, между Военновъздушните сили и Държавно предприятие „Ръководство на въздушното движение“, за създаване на процедура за обслужване на въздушното движение за военни въздухоплавателни средства, които не са модернизирани по изискванията на ICAO и на които се налага да използват гражданските летища за обществено ползване.

Безопасността на полетите продължи да бъде основна задача на Командването на Военновъздушните сили и на командирите на авиационните формирования. През 2016 г. бяха реализирани 29 авиационни произшествия, от които два сериозни инцидента, с военни въздухоплавателни средства. Общият им брой е с два повече, спрямо 2015 г. Летателният и инженерно-техническият състав обединиха своите усилия за комплексно намаляване на риска при изпълнение на поставените задачи. Приблизително 75% от авиационните произшествия са в следствие откази на авиационната техника, по-голяма част от която е съветско производство (58%), произведена през 80-те години на миналия век и на предела на назначения технически ресурс по време.

Под председателството на командира на Военновъздушните сили, през м. май 2016 г., се проведе работно съвещание с експерти от състава на зенитно-ракетни войски. В резултат стартира процес за проектиране, доставка и интеграция на оборудване и софтуер за осигуряване обмен на информация и за извършване на ремонти на зенитно-ракетни системи. За анализиране и оптимизиране процеса на провеждане на подготовката в зенитно-ракетните формирования бяха придобити средства за видеорегистрация. Към момента средствата са на етап „Интегриране“.

Въпреки наложените ограничения и състоянието на радиотехническите средства, формированията от радиотехническите войски осигуриха формирането на радарно покритие над територията на страната. Радиолокационните комплекси от основния компонент работят с частични неизправности, поради което значително са занижени основни технически параметри.

С цел постигане на безопасно и ефективно функциониране на наблюдението на въздушното движение и координация между гражданската и военната авиация, българските Военновъздушни сили бяха регистрирани в сайта на службата за централизирано разпределение на кодове за запитване с отговорности, съгласно изискванията на EUROCONTROL. Към 31.05.2016 г. завърши поредният цикъл за разпределяне на запитващи кодове, които са заложили във вторичните радар.

През 2016 г. продължи изпълнението на проектите за изграждане и поддържане на необходимите отбранителни способности на Военновъздушните сили, включени в портфолиото от

приоритетни проекти на Министерството на отбраната, отразени в точка „[3.8.2. Превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили](#)“.

Разходването на финансовите средства се извърши при спазване на принципите на законосъобразност, целесъобразност и ефективност. Разпределението на бюджета, утвърден за Военновъздушните сили за 2016 г. е: за персонал - 86%, за текуща издръжка - 12% и за капиталови разходи - 2%. Утвърдените финансови средства не осигуряват изпълнението на основните приоритетни инвестиционни проекти за Военновъздушните сили. Общият недостиг на финансови средства за Военновъздушните сили за 2016 г. е в размер на 72 764 203 лв. Той се формира от недостиг на финанси за поддръжката, обслужването и ремонта на авиационната и специална техника, осигуряването с авиационно гориво и поддръжка на инфраструктурата.

Структурата на направленията на разходите към 31.12.2016 г. прогнозно е: разходи за персонал - 52 % от общия разход; за текуща издръжка и други разходи - 10% от общо извършените разходи; капиталови разходи - 38 % от общо извършените разходи. Повишените нива на капиталовите разходи (38%) спрямо утвърдените от бюджета (2%) са в резултат на отпуснатите финансови средства от държавния бюджет и по Програма 9.5 „Целеви централни плащания и управление на риска“, предназначени за поддръжка на авиационната и специална техника. Сравнителен анализ между целевите нива на направленията на разходите и тези от 2015 и 2016 г. е показан на Фиг. 8.

Фигура 8

Постигнатото ниво на комплектуваност с военнослужещи е 86,3%, а с тези в специалните щатове се постига комплектуваност 88%. Комплектоването на ВВС с офицери е 85%, сержанти - 89%, войници - 88% и цивилни служители - 99%.

В резултат от проведените във военните формирования конкурси са попълнени 67 длъжности, а 22 останаха вакантни, поради неявяване на кандидати с необходимата квалификация. Бяха предназначени 484 военнослужещи по регистрите за вакантни длъжности през 2016 г.

Способностите на ВВС за участие в операции на НАТО извън националните предели и възможностите за участие в продължителни операции са все още ограничени, поради недостатъчна оперативна съвместимост на техниката и въоръжението.

Продължи сътрудничеството на Военновъздушните сили с организацията „EUROCONTROL“, на която бяха дефинирани приоритетни области за повишаване на гражданско-военната координация в контекста на реализиране на мега-проекта Единно европейско небе. Внедряването на инициативата за Единно европейско небе цели да оптимизира гражданско-военната координация и ефективното и гъвкаво използване на въздушното пространство от всички ползватели.

Зенитно-ракетната техника във Военновъздушните сили се експлоатира в условията на недостиг от резервни части. Складовите наличности на някои видове специални прибори, блокове и консумативи са под критичния минимум. Приети бяха запасни части и инструменти от военни формирования от Съвместното командване на силите, с което частично се осигури нормална експлоатация в близките пет-шест години.

Радиолокационната техника също се експлоатира в условията на липса на резервни части. Складовите наличности на специални прибори за Радиолокационната техника са изчерпани. Обслужването и поддръжката на радиолокационните станции от основния компонент се извършва със собствени сили и средства. Резервни части и възли се осигуряват предимно от разкомплектованата радиолокационна техника. В тази връзка бяха стартирани процедури за възлагане на обществена поръчка.

Основният сграден фонд във войсковите райони на Военновъздушните сили е построен през 50-те и 60-те години на миналия век и е значително амортизиран от дългогодишната експлоатация. Около 35% от покривите и 25% от сградите се нуждаят от основен ремонт, а 50% се нуждаят от текущ ремонт. Отпуснатите финансови средства са недостатъчни за извършване на необходимите дейности по ремонта и изграждането на инфраструктура и събарянето на опасни сгради. Поради недостатъчно финансиране и поддръжка, инфраструктурата и сградния фонд са в лошо състояние, което ежегодно увеличава риска за живота и здравето на личния състав и води до постоянно влошаване на условията за съхраняване на специалната бойна техника, дълготрайните материални активи и материалните запаси.

Осигуряването на дежурството по охрана на въздушното пространство в интегрираната система за противовъздушна и противоракетна отбрана на НАТО, осигуряването на приемственост на летателния състав и нормалния ритъм за изпълнение на поставените задачи изискват поддържането на висок процент изправна авиационна техника. Военновъздушните сили, съвместно с Института по отбрана „Професор Цветан Лазаров“, изготвиха програми и методики за удължаване на назначения технически ресурс на самолети, вертолети и въоръжение. Удължаването на техническите ресурси се извърши от личен състав на Военновъздушните сили, в резултат на което се реализираха значителни икономии. Друго направление за работа беше гъвкавото управление и своевременно пренасочване на финансови средства. Със съдействието на Министерството на отбраната, независимо от наложените ограничения, във Военновъздушните сили се реализира ръст на процента изправна авиационна техника. Поради недостатъчна наличност от авиационно гориво, финансови средства и неритмичност в снабдяването, през 2016 г. във Военновъздушните сили със затруднения бяха осигурени 74% от летателната дейност.

3.3. Военноморски сили

През 2016 г. Военноморските сили осъществяваха подготовка за участие в целия спектър от мисии и задачи, гарантиращи суверенитета и сигурността на Република България, защитата на териториалната ѝ цялост и националните интереси в морските пространства, участие в колективната отбрана на НАТО, подкрепата на международната сигурност и в оказване помощ на населението при бедствия и аварии. Основните усилия и ресурси бяха насочени към поддържане и усъвършенстване на отбранителните способности, ефективността и съвместимостта на ВМС с тези на страните членки на НАТО, посредством изпълнението на Цели за способности-2013, изпълнение на задачите в съответствие с мисиите на въоръжените сили, подготовка и поддържане в готовност на декларираните сили за участие в мисии и операции на НАТО и ЕС и осигуряване на тактическите учения на военните формирования от Военноморските сили и подготовката на корабите за участие в националното военноморско учение с международно участие „БРИЗ 2016“. Проведени бяха и непланирани мероприятия, насочени към охраната на морската държавна граница, както и към участие в операция за логистична поддръжка на Гранична полиция по охрана на сухоземната граница.

В рамките на утвърдените лимити на финансови средства, гориво-смазочни материали и бойни припаси, с предимство се осигуряваха потребностите на

декларираните сили и корабите определени за участие в операции на НАТО и международни учения на територията и извън страната. В изпълнение на тази задача Военноморските сили участваха в девет международни учения.

Продължиха дейностите по подготовка и оценяване на декларираните формирования от Военноморските сили, в съответствие с Националния план за сертификация и поддържане готовността им за участие в операции на НАТО и ЕС. През 2016 г. два кораба от Военноморските сили бяха сертифицирани съгласно стандартите и критериите на НАТО за оценяване на военноморски формирования.

Военноморските сили поддържаха способности за наблюдение, базирани на информацията предоставяна от „Брегова система за контрол на корабоплаването и охрана на морската граница - ЕКРАН“. През 2016 г. бяха закупени резервни части, необходими за нормалното функциониране на системата.

В изпълнение на мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“ определените формирования за овладяване и/или преодоляване на последствията от бедствия от Военноморските сили изпълниха поставените им задачи. Техниката, предназначена за действие при всяка конкретна ситуация, се поддържаше в готовност за незабавно използване. Състоянието на тези формирования позволява своевременно да се окаже помощ на населението при възникване на бедствие.

Във Военноморските сили се проведеха мероприятия от първия етап на Плана за развитие на въоръжените сили до 2020г., включващи изменение на числеността, реорганизиране и преподчиняване на военни формирования, считано от 01.07.2016 г.

Към 01.07.2016 г. беше извършено годишното размястване на военнослужещите от Военноморските сили на вакантни длъжности обявени в Регистъра на вакантните длъжности за офицери и офицерски кандидати през 2016 г. и Регистъра на вакантните длъжности за сержанти (старшини) и войници (матроси) през 2016 г. През октомври беше проведен конкурс за прием на служба в доброволния резерв. За обявените 67 длъжности бяха получени документи от четирима кандидати.

Окомплектоването на Военноморските сили с личен състав към 31.12.2016 г. по утвърдените длъжностни разписания е: с офицери 84%; с офицерски кандидати: 76%; със старшини: 89%; с матроси: 85%; с цивилни служители по основни длъжностни разписания: 98%; с цивилни служители по допълнително разписание на длъжностите: 100%; с резервисти офицери: 55%; с резервисти офицерски кандидати 0 %; с резервисти старшини: 26%; с резервисти матроси: 24%. Запазва се некомплект от военнослужещи от близо 15%, който води до изпълнение на задачите с голямо напрежение на личния състав. Особено проблемен е въпросът с некомплекта при офицерския състав, който се отразява на системата за командване и управление, има сериозни последици и е най-трудно решим във времето. Наложена през последните години рамка за финансиране по списъчен състав не разрешава пълното окомплектоване на Военноморските сили за всички категории военнослужещи до съответните квоти съгласно длъжностните разписания.

Подготовката на военните формирования от Военноморските сили се провеждаше в съответствие с утвърдените планове, осигурените ресурси и достигнато ниво на подготовка, с отработване на бойни упражнения и сдаване на планираните единични и съвместни задачи на корабите и дивизионите. Бреговите формирования изпълниха планираните тактически учения, тактико-строеви занятия и упражнения по използване на оръжието и техническите средства.

През 2016 г. в подчинените формирования бяха проведени общо 88 учения на различни етапи от подготовката, разпределени по категории и отразени в Таблица 6.

Таблица 6

Учения през 2016 г.	Планирани	Проведени	Изпълнение
Национално учение на ВМС "Бриз 2016"	1	1	100%

Тактическо учение на съединение	1	1	100%
Компютърно подпомагано командно-щабно учение на Флотилия бойни и спомагателни кораби	1	1	100%
Тактическо учение на дивизион	4	4	100%
Тактическо учение на ОПСС – Бургас	1	1	100%
Тактическо учение на единичен кораб	52	42	81%
Тактическо учение на полк	2	2	100%
Тактическо учение на батальон и приравнени	18	18	100%
Тактическо учение на рота и приравнени	18	18	100%

Наблюдава се намаляване с 13% на броя на реално проведените учения през 2016 г. спрямо 2015г. (Фиг. 9), дължащо се на ограничените ресурси и проблеми с техническата изправност на кораби, въоръжение и техника.

Подготовката за участието на Военноморските сили в мисии и операции извън територията на страната по мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“ се извърши своевременно и в съответствие с нормативните изисквания. Поставените задачи бяха изпълнени с много добра ефективност, като по този начин Република България отговори на поетите международни ангажименти и способства за повишаване на оперативните способности на формированията от Военноморските сили, декларирани за НАТО и ЕС. През годината Военноморските сили участваха с кораби и личен състав в следните мисии и операции: в състава на Втората постоянна противоминна група на НАТО (SNMCMG2) с базов миночистач; в операцията на НАТО по морска сигурност „SEA GUARDIAN“ в Средиземно море с фрегата, в щаба на Втората постоянна военноморска група на НАТО (SNMG 2) с двама офицери, операциите на ЕС „АТАЛАНТА“ и „EUNAVFORMED/Op SOPHIA“ с по двама офицери.

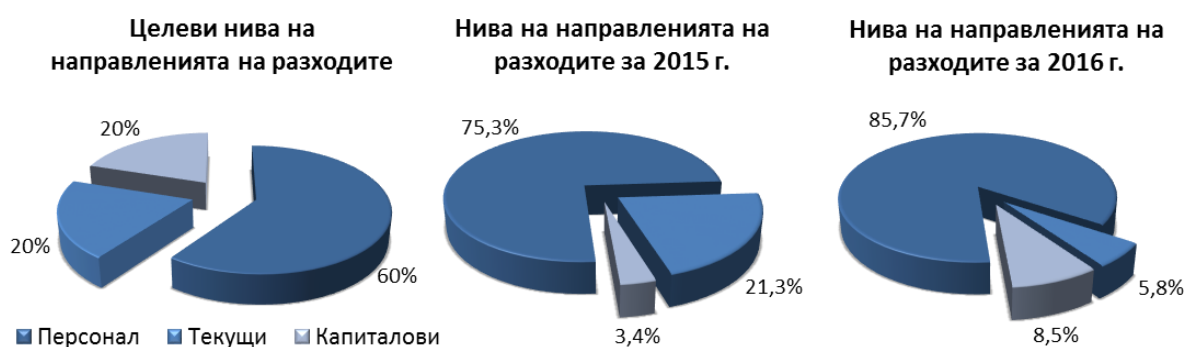
Фигура 9

През годината беше разработен и утвърден „Предварителен ситуационен план за съвместни действия на Военноморските сили и Регионална дирекция Гранична полиция (РДГП) при осъществяване на граничен контрол на морската държавна граница“. В изпълнение на плана формированията от Военноморските сили отработиха задачи по съгласуване на общите действия със структурите на РДГП.

Във връзка със създалата се ситуация на южната граница, сили и средства от Военноморските сили, на ротационен принцип през две седмици, участваха в логистична поддръжка на органите на МВР по охрана на държавната граница, изпълнявайки задачи по транспортиране на установени и задържани лица, преминали незаконно държавната граница, транспортиране на служители на МВР до и от местата за осъществяване на граничното наблюдение и транспортиране на служители на МВР за осъществяване на контролна дейност върху службата на излъчваните полицейски патрули.

Информация за проектите за модернизация и превъоръжаване на Военноморските сили е дадена в точка „3.8.2. Превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили“.

Финансовото осигуряване на Военноморските сили през 2016 г. се извършваше на базата на утвърден годишен бюджет в размер на 77 850 000 лв. Сравнителен анализ между целевите нива на направленията на разходите и тези от 2015 и 2016 г. е показан на Фиг. 10.

Фигура 10

Анализът показва, че финансовото осигуряване на Военноморските сили продължава да е недостатъчно, особено в направлението за капиталови разходи, въпреки регистрираното нарастване от 3,4% за 2015 г. на 8,5% за 2016 г. Това на практика прави невъзможно дългосрочното планиране и ритмичното придобиване на нови отбранителни способности, без целево финансиране от държавния бюджет, което от своя страна крие много рискове, понеже зависи изцяло от текущата политическа конюнктура. Поради ниските финансови квоти за капиталови разходи не се изпълняват полагащите се регламентни прегледи и планови ремонти на корабите, въоръжението и техниката, съгласно действащите нормативни документи. Наблюдава се и тревожна тенденция за запазване на дисбаланса в направлението на разходите, което сериозно затруднява мениджмънта на останалите видове ресурси и изпълнението на задачите. Хроничният недостиг на средства за текуща издръжка от една страна възпрепятства пълноценното планиране на подготовката във Военноморските сили по стандартите и процедурите на НАТО, като не могат да се покрият изискванията по отношение на дните на море (в т.ч. и на декларираните сили за НАТО и ЕС), а от друга страна не позволява извършването на непланирани ремонти при повреди на материалната част.

През 2016 г. логистичното осигуряване на Военноморските сили се извършваше в условията на недостиг на финансови и материални ресурси. За изпълнението на мероприятията от плана за подготовката бяха осигурени необходимите видове доволствия, съобразно складовите наличности и отпуснатите финансови средства за доставка от търговската мрежа. Поради ниските финансови квоти за капиталови разходи през последните години не се изпълняват полагащите се регламентни прегледи и ремонти на корабите, въоръжението и техниката, съгласно действащите нормативни документи. По същата причина през последните години не са извършвани и необходимите технически прегледи, регламентни работи и ремонти на част от боеприпасите (ракети, торпеда, мини). Въпреки ограничените наличности от консумативи и резервни части, периодичното техническо обслужване и планово-предупредителните ремонти на въоръжението и техниката се извършваха съгласно графика.

Медицинските служби на формированията от Военноморските сили не бяха осигурени напълно със заявените за 2016 г. медикаменти и консумативи по линия на централизираното медицинско снабдяване. Напълно обезпечено беше само медицинското осигуряване на корабите, участващи в мисии, операции и международни учения. Тъй като активните плавания на корабите започват през март, получаването на заявеното медико-санитарно имущество през месеците юни-юли създава дефицит на лекарства до новата доставка. Въпреки направените заявки към Военномедицинска академия, част от корабите от декларираните сили на Военноморските сили не са снабдени с медицинска апаратура съгласно стандартите. Заявеното стоматологично имущество за годината се получава в много малки количества, което силно затруднява работата на трите

стоматологични кабинета във Военноморските сили. Същевременно, стоматологичната апаратура се нуждае от абонаментно сервизно обслужване и закупуване на резервни части.

През 2016 г. бяха извършени докови ремонти на фрегата „Дръзки“, фрегата „Верни“ и базов миночистач „Прибой“. Радиолокационните станции „SELUX T-250“, интегрирани в системата „ЕКРАН“ и корабната радиолокационна станция „SELUX T-340“, се обслужват съгласно сключеният договор.

Фрегатите клас Е-71 и минен ловец клас „TRIPARTITE“ са оборудвани с интегрирани комуникационни системи на фирма „THALES“. За тях няма сключени договори за абонаментна поддръжка, което значително затруднява нормалната им експлоатация.

Въз основа на рамковото споразумение от 2014 г. с фирма „THALES“ за техническа поддръжка на бойните информационни системи на фрегати клас Е-71, в края на 2016 г. беше сключен договор с предмет доставка на резервни части, поддръжка на запасни инструменти и принадлежности и модификационни комплекти за извършване на основен/капитален ремонт на корабни радиолокационни станции на фрегати клас Е-71 на стойност 5 726 322,68 €.

На лице са някои проблеми с комуникационното оборудване. Станциите за спътникова свръзка тип „Inmarsat“ на въоръжение във Военноморските сили излизат от експлоатация в края на 2016г. Фрегатите клас Е 71 все още не са оборудвани с щатно криптооборудване за системата „Link 11“.

Предвид остарелия казармено-жилищен фонд, неблагоприятните климатични условия и агресивната морска среда в по-голямата си част сградите се нуждаят от ремонт. Същите са с течове от покривните конструкции и нарушени мазилки. От постъпилите от формиранията заявки за финансови средства за осъществяване на инвестиционни намерения и ремонт през 2016 г. в размер на 8 210 708 лв. са утвърдени и отпуснати 234 198 лв. за 16 обекта. Разликата между заявяваните и отпусканите финансови средства води до невъзможност за реализирането на горепосочените проекти и поддържането на сградния фонд.

Финансовата необезпеченост на подготовката и техническото обслужване на силите и средствата на Военноморските сили може да доведе до понижаване на боеготовността им, до загуба на вече изградени способности, създаване на предпоставки за аварии и да окаже влияние върху качественото изпълнение на мисия „Отбрана“. Липсата на финансиране на значителна част от дейностите, необходими за изпълнението на „Цели за способности на Военноморските сили“, възпрепятства постигането на съответствие между необходими и придобити способности. Това може да доведе до загуба на доверие към Република България като надежден съюзник в рамките на НАТО и ЕС.

Забавянето в реализацията на приоритетните проекти за модернизация на ВМС „Придобиване на многофункционален модулен патрулен кораб“ и „Модернизация на фрегати, клас Е-71“ ще доведе до задълбочаване на проблемите с поддръжката на въоръжението и техниката, до значително редуциране на оперативните способности на бойните кораби и ограничаване участието на декларираните сили в пълния спектър от мисии и военноморски операции на НАТО и ЕС. Анализът от предишни участия на кораби от Военноморските сили в операции и мисии на НАТО, както и от различни международни учения, показва нарастваща честота на излизане на въоръжение и техника извън строя.

3.4. Способности за специални операции

С формированията от Силите за специални операции са проведени осем тактико-специални учения с рота, три полеви лагера и пет полеви обучения на учебен център „Црънча“. Едно ротно тактическо учение и две полеви обучения бяха отменени, поради липса на финансови средства и гориво-смазочни материали.

Съществен принос в подготовката на личния състав от бригадата са и проведените учения и съвместни обучения с подразделения от Военновъздушните сили и Силите за специални операции на САЩ

„Тракийско лято – 2016“ и „Black Sea Rotational Force – 2016“. Проведени бяха съвместни тренировки със служба „Търсене и спасяване“ от щаба на Военновъздушните сили за десантиране от вертолет „Ми-17“ и AS532 AL Cougar по способите „Бързо въже“ и „Рапел“, както и десантиране по различни способности. Различни категории военнослужещи участваха в курсове по снайперска подготовка, в курс за импровизирани взривни устройства, високопланинска и алпийска подготовка. На проведените изпити за приключване на отделните етапи в подготовката, формированията постигнаха високи резултати. В процеса на подготовка и на специалните учения беше повишена сглобеността и полевата натренираност.

За 2016 г. бяха планирани за изпълнение около 4000 парашутни скока, от които 3 300 дневни и 700 нощни. Скоковете бяха изпълнени от самолети С-130 „Херкулес“ и от С-27J „Спартан“. По-голямата част от летателната програма се изпълняваше с основния парашут на въоръжение в бригадата МС-6. Обучението и работата с парашутните системи тип „Летящо крило“ TW7-315 и RL-16 е силно ограничено.

Приоритетно се изпълняваха обособени елементи от проекта „Доизграждане на силите за специални операции“. През 2016 г. по Договор BU-P-LAD A1 EOD Equipment and Training, „Оборудване за противодействие на импровизирани взривни устройства и обучение на инженерни специалисти“ беше придобита основната част от материалните средства в размер над 2 мил. лв. За Силите за специални операции са доставени устройства за автоматично отваряне на парашути (AAD2C2M1535, Cypras-2-2pin Military, 1500 35M/S ABS), като се очаква доставка на парашутни системи EA71 (тип летящо крило) по същата програма.

През изтеклия период подготовката на формирането за специални операции от Военноморските сили се провеждаше при силно ограничени материални и финансови ресурси. Породените от това проблеми в определена степен бяха компенсирани чрез участие на военнослужещи от формирането в съвместни подготовки със сродни формирования за специални операции от Българската армия и страни-членки на НАТО, което позволи да бъдат изпълнени поставените за годината задачи и целите в плана за дейността на формирането.

През 2016 г. личен състав от формирането за специални операции участва в: съвместна българо-американска подготовка с втора специална част от силите за специални операции на Военноморските сили на САЩ по програмата за развитие на партньорството

“NAVY JCET”; съвместна българо-американска подготовка „ТРАКИЙСКО ЛЯТО 2016” и BSRF 16.2 PLATINUM LION 16-4 Para Ops/ Special Operations с извършване на съвместни парашутни скокове; съвместна българо-американска подготовка “Opposed boarding familiarization” 2016 г. между силите за специални операции на Военноморските сили, други формирования от Военноморските сили, специализираното тактическо звено за бързи действия към Областна дирекция на МВР-Варна и четвърта специална част от силите за специални операции на Военноморските сили на САЩ. В хода на подготовката личният състав от формирането демонстрира висока физическа и психическа устойчивост, добра теоретическа и практическа натренираност за изпълнение на специфични задачи и усъвършенства уменията си при прилагане на методите и похватите за решаване на високо рискови ситуации.

3.5. Изпълнение на мисиите на въоръжените сили

3.5.1. Мисия „Отбрана“

Подготовката във въоръжените сили и през 2016 г. беше насочена към отработване на мероприятията по мисия „Отбрана”, като се акцентира на провеждането на колективната подготовка на щабовете и формированията за поддържане и развитие на способности по защита на националния суверенитет на страната. В рамките на утвърдените финансови средства, с предимство се осигуряваха потребностите за подготовката на декларираните формирования за участие в международни учения и операции. Основното учение за подготовка на щабовете през отчетната година беше „Щит-16”.

През 2016 г. беше разработена и утвърдена „Директива за бойна готовност на въоръжените сили на Република България”, която отмени „Директива за бойна готовност на Българската армия – ОВ-2000”. Продължи работата по разработването, усвояването и поддържането на планове за бойна готовност на щабовете и формированията от въоръжените сили. Изготвен беше “План за мобилизация на въоръжените сили на Република България”.

3.5.2. Мисия „Подкрепа на международния мир и сигурност“

В изпълнение на мисията на въоръжените сили „Подкрепа на международния мир и сигурност” през 2016 г. формирования и отделни военнослужещи участваха в 14 различни мисии и операции зад граница. Общият брой военнослужещи, участвали в планираните ротации през годината е около 760, включително и ротата от междинният резерв за операция ALTHEA на ЕС в Босна и Херцеговина. За участие в операции и мисии извън територията на Република България бяха сертифицирани 10 контингентата от въоръжените сили, показани в Таблица 7.

Таблица 7

№	Контингент	Сертификации (бр.)
1.	Контингент за участие в операцията на НАТО „Resolute support” в Афганистан.	2
2.	Екип съветници за участие в операцията на НАТО „Resolute support” в Афганистан.	2
3.	Национален елемент и междинен резерв за участие в операцията на Европейския съюз в Босна и Херцеговина (ALTHEA).	2
4.	За участие в операцията на Стабилизиращите сили на НАТО в Косово (KFOR) HUMINT TEAM.	2
5.	За участие в постоянните военноморски групи на НАТО.	2

3.5.2.1. Операции и мисии на НАТО

• Мисия „Resolute Support” на НАТО за подготовка, съветване и подпомагане на Афганистанските национални сили за сигурност

Участието в мисията е с контингент в състав от 110 военнослужещи, изпълняващи задачи по охрана на вътрешния периметър на летището в Кандахар, обучение, съветване и подпомагане на Афганистанските национални сили за сигурност, както и в щаба на мисията в Кабул.

Екипът от съветници, който беше изтеглен през ноември 2015 г., беше развърнат отново в зоната на мисията през април 2016 г.

През отчетния период в мисия „*Resolute Support*“ в Афганистан участваха общо 213 военнослужещи и двама държавни служители.

- **Операция „Active Fence“ на НАТО по усилване на противовъздушната отбрана на Турция**

В тази операция от 28.05.2016 г. до 28.08.2016 г. в района на Кахраманмараш, Турция беше развърната комуникационно-информационна група от състава на Националния мобилен комуникационно-информационен модул - общо седем военнослужещи.

- **Операция на Стабилизиращите сили на НАТО в Косово**

България участва в операцията с десет военнослужещи, разпределени в щаба на мисията и в тренировъчната група на НАТО в Косово, както и с един военнослужещ в многонационалното интегрирано логистично формирование за контрол на придвижването. За 2016 г. през ротации в операцията на стабилизиращите сили на НАТО в Косово преминаха общо 19 военнослужещи.

- **Операция „Sea Guardian“ на НАТО в Средиземно море**

С решение на Северноатлантическия съвет, операция „*Active Endeavor*“ беше преустановена, но предвид обстановката в Средиземноморския регион и новите предизвикателства, свързани с миграционния натиск и бежанската криза, беше взето политическо решение за преминаване към нова операция в региона – „*Sea Guardian*“. Водеща роля в операцията имат постоянните военноморски групи на НАТО, които се използват на ротационен принцип, съвместно с кораби на страните членки на Алианса. Изпълняват се задачи по наблюдение и контрол на корабоплаването в Средиземно море, ескортиране, спиране и проверка на отказали да се идентифицират морски съдове.

През периода от 27.10. до 05.12.2016 г. в операцията участва фрегата „Верни“ с екипаж от 133 военнослужещи.

В плаващия щаб на Постоянната военноморска група на НАТО №2 (SNMG2) участваме с един офицер на борда на флагманския кораб на групата. През отчетния период в SNMG2 за по шест месеца бяха ротирани общо двама офицери.

- **Операция „Ocean Shield“ на НАТО за борба с морското пиратство в акваторията на Аденския залив около Сомалия**

Операция „Ocean Shield“ се провежда от август 2009 г. В съответствие с графика за оперативното използване през 2016 г. участвахме с един офицер в щаба на операцията в Нортууд, Англия.

Поради това, че от 2012 г. няма нито едно успешно пиратско нападение, НАТО прекрати операцията на 15.12.2016 г.

- **Принос към Силите за отговор на НАТО**

Приносът на страната ни към Силите за отговор на НАТО през 2016 г., се изразяваше в поддържането на постоянна готовност на една рота от Служба „Военна полиция“; взвод за ядрена, химическа и биологическа защита; група за гражданско-военно сътрудничество; група за разузнаване.

3.5.2.2. Операции и мисии на Европейския съюз

- **Операция „Алтея“ на ЕС в Босна и Херцеговина**

България участва в операция „Алтея“ с 10 военнослужещи в щаба и подчинените структури – постоянно развърнати в зоната на операцията, както и с национален поддържащ елемент и лекоманеврена рота от сухопътни войски от 113 военнослужещи в състава на междинния резерв на операцията – общо 140 военнослужещи.

Ротата и националният поддържащ елемент се намират в пунктовете за постоянна дислокация на територията на България и при необходимост се развърщат в зоната на операцията. Готовността

им за транспортиране и развърщане през 2016 г. беше през периодите от 01.09.2015 г. до 29.02.2016 г. и от 01.03.2016 г. до 31.08.2016 г.

За 2016 г. през ротации в зоната на операцията в Босна и Херцеговина преминаха общо 17 военнослужещи.

- **Военноморска операция „Аталанта“ на ЕС за възпрепятстване, предотвратяване и възпиране на пиратски действия край бреговете на Сомалия**

България е представена в операцията с един офицер в щаба в Нортууд, Англия. През 2016 г. в операцията участваха общо двама офицери за по шест месеца.

- **Операцията „София“ на ЕС в централната част на Средиземно море**

В тази операция участва един офицер, който осъществява координацията между командващия на операцията и Военния секретариат на ЕС.

- **Тренировъчната мисия на ЕС в Мали**

България участва в тази мисия с медицински екип от четирима военнослужещи и един офицер към щаба на мисията в Бамако. За 2016 г. през ротации в зоната на мисията преминаха общо 12 военнослужещи.

- **Гражданска мисия на ЕС за наблюдение в Грузия**

През 2016 г. България участва в мисията с двама военнослужещи.

- **Полицейска мисия на ЕС в Афганистан**

България участва в мисията с един военнослужещ.

3.5.2.3. Операции и мисии на ООН

- **Мисия на ООН в Либерия**

През изтеклата година в тази мисия участвахме с двама военни наблюдатели. През октомври 2016 г. мисията беше прекратена.

3.5.3. Мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“

За изпълнение на задачите, произтичащи от мисия „Принос към националната сигурност в мирно време“, въоръжените сили поддържат и предоставят определените отбранителни способности.

В изпълнение на „План на Министерството на отбраната за защита при бедствия“ и „План на Българската армия за оказване помощ на населението при бедствия“, през отчетния период общо 100 формирования за овладяване и/или преодоляване на последствия от бедствия поддържаха постоянна готовност и провеждаха операции за оказване на помощ на населението за: преодоляване на последствията от тежки зимни условия; преодоляване на последствията от наводнения; овладяване на масивни горски пожари; ликвидиране последствията при радиационна и/или химическа авария; авиомедицинска евакуация и транспортиране на медицински екипи; търсене и спасяване в акваторията на Черно море; доставка на питейна вода; разузнаване и унищожаване на открити невзривени бойни припаси и взривни вещества.

През 2016 г. продължи участието на военнослужещи от въоръжените сили в операция по логистична поддръжка на органите на МВР по охрана на държавната граница. Ежемесечното участие в операцията възлиза на до 75 военнослужещи, като периодично се извършва ротация на личния състав.

С приемането на Закон за противодействие на тероризма въоръжените сили на Република България бяха оправомощени да участват в операции по противодействие на тероризма. През годината беше проведена целенасочена подготовка на отделни военни формирования и бяха развити способности по предотвратяване на терористични актове, изолиране районите на осъществяване такъв, ограничаване и ликвидиране на щетите и неутрализиране на терористични

групи. Въпросите бяха отработени на междуведомствено ниво чрез провеждане на съвместни тренировки и участие в 2 национални учения.

През ноември беше оказано съдействие на органите на МВР за възстановяване на обществения ред в град Харманли съгласно Националния план за действие при временна закрила в Република България. По време на съвместните дейности, военнослужещи от служба „Военна полиция“ изпълняваха задълженията си в съответствие с нормативната уредба и съдействаха на органите на МВР в интерес на националната сигурност.

През изтеклата година беше актуализиран Плана на Министерството на отбраната за защита при бедствия. С изготвените „Правила за организация, изпълнение, контрол и отчитане на дейностите по разузнаване, транспортиране и унищожаване на невзривени бойни припаси, открити на територията на страната“, изпълнението на тези задачи беше оптимизирано.

Обобщени данни за операциите в подкрепа на населението са дадени в Таблица 8.

Таблица 8

Бедствия /инциденти	Операции	Личен състав	Техника	Финанси (лв.)	Формирования
Тежки зимни условия	4	23	11	4 993	4
Пожари	26	528	71	195 402	26
Спасително-евакуационни дейности	5	18	5	68 403	4
Неутрализиране на невзривени бойни припаси	117	246	74	37 125	11
Общо за 2016 г.	152	815	161	305 923	45

Формированията за неутрализиране на невзривени бойни припаси изпълниха задачи по унищожаване на бойни припаси открити на територията на страната, застрашаващи живота и здравето на гражданите. През 2016 г. бяха изпълнени 117 мероприятия и бяха унищожени 448 бойни припаса. За периода разходите на финансови средства за неутрализиране на невзривени бойни припаси възлизат на 37 125 лв.

Специализирани формирования от въоръжените сили извършиха окончателното прочистване от невзривени бойни припаси и взривни остатъци на територията на производствен цех №835 от складовата база за взривни материали на „ВМЗ“ ЕАД – Сопот. В хода на операцията бяха открити, транспортирани и предадени с протокол 2 349 невзривени бойни припаси и 85 кг. взривни вещества.

През изтеклата година формирования от **Сухопътните войски** оказаха помощ на населението при бедствия, аварии и катастрофи с над 1050 военнослужещи и повече от 115 единици техника. През зимния период на 2016 г. специализираните формирования действаха в тежки зимни условия на територията на общините Русе, Свищов, Ямбол, Бургас и Сливен. Бяха извършени дейности по разчистване на пътища, извличане на заседнали автомобили и доставяне на хранителни продукти. Специализирани формирования от Смолян, Хасково, Ямбол и Свобода оказаха помощ при потушаване на пожари и огнища в землищата на селата Малко Шарково, Ситово, Мамарчево и Шарково, община Болярово, с. Светулка, община Ардино, с. Бориславци, община Маджарово, с. Спасово община Чирпан, между селата Лисово и Левка, община Свиленград и с. Драма, община Тунджа, област Ямбол и община Харманли. През август специализираните формирования участваха в гасене на над 11 пожара на територията на цялата страна. При потушаването на тези пожари Сухопътни войски участваха с около 371 военнослужещи и 53 единици техника. Формирования от Сухопътни войски участваха с над 400 военнослужещи в издирване на изчезнали туристи в района на Централен Балкан и в общ. Ивайловград. След взрива в с. Хитрино Сухопътни войски

подпомогнаха органите на МВР с безпилотен летателен апарат и 4 военнослужещи. 11 формирования от Сухопътните войски за разузнаване и унищожаване на открити невзривени боеприпаси, общо в състав до 128 военнослужещи и до 35 единици техника, взеха участие в 65 мероприятия по разузнаване, транспортиране и унищожаване на открити невзривени боеприпаси на територията на страната, като са разузнати и унищожени чрез взривяване общо 164 боеприпаси. Инженерните формирования от Сухопътни войски изпълниха задачи по: отстраняване на надвиснала скала по взривен способ над пътното платно между с. Зверино и Лютиброд в община Мездра; водолазно-издирвателни дейности в хода на аварийно-спасителни работи в участъка на река Янтра край гр. Велико Търново, във връзка с изчезването в реката на 2 деца от „Дом за деца лишени от родителски грижи”; инженерно разузнаване за устройване на мостово съоръжение на канал на остров Персин в река Дунав.

През годината **Военновъздушните сили** проведоха редица мероприятия за оказване помощ на населението, включващи издирвателни действия от въздуха на изгубил се турист в района на връх Ботев и хижа „Тъжа”, гасене на пожари в района на Музея на авиацията – Крумово, в местността „Боровец” в град Ямбол и други. Военновъздушните сили изпълниха и единадесет специални задачи за разузнаване и гасене на пожари от въздуха. Формированията за овладяване и/или преодоляване на последствия при бедствия от Долна Митрополия и Крумово извършиха разузнаване и обезвреждане на невзривени боеприпаси. Военни формирования от Военновъздушните сили участваха при приготвянето на храна за „Регионален център за настаняване на бежанци” - София. В изпълнение на съвместната трестранна заповед на министъра на вътрешните работи, министъра на отбраната и министъра на здравеопазването през 2016 г. продължи изпълнението на специални полети за транспортиране на медицински екипи, човешки органи и пациенти за експлантация и трансплантация, болни и пострадали, като за периода бяха извършени седем такива полета със самолет С-27J „Спартан” с общо 25 души личен състав.

Формированията от **Военноморските сили** за оказване на помощ на населението при бедствия участваха в 16 мероприятия в източната част на страната в областите Варна, Добрич и Бургас, в териториалното море и в отговорния район по търсене и спасяване на Република България. Проведени бяха две мероприятия по оказване на помощ на екипажи на море, едно мероприятие по оказване на помощ на населението в зимни условия и 13 мероприятия по разузнаване и унищожаване на невзривени бойни припаси и морски мини. При изпълнението на поставените задачи участие взеха общо 83 военнослужещи и цивилни служители. Използвана бяха 25 броя разнородна транспортна техника и летателни средства.

3.6. Съвместна подготовка

По-мощните съвместни учения и тренировки на национално, съюзно и международно ниво през 2016 г. бяха:

- **Национално двустепенно компютърно подпомогано командно-щабно учение „ЩИТ 16”**. Учението „ЩИТ 16” се проведе в периода от 21 до 25.11.2016 г. В него участваха военнослужещи от Министерство на отбраната, Съвместното командване на силите, командванията на видовете въоръжени сили, щабове на формирования и щабният елемент за интегриране на силите на НАТО. Учението „ЩИТ 16” акцентира върху провеждането на национална отбранителна операция при активиран чл. 5 от Вашингтонския договор в контекста на новите рискове и заплахи за националната и международна сигурност и в условията на засилено „хибридно въздействие”.

- **Учение „DACIAN LYNX 16” в България и Румъния** в периода от 03 до 13.05.2016 г. се проведе компютърно подпомоганото учение „DACIAN LYNX16”. По време на учението се извърши сертифициране на Щабните елементи за интегриране на силите на НАТО в България и Румъния и на щаба на многонационална дивизия „Югоизток”, за постигане на пълни оперативни способности на щабните елементи и начални способности на щаба на дивизията.

- **Учение на ЕС за управление на кризи „MILEX 16“**. Учението „MILEX 16“ се проведе в периода от 17 до 27.05.2016 г. и беше фокусирано върху взаимодействието между оперативния щаб на ЕС, дислоциран в Лариса, Гърция и щаба на силите на ЕС, базиран в Неа Санта Килкис, Гърция, чието ядро ще се сформира от военнослужещи от щаба на батальонната бойна група на ЕС „HELBROC“ с водеща нация Гърция. Двата щаба бяха обучаеми, съответно от първо и второ ниво и за целите на учението бяха усилены с щабни офицери от останалите страни-членки на ЕС. Отработиха се въпроси по прилагане на общата политика за сигурност и отбрана, като усилията бяха фокусирани върху военните аспекти на управлението на кризи на стратегическо и оперативно ниво и провеждането на операция в отговор на криза под ръководството на ЕС без използване на ресурси на НАТО. България участва в учението „MILEX 16“ с шестима военнослужещи.

- **Съвместно многонационално учение с реални действия на местността „АНАКОНДА 16“** се проведе в периода от 07 до 16.06.2016 г. в учебни центрове и военноморски бази на територията на Полша. България участва в учението с механизирани батальон от Сухопътни войски (до 300 души), формирование от Военновъздушните сили (26 души с 3 летателни средства) и формирование от служба „Военна полиция“ (25 души с 5 единици техника).

- **Национално военноморско учение с международно участие „БРИЗ 2016“** се проведе от 08 до 17.07.2016 г. В учението участваха 25 бойни и спомагателни кораба и над 1700 души личен състав от Военноморските сили на България, Гърция, Румъния, Турция, Испания, както и Втора постоянната група противоминни кораби на НАТО от силите за отговор на Алианса. В учението се включиха и два вертолета на Военноморските сили, самолет от патрулната авиация на САЩ, два самолета от българските Военновъздушни сили, формирования от Сухопътни войски и представители на 19 държавни организации, институции и ведомства от четири министерства, местни органи на управление, неправителствени и частни организации. По време на учението беше сертифицирана фрегатата „Верни“.

В изпълнение на Плана за съвместна българо-американска подготовка и учения през 2016 г., на територията на България се проведеха 51 съвместни тренировки, подготовки и учения. В тренировъчните центрове на Силите на САЩ в Германия и трети страни български военнослужещи участваха в 24 съвместни тренировки и учения и в три индивидуални подготовки/курсове на наша територия, както и в три подготовки в тренировъчните центрове на Силите на САЩ в Германия. Най-мощните мероприятия от съвместната българо-американска подготовка и учения за 2016г. бяха:

- Съвместна летателна тренировка „ТРАКИЙСКИ ОРЕЛ 2016“, проведена на авиобаза Граф Игнатиево, полигон „Елена“ и учебен полигон „Ново село“ от 07.04 до 20.07.2016 г. с участието на военнослужещи от Военновъздушните сили и Сухопътните войски на България. В тренировката участваха екипажи на Военновъздушните сили на САЩ в Европа.

- Съвместна подготовка „PLATINUM LION 16-2“ – Land Ops – winter rotation, проведена от 05 до 18.01.2016 г. на учебен полигон „Ново село“ с участието на военнослужещи от Сухопътни войски и Съвместното командване на силите.

- Съвместна подготовка „PLATINUM LION 16-2“ – Land Ops, проведена от 08 до 15.04.2016 г. на учебен полигон „Ново село“ с участието на военнослужещи от Сухопътни войски, Съвместното командване на силите, Военномедицинска академия и служба „Военна полиция“. В подготовката взеха участие и формирования от въоръжените сили на Румъния, Молдова, Сърбия, Словения и Великобритания.

- Съвместна подготовка „PLATINUM LYNX 16-3“, проведена от 21 до 27.03.2016 г. на учебен полигон „Бабадак“, Румъния, с участието на военнослужещи от Сухопътни войски. Подготовката беше ръководена от Командването на Морската пехота на САЩ в Европа.
- Съвместна подготовка „PLATINUM WALF 16“, проведена от 09 до 21.05.2016 г. в база „Юг“, Сърбия, с участието на военнослужещи от Сухопътни войски. Подготовката беше ръководена от Командването на Морската пехота на САЩ в Европа.
- Съвместна подготовка „PLATINUM EAGLE 16“, проведена от 09 до 16.05.2016 г. на полигон „Смардан“, Румъния, с участието на военнослужещи от Сухопътни войски. Подготовката беше ръководена от Командването на Морската пехота на САЩ в Европа.
- Съвместна подготовка „STRIKEBACK 16“, проведена от 07.06 до 13.07.2016 г. на учебен полигон „Ново село“ с участието на военнослужещи от служба „Военна полиция“ и Съвместното командване на силите. Подготовката беше ръководена от Командването на Морската пехота на САЩ в Европа.
- Съвместна подготовка „JOINT TRAINING 1“ и „JOINT TRAINING 2“, проведени съответно от 04.04 до 16.05.2016 г. и от 07.06 до 13.07.2016 г. на учебен полигон „Ново село“ с участието на военнослужещи от Сухопътни войски, служба „Военна полиция“ и Съвместното командване на силите.
- Многонационално учение „RAPID TRIDENT 2016“, проведено от 23.06 до 09.07.2016 г. в Международния център за мироподдържащи операции „Яворив“, Украйна с участието на военнослужещи от Сухопътните войски.
- Съвместната тактическа подготовка „AERIAL GUNNERY 16“, проведена от 09 до 20.05.2016 г. на учебен полигон „Ново село“ с участието на военнослужещи от Сухопътни войски, Служба „Военна полиция“, Военномедицинска академия и Съвместното командване на силите.
- Съвместна подготовка „ТРАКИЙСКА ЗВЕЗДА“, проведена на авиобаза „Граф Игнатиево“ и авиационен полигон „Елена“ с участието на военнослужещи от Военновъздушните сили и Сухопътните войски на България. В тренировката участваха екипажи на Военновъздушните сили на САЩ в Европа.
- Съвместна подготовка „ТРАКИЙСКО ЛЯТО 16“, проведена на летища Пловдив и Безмер с участието на военнослужещи от Специалните сили, Военновъздушните сили и Сухопътните войски на България. В тренировката участваха екипажи на Военновъздушните сили на САЩ в Европа.
- Съвместна подготовка „ОТВЪД ХОРИЗОНТА“, проведена на полигон „Ново село“ от 07 до 14.09.2016 г. с участието на военнослужещи от служба „Военна полиция“ и представители на Националната гвардия на щата Тенеси.
- Съвместна подготовка „PLATINUM LION 16-4“ – Land Ops, проведена от 07 до 18.07.2016 г. на учебен полигон „Ново село“ с участието на военнослужещи от Сухопътни войски, Военновъздушните сили, Съвместното командване на силите, ВМА и служба „Военна полиция“. В подготовката взеха участие и представители от въоръжените сили на Румъния, Молдова, Сърбия, Словения и Украйна.
- Многонационално учение „SABER GUARDIAN 16“, проведено от 27.07 до 07.08.2016 г. в Центъра за подготовка на Сухопътните войски на Румъния – Чинку, с участието на военнослужещи от Сухопътните войски и Национален Военен Университет „Васил Левски“. В учението участваха и формирования от Армения, Азербайджан, Канада, Грузия, Молдова, Полша, Румъния, Турция, Украйна и САЩ.

- Многонационално учение „AGILE SPIRIT 16“, проведено от 29.08 до 15.09.2016 г. на учебен полигон „Вазиани“, Грузия, с участието на военнослужещи от Сухопътните войски.

Формирования от въоръжените сили участваха и в три ротационни подготовки/учения, проведени в Съвместния тренировъчния център на Силите на САЩ – Графенвюр, Германия и в Обединения многонационален център по подготовка – Хохенфелс, Германия.

Съвместната подготовка, както и съвместните българо-американски подготовки и учения, индивидуалните подготовки и курсове допринесоха за усъвършенстване на уменията за работа в международна среда. Обмяната на опит и споделянето на добри практики при изпълнение на специфични задачи, техники, тактики и процедури допринесоха освен за подобряване на оперативната съвместимост и за повишаване на бойната ефективност на формированията.

3.7. Развитие на националните концептуални и доктринални документи

През 2016 г. продължи изучаването и прилагането в практиката на базовите и поддържащите доктрини. Извършеният през 2015 г. преглед и изменения на Националната отбранителна стратегия, наложени от резките и негативни промени в средата на сигурност, оказаха непосредствено влияние върху проведения през 2016 г. преглед на стоящата най-високо в йерархията на доктриналните документи „Доктрина на въоръжените сили“. В ход е преглед на „Доктрина за планиране на операции“, на „Доктрина за провеждане на операции“ и на „Доктрина за подготовка на въоръжените сили на Република България“. Процесът на преглед на базовите и поддържащите доктрини ще продължи и през 2017 г.

Към момента в НАТО се извършва актуализация на Доктрината за комуникационно-информационната система на Алианса (AJP-6). Очаква се тя да приключи в първата половина на 2017 г., което ще наложи актуализация на Доктрината за комуникационно-информационната система на българските въоръжени сили.

Беше утвърдена и въведена за използване „Доктрина за военна полиция“. Продължава работата по проекта на „Доктрина за специалните операции“.

Наред с развитието на доктриналните документи, важна част от процеса на изграждане на способности на въоръжените сили е и развитието на концепции. През април беше утвърдена „Концепция за съвместна огнева поддръжка“, а през ноември - „Концепцията за моделиране и симулации във въоръжените сили на Република България“.

Паралелно с процеса на развитие на доктрините и концепциите, през 2016 г. продължи развитието и актуализирането на вътрешноведомствени актове. Бяха разработени: „Ръководство за осигуряване с гориво-смазочни материали, специални течности и техническо имущество за гориво-смазочни материали във въоръжените сили“; „Ръководство за организация на оперативно-техническата служба на комуникационните и информационни възли“; „Ръководство за прилагане на мерки за електронна защита“. В процес на разработване са: „Курс за стрелбите със стрелково оръжие и бойни машини във въоръжените сили на Република България“; „Ръководство по архивите във въоръжените сили на Република България“; „Наставление за водене на бойни действия от патрулните кораби самостоятелно, в състава на тактическа група и във взаимодействие с родовете сили на Военноморските сили“; „Наставление за бойни действия на противоминните кораби“; „Наставление за бойни действия на авиацията на Военноморските сили“; „Наставление за бойни действия на бреговите ракетно-артилерийски формирования“.

Бяха изготвени и въведени: „Правила за използване на полигоните, фарватерите и препоръчителните курсове от корабите на Военноморските сили“; ръководствата „Бойна подготовка на специалисти от зенитно-ракетни войски“; „Защита на силите във Военновъздушните сили“; програма „Бойна подготовка на специалисти от зенитно-ракетни войски“; „Програма за специализирана подготовка по оцеляване на летателния състав“; „Правила за оцеляване на летателния състав“.

3.8. Въоръжение и техника

3.8.1. Политики и подходи по въоръжението и техниката

За осигуряване поддържането на вече изградени и придобиване на нови способности, както и за изпълнение на цели и задачи в интерес на програмите на Министерството на отбраната и въоръжените сили, през 2016 г. в Министерството на отбраната бяха извършени дейности по възлагане на 83 обществени поръчки. Сключени бяха 105 договора, две рамкови споразумения и 21 допълнителни споразумения към тях, сред които:

- доставка на горива, масла, смазки и специални течности, акумулаторни батерии и на автомобилни гуми и лабораторна апаратура за проверка качеството на горивата;
- доставка на радиостанции, преносими компютри, резервни части и акумулатори за Безпилотни летателни апарати, екипировка за ядрена, химична и биологична защита и резервни части за бойни бронирани колесни машини „Командо Селект“;
- интегрирана логистична поддръжка на самолети Пилатус, транспортни самолети „Спартан“ и вертолети „Кугар“ и „Пантер“;
- възстановяване на летателната годност на вертолети Ми-17, Ми-24В и самолети Л-39;
- осигуряване на двигатели и агрегати за поддръжка в летателна годност на самолети МиГ-29;
- осигуряване зареждането на самолетите, наблюдаващи въздушното пространство в изпълнение на международния договор „Открито небе“;
- докови ремонти на базов миночистач „Прибой“, фрегати „Дръзки“ и „Верни“;
- ремонт на корабни радиолокационни станции на фрегати клас Е-71 „Дръзки“, „Верни“ и „Горди“;
- окомплектоване на българските контингенти и войсковите формирования на територията на страната с въоръжение и техника;
- осигуряване на полеви и униформени облекла и украса за полеви облекла и наградни знаци за Българската армия;
- осигуряване на полагащото се вещчево имущество на военнослужещите;
- сключени технически споразумения с Агенцията на НАТО по комуникации за подмяна на оборудване за обмен на класифицирана информация с НАТО;
- осигурена е доставка на резервни части за радиолокационни станции и подвижни радиовисотомери;
- осигурен сателитен пренос по направление България – Афганистан;
- предоставяне на електронни съобщителни услуги чрез мобилна наземна мрежа по стандарт GSM/UMTS или еквивалентно/и с национално покритие и специализирани доставки и услуги;
- ремонт, поддръжка и обновяване на ISDN/IP автоматични телефонни централи на Министерство на отбраната и Българската армия.

Въоръжението и техниката във Военномедицинска академия се поддържат на добро ниво, въпреки постоянна финансова недостатъчност и могат да се използват за оказване на медицинска помощ на територията на страната. И през 2016 г. остана нерешен проблемът с подмяната на специализираните автомобили на Военномедицинския отряд за бързо реагиране към Военномедицинска академия, участващ в международни мисии, с нови мобилни, модулни и автономни диагностично-лечебни кабинети, отговарящи на стандартите на НАТО.

През май 2016 г. беше проведена Международната изложба на отбранителна техника „Хемус 2016 - Отбрана, антитероризъм и сигурност“. Участие взеха 57 фирми и организации, от които 37 български и 20 чуждестранни. Изложбата постигна основната си цел да осигури място за изява на местната и международната отбранителни индустрии и да им предостави възможности за срещи и

обмен на информация с представители на правителството и въоръжените сили, по отношение на най-новите достижения и изисквания в областта на отбранителните способности.

С цел задълбочаване на диалога между държавната администрация, индустрията и научната общност с интереси в сигурността и отбраната, през декември 2016 г. беше организирано заседание на Индустриалния форум. Целта на заседанието бе запознаване с най-новите инициативи за реализиране на целите на Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз (ЕС), включително Глобалната стратегия на ЕС, Плана за действие за европейска отбрана и актуалните приоритети и механизми в изследванията и технологичното развитие в областта на отбраната.

3.8.2. Превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили

Към края на 2016 г. състоянието на основните инвестиционни проекти за превъоръжаване и модернизация на въоръжените сили на Република България е следното:

- **Придобиване на нов тип боен самолет**

През юни 2016 г. Народното събрание одобри Проект за инвестиционен разход, с което се даде мандат на Министерство на отбраната за стартиране на проекта. Той предвижда придобиване на 16 броя самолети на два етапа, с цел преодоляване на зависимостта от страни-производители, които не са членове на НАТО или ЕС и осъвременяване на авиационния парк на българските Военновъздушни сили. Предвижда се проектът да бъде реализиран чрез сключване на междуправителствено споразумение.

Беше изготвен детайлен план за реализация на проекта. Актуализиран беше документът „Методика за избор на оптимален вариант за реализация на проекта“ с математически модел към нея.

Министрите на отбраната и на икономиката на Република България подписаха „Искане за предложение“ за доставка на многоцелеви боен самолет, изпратено до държавите от т.нар. Short List - Италия, Португалия, САЩ и Швеция, с краен срок за представяне на предложения 13 март 2017 г.

- **Придобиване на многофункционален модулна патрулен кораб**

През юни 2016 г. Народното събрание одобри Проект за инвестиционен разход, с което се даде мандат на Министерство на отбраната за стартиране на проекта. В рамките на проекта се предвижда придобиване на два многофункционални модулни патрулни кораба в рамките на седем години. С реализацията на проекта ще бъдат заменени кораби, които не подлежат на модернизация. Предвижда се проектът да бъде изпълнен, съгласно Закона за обществени поръчки.

- **Придобиване и поддръжка на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирани бригада**

Продължават усилията за стартиране на проекта, в съответствие с принципа за баланс при модернизацията на видовете въоръжени сили. Проектът е разработен за времеви интервал от шест години, като е предвидено придобиването на над 230 единици бойна и специална техника за комплектуване на три батальонни бойни групи и допълнително оборудване. През декември беше изпратено „Запитване за информация“ до шест фирми. Срокът за извършване на анализ и оценка на вариантите за реализация на проекта е удължен до средата на април 2017 г. След извършването му ще бъде актуализиран Проект за инвестиционен разход, с цел последващото му внасяне за разглеждане в Министерски съвет и Народното събрание.

- **Осигуряване на летателната годност на самолети МиГ-29**

През април 2016 г. Министерският съвет одобри Проект за инвестиционен разход „Осигуряване на летателната годност на самолети МиГ-29“, с което бяха отпуснати целеви финансови средства за осигуряване на летателната годност на самолети МиГ-29. Проектът е в пряка връзка с проект „Придобиване на нов тип боен самолет“ и следва да осигури летателна годност на 15 самолети МиГ-29 в междинния период до усвояването на новия боен самолет. Към момента са ремонтирани и получени шест двигателя в резултат на сключено междудържавно споразумение с

Полша. В следствие на три процедури за избор на изпълнител съгласно Закона за обществените поръчки са сключени договори за доставка на десет двигателя (четири нови и шест ремонтирани).

- **Модернизация на фрегати клас „Е-71“**

Целта на проекта е възстановяване на тактико-техническите параметри на двете фрегати клас Е-71, декларирани за НАТО и ЕС ("Дръзки" и "Верни"), за недопускане на намаляването на оперативната съвместимост, както и възстановяване способностите на фрегатата от състава на "Силите за отбрана" ("Горди") за патрулиране в морските пространства на Република България. Предвидено е проектът да се реализира в рамките на пет години, но не е финансово осигурен.

- **Проект „Интегрирана логистична поддръжка на вертолети Кугър“**

Сключените през 2013 г. рамкови споразумения, осигуриха възможност за сключване на годишни договори за интегрирана логистична поддръжка на вертолетите и двигателите. През 2016 г. се изпълняваха договори за интегрирана логистична поддръжка на вертолети „Кугър“ и двигатели „Makila 1A1“. Сключен беше и договор за доставка, ремонт на резервни части, агрегати и възли, както и осигуряване на техническа документация, калибриране и проверка на контролно-проверовъчна апаратура.

- **Проект „Интегрирана логистична поддръжка на самолети „Спартан“**

По проекта продължи изпълнението на подписаното през 2011 г. рамково споразумение с десетгодишен срок и първия петгодишен договор. Регулярно се доставят необходимите резервни части и консумативи за самолетите, проведени бяха и предвидените курсове за обучение на пилоти. Подготви се допълнително споразумение към първия петгодишен договор, целящо актуализация на извършените услуги и доставки. В процес на подготовка е втори петгодишен договор за интегрирана логистична поддръжка по рамковото споразумение.

- **Придобиване на нови трикоординатни радары**

Проектът предвижда придобиване на нови трикоординатни радары и дейности по инфраструктурата на военните формирования, където ще се развърнат радиолокационните станции. Предвидено е до 2020 г. да се придобият три броя трикоординатни радары, а останалите три броя в периода 2020 – 2022 г. В момента проектът е на етап „Проучване“, като през юни 2016 г. в Министерството на отбраната е получена окончателна версия на Технически доклад от Агенцията на НАТО за комуникации и информация с резултати от проведеното изследване (Feasibility Study) на радарното покритие над Република България. На базата на изследването беше изготвен и проект на „Концепция за модернизация на средствата за радарно наблюдение“.

- **Проект „Придобиване на лек витлов учебно-тренировъчен самолет“**

През 2016 г. беше преработена техническа спецификация на проекта, в съответствие с изискванията на Закона за обществените поръчки, което ще позволи, при наличие на финансови средства, да се проведе процедура за доставка. По проекта за 2016 г. нямаше планирани финансови средства.

- **Проект „Интегрирана логистична поддръжка на вертолети „Пантер“** е предвиден за реализация в периода от 2012 г. до края на жизнения им цикъл. През 2015 г. са сключени Рамкови споразумения за интегрирана логистична поддръжка на двигателите, както и на вертолетите. Поддръжката през 2016 г. беше осигурена чрез съответните договори към Рамковите споразумения.

3.9. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори

- **Многонационалната програма за стратегически въздушни превози (SAC Program)**

През 2016 г. беше използван напълно разполагаемият годишен ресурс от 65 летателни часа по инициативата SAC C-17 за извършване на ротация на българския контингент в Афганистан и транспортиране на бойни бронирани машини и материални средства от района на мисията.

- **Програма на НАТО за съюзно земно наблюдение**

Република България продължава своето участие в Програмата на НАТО за съюзно земно наблюдение (AGS), в която участва заедно с още 14 страни-членки на Алианса. Към момента всички дължими средства по оперативния и административния бюджет на програмата според договорения национален принос са платени, а оставащите за плащане до 2019 г. са заложили в изготвената финансова рамка за периода. Съгласно разчетите, Програмата за съюзно земно наблюдение ще постигне пълни оперативни способности през четвъртото тримесечие на 2018 г.

• **Проекти по програмата на НАТО за инвестиции в сигурността**

През 2016 г. по Програма на НАТО за инвестиции в сигурността (NSIP) бяха завършени пет проекта, а в процес на изпълнение са два проекта. Изразходваните финансови средства през 2016 г. са в размер на 17 687 931 лв. В процес на планиране и осигуряване на средства са 18 проекта от осем пакета от способности. За същите са издадени Решения на Министерски съвет за изпълнението им на територията на страната.

На летище Безмер завърши изпълнението на проектите „Удължаване и модернизиране на полосата за излитане и кацане“, „Осигуряване на местостоянка за стратегически и тактически транспортни самолети“, „Осигуряване на площадка за опасни товари“ и „Сграда за личен състав на транспортна авиация. Новоизградената инфраструктура беше въведена в експлоатация в началото на 2016 година. През юни 2016 г., с изготвяне на изходни данни за задания за проектиране, стартира процесът по изпълнение на четири проекта – „Осигуряване на склад за гориво-смазочни материали за съюзна авиация за земно наблюдение и разузнаване“, „Възстановяване на вътрешен път“, „Осигуряване на противопожарна станция“ и „Осигуряване на сграда за личен състав за съюзна авиация за земно наблюдение и разузнаване“ от пакет от способности „Многоцелеви самолети в зоната на отговорност на Върховния главнокомандващ на силите на НАТО в Европа“. Бяха изпълнени и дейности по подготовката и инсталирането на нова светотехническа система за летище втора категория, в съответствие с изискванията на Международната организация за гражданска авиация и стандартите на НАТО.

С допълнение към пакет от способности „Основни оперативни способности на Системата за командване и управление на Военновъздушните сили на НАТО“, Република България ще придобие Елемент, базиран на софтуера на Системата за командване и управление на НАТО. Сключен е договор с фирма производител и доставчик на системата за гласови комуникации. Заявено е закупуването на криптографските средства, чрез Агенцията на НАТО за комуникации и информация. Сключен е и договор с фирма изпълнител на ремонтните дейности на помещенията, в които е предвидено да се инсталира оборудването.

• **Проекти по програмата на САЩ за подпомагане в областта на сигурността**

Финансовите средства, осигурявани по Програмите на САЩ за чуждестранно военно финансиране (FMF) и за подпомагане на коалиционни партньори и съюзници през 2016 г. се разходваха за подобряване на оперативната съвместимост за участие в съюзни и съвместни операции, придобиване на нови способности и за попълване на недостиг по Целите за способности на НАТО, както и за осигуряване на подкрепа на изпълнението на мисиите на въоръжените сили. В момента в различна степен на изпълнение се намират 54 договора.

През 2016 год. по договори, финансирани по Програми на САЩ, бяха доставени резервни части за бойни машини и въоръжение, комуникационно-информационно оборудване за Силите за специални операции, резервни части за безпилотни летателни апарати, парашутно имущество, роботизирани системи за откриване и противодействие на импровизирани взривни устройства като общата сума надхвърли 9,2 млн. долара.

През годината продължи изпълнението на дейности, свързани с доизграждане на Информационна система „Логистика на Българската армия“. Стартира процедура по Закона за обществените поръчки за поддръжката на информационната система. Въведен беше в експлоатация модул „Счетоводство“. На базата на сключен през юни 2015 г. договор, от октомври 2016 г. американската страна започна шестмесечна поддръжка на системата и достави основната част от

договорената техника. От 1 декември 2016 г. беше създаден сектор Информационна система „Логистика на Българската армия“ в Съвместното командване на силите, който ще изпълнява функциите на офис на системата.

На 1 август 2016 г. беше подписан договор за придобиване на оборудване за модернизация на навигационните системи на две фрегати клас Е-71 и два противоминни кораба. Очаква се оборудването да бъде доставено и монтирано в периода 2018-2019 г.

През 2016 г. по Договор „Оборудване за противодействие на импровизираните взривни устройства и обучение на инженерни специалисти от Сухопътни войски“ е придобита основната част от материалните средства. За началото на 2017 г. е планирано обучение на български инженерни специалисти за работа с минотърсачен апарат и с робот за обезвреждане на взривни материали.

По Програмата на САЩ за подпомагане на коалиционни партньори и съюзници беше договорено придобиването на един десетметров бързоходен катер и три седемметрови лодки с надуваеми бордове за осигуряване защита на силите, като същите се очаква да бъдат доставени през 2017 г.

3.10. Технологични, изследователски и развойни проекти

В края на 2016 г. в Министерството на отбраната бяха разработени образци (в електронен формат) на План за научен проект и План за научна дейност, съобразени с изискванията на приетото Ръководство за проектно управление в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия и с образците, използвани при кандидатстването на научни проекти в сферата на отбраната за финансиране по програми на ЕС и НАТО. В резултат бяха получени 19 предложения за научни проекти и девет предложения за научни дейности. Предстои оценка и класиране (по приоритетен ред) на предложенията по разработената методика и съставянето на Списък с научно-изследователски проекти и дейности в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия за 2017-2019г.

Приет беше Списък на научните проекти и дейности в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия за 2016 - 2018 г., финансирани по програма 7.1 „Научноизследователски дейности и проекти“.

Стартира изпълнението на национален научно-приложен проект на тема „Изследване приложението на леки материали за балистична защита“ в панел „Приложни технологии на транспортните средства“ на Организацията за наука и технологии на НАТО с водеща структура Институтът по отбрана „Проф. Цветан Лазаров“. Очакваният краен резултат е синтезиране на защитен панел от леки материали и техни комбинации за балистична защита и допълнителна защита за Средствата за индивидуална балистична защита и за бронетанкова техника. Проектът ще бъде изпълнен за период от три години и финансиран по програма 7.1.

На основание „Списък на научните проекти и дейности в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия за 2016 г.“ стартира изследователски проект на тема „Междунституционално и международно сътрудничество за противодействие на хибридни заплахи“, изпълняван от ВА „Г.С.Раковски“.

Продължава изпълнението на научно-изследователски проекти за нуждите на Военноморските сили от Висшето военноморско училище „Н.Й.Вапцаров“ на теми „Модернизация на навигационни системи на кораби от състава на Военноморските сили“ и „Адапторен модул за радионавигационна система на противоминен кораб“. В началото на 2016 г. стартира и изпълнението на проект „Хидроакустична система за имитиране на шумове на подводница в реална среда“. И трите проекта са свързани с изпълнение на Цели на силите.

3.11. Освобождаване и утилизация на излишни бойни припаси

Към 01.01.2016 г. излишните въоръжения и боеприпаси възлизаха на:

- излишни въоръжения - 3269 броя, от които: за търговска реализация - 1081, за утилизация - 1807 и за брак - 381. През годината бяха продадени 874 броя, а 101 броя бяха дарени;
- излишни боеприпаси - 4100,15 тона, от които: за търговска реализация - 450,35 тона, а за утилизация - 3649,80 тона. През годината бяха продадени 1910 тона, а 120 тона бяха дарени.

В хода на изпълнение на Плана за развитие на въоръжените сили до 2020 г. и поради редица технологични изисквания, към 01.01.2017 г. броят на излишните въоръжения и боеприпаси в Българската армия нарасна и възлезе на:

- излишни въоръжения - 14830 броя, от които: за търговска реализация - 12001 броя, за утилизация - 2338 броя, за брак - 491 броя;
- излишни боеприпаси - бруто 4695 тона, от които: за търговска реализация - 2035 тона, за утилизация - 2660 тона.

С приетите в края на 2015 г. изменения в Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия, според които утилизацията на боеприпасите следва се извършва само от производителите им, на практика беше блокиран процесът по утилизация на боеприпаси в Българската армия, а процедурите за възлагане на обществени поръчки за утилизация/унищожаване на боеприпаси бяха спрени. Това беше причината към 01.05.2016 г. излишните боеприпаси да се увеличат с 877,041 тона и общото им количество да достигне 4977,191 тона. Съответно общото количество боеприпаси за утилизация достигна 4526,841 тона. От тях, 446,972 тона са за унищожаване.

В тази връзка, Министерството на отбраната насочи усилията си за освобождаване от боеприпаси, чието техническо състояние е предпоставка за възникване на инциденти при по-нататъшното им съхранение, чрез унищожаването им. За целта беше изготвена и утвърдена техническа спецификация за услуга: „Унищожаване на боеприпаси, взривни вещества и пиротехнически изделия чрез контролирано взривяване/изгаряне“. На тяхно основание бяха изготвени искания за унищожаване и за утилизация на боеприпасите III-та категория, съхранявани в базите на бригада „Логистика“.

В края на юни беше отменена ал. 6 от чл. 13 на Закона за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия, с което се даде възможност за връщане на стария режим за утилизация на излишните боеприпаси и рестартиране на процеса.

През 2016 г. не беше планирано извозване на излишни боеприпаси, продадени на фирми-купувачи. В бригада „Логистика“ остават за съхранение 3912 тона боеприпаси, собственост на фирми.

Поради липса на финансови средства не беше стартиран проектът за унищожаване на специалните горива, снети от въоръжение, за който през 2014 г. е подписан Меморандум за разбирателство между правителството на Република България и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа. Продължителното им съхранение крие екологична заплаха за здравето на хората и околната среда.

Забавя се и изпълнението на задълженията на Република България, произтичащи от Конвенцията по касетъчните боеприпаси от Дъблин 2008 г. Тези боеприпаси трябва да бъдат унищожени най-късно до 2019 г. За неизпълнение на задълженията по Конвенцията могат да бъдат наложени санкции. За унищожаването на касетъчните боеприпаси (общо 585 тона), в изпълнение на подписано между министъра на отбраната на Република България и посланика на САЩ в Република България „Техническо споразумение, относно унищожаване на конвенционални оръжия“, след отмяна на чл.13 ал.6 на „Закон за оръжията, боеприпасите, взривните вещества и пиротехническите изделия“, беше изготвено искане до Института по отбрана за изготвяне на техническа спецификация

за унищожаване на касетъчните боеприпаси, за да се организира процедура за възлагане на обществена поръчка по реда на Закона за обществените поръчки.

4. Хората в отбраната

4.1. Състояние на окомплектоването на Министерството на отбраната и въоръжените сили

В изпълнение на Плана за развитие на въоръжените сили на Република България до 2020 г. (обн., ДВ, бр. 3 от 2016 г.) се извършиха организационно-щатни промени в Министерството на отбраната, в структури на пряко подчинение на министъра на отбраната и в Българската армия. В резултат на тези промени, щатният личен състав се промени спрямо 01.01.2016 г., като този за военнослужещи се увеличи с 63, а този на доброволния резерв с 89.

Към 31.12.2016 г. комплектоваността на военнослужещите в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия с личен състав е 80 % от щатния състав.

Комплектоването по структури е, както следва: Министерство на отбраната - 88 %, структури на пряко подчинение на министъра на отбраната - 81 %, Българска армия - 80 %.

Комплектоването с личен състав по видове въоръжени сили, е както следва:

- Съвместно командване на силите: офицери – 82,02%, офицерски кандидати – 62,96%, сержанти (старшини) – 87,63% и войници (матроси) – 70,13%;
- Сухопътни войски: офицери – 79,72% , офицерски кандидати – 63,04%, сержанти – 85,40% и войници – 71,09%;
- Военновъздушни сили: офицери – 85,33%, офицерски кандидати – 82,35%, сержанти (старшини) – 90,06% и войници – 87,95%;
- Военноморски сили: офицери – 84,28%, офицерски кандидати – 76,58%, сержанти (старшини) – 89,47% и войници (матроси) – 85,35%.

Комплектоването на доброволния резерв в края на 2016 г. е 20%. Проблемът се задълбочава поради липсата на финансови средства за обявяване на всички места, както и недостатъчно кандидати за обявените места за попълване на доброволния резерв. За преодоляване и решаване на част от възникналите проблеми по прилагане на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България, същият беше изменен и допълнен.

На основание чл. 59, ал. 2 от Конституцията на Република България по смисъла на Закона за резерва на въоръжените сили на Република България, се проведе военна подготовка на български граждани за защита на отечеството, като в курсове по начална военна подготовка се обучиха 192 граждани и в курсове по специална подготовка – 25 граждани.

Въпреки предприетите вътрешни мерки за намаляване на некомплекта, тенденцията за увеличаване на вакантните длъжности се запазва. На Фиг. 11 е показано увеличението на вакантните длъжности в Българската армия за периода 2013 – 2016 г.

Срещат се затруднения при обявяване на конкурси за приемане на военна служба, поради намаления финансов ресурс за персонал (отпусканите бюджетни средства не са за щатен състав).

Все по-трудно се задържат на служба военнослужещите, които притежават квалификация, с която могат да се реализират на трудовия пазар извън системата за отбрана, при многократно по-добро заплащане. Ефектът от напускането им има дестабилизиращо въздействие върху структурите. Това влияе и демотивиращо върху оставащите на служба поради тяхното пренатоварване, тъй като те поемат и задълженията на напусналите. Изброеното дотук, наред с честите промени в правилата,

води до напрежение и чувство за несигурност. Прекъсва се и приемствеността, която е един от ключовите фактори за изграждане на висок професионализъм. Специалната военна подготовка и кариерното развитие на новопостъпилите военнорслужещи изисква нови, значителни разходи за възстановяване на способностите на военните формирования.

Фигура 11

Военнорслужещите напускат масово, когато публично се заявяват намерения за оряване на социалните им права и когато е налице социална или професионална несигурност за тях и техните семейства.

Устойчивата тенденция за нарастване на некомплекта засяга не само Българската армия, но и българските въоръжени сили като цяло. Това е видно от Фиг. 12, която проследява повишаването на броя на вакантните длъжности във въоръжените сили за периода от 2013 до 2016 г.

Фигура 12

Процентите на окомплектоване и тенденцията за увеличаване на некомплекта, особено в Българската армия, който за две години от 10% е достигнал до 20%, будят растяща тревога. Проблемът е особено силно изразен в по-малките и специализирани за конкретна дейност формирования, където броят специалисти е ограничен по длъжностно разписание и липсата дори на един от тях се отразява чувствително на боеспособността. Проблемни за попълване са и длъжностите, които не са свързани с даване на дежурства. Очертаващият се дефицит от кадри води до срив в подготовката и загуба на приемственост между поколенията, особено във високотехнологичните военни специалности. Заедно с ресурсните ограничения и остарялата техника, дефицитът на кадри поставя формированията пред сериозни предизвикателства при тяхната подготовка, поддържането на бойна готовност и способности за изпълнение на по-сложни в технологично и тактическо отношение бойни задачи.

Основните причини за големия некомплект от личен състав във въоръжените се дължат на:

- ниските размери на основните месечни възнаграждения, което прави военната професия неконкурентноспособна на пазара на труда;
- липсата на финансови средства за обявяване на конкурси за вакантните длъжности;

- прекомерната регулация и сложните правила за кадрово развитие;
- честите промени в нормативната уредба през последните години, касаещи условията за пенсиониране и освобождаване от военна служба;
- демографските, здравните и образователните проблеми на обществото.

В тази връзка, в Министерството на отбраната беше изготвен План за преодоляване на некомплекта от личен състав във въоръжените сили и се пристъпи към неговото изпълнение. Целта е подобряване на ефективността и ефикасността на разходването на финансови средства за личен състав, повишаване на мотивацията за военна служба и задържане на военнослужещите на служба във въоръжените сили.

4.2. Длъжности в щабове и органи на НАТО, ЕС и други международни организации

В изпълнение на Плана за провеждане на конкурсите за подбор, утвърден от министъра на отбраната са проведени пет конкурса за попълване на вакантни международни и национални длъжности и са командирани военнослужещи и цивилни служители на общо 44 длъжности. В резултат на това, процентът на попълване на длъжностите в структурите на НАТО достигна 97 %, което е добра степен на изпълнение на ангажимента на страната.

Основното предизвикателство през периода беше увеличаването на броя на международните длъжности, които България трябваше да попълни извън своята национална квота. Съществени трудности предизвикаха не само недостигът на финансови средства, но и недостатъчният брой квалифицирани кадри.

Допълнителни усилия бяха насочени към попълването на длъжностите в структурата на Силите на НАТО, свързани с поетите ангажменти в Щабният елемент за интегриране на Силите на НАТО в България и дивизия „Югоизток“ в Румъния.

4.3. Набиране и кариерно развитие

През 2016 г. бяха назначени на длъжности 100 випускници на Национален военен университет „Васил Левски“ и Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“. В Професионалния сержантски колеж и Професионалния старшински колеж завършиха 98 випускници.

До края на 2016 г. бяха назначени 503 войници/матроси. Продължават процедурите по назначаването на войници/матроси за още 353 вакантни места. В началото на 2017 г. е обявен нов конкурс за попълването на още 486 места.

Годишното размястване завърши към 01.07.2016 г. с преназначаване на военнослужещи по обявените в Регистъра на вакантните длъжности за офицери и офицерски кандидати и в Регистъра на вакантните длъжности за сержанти (старшини) и войници (матроси). Създадена беше организация за изготвяне на план-предложения за назначаване на военнослужещи по мотивирани предложения на командирите/началниците на овакантени длъжности, след годишното размястване, считано от 01.11.2016 г.

От ноември 2016 г. във Военномедицинска академия се провежда конкурс за приемане на военна служба на лица, завършили граждански училища. Все още броят на кандидатите лекари и медицински специалисти за приемане на военна служба е твърде малък (10 човека), при обявени общо 59 вакантни длъжности. Запазва се тенденцията броят на напусналите офицери да бъде по-голям от броя на новоназначените, което логично води до увеличаване броя на вакантните длъжности за офицери.

От военна служба са освободени 1 049 военнослужещи, като броят им е с 23 % по-малко от освободените през 2015 г. Броят на военнослужещите, освободени от военна служба рязко намалѐ през второто шестмесечие, след като стана ясно, че повече няма да се правят промени в социалния пакет за военнослужещите. При офицерите 95 от 169 са освободени поради достигане на пределна възраст за притежаваното военно звание.

4.4. Военно-образователна система

През учебната 2015-2016 г. във Военната академия „Георги Стойков Раковски“ се обучаваха общо 282 слушатели в професионално направление „Военно дело“ и 571 студенти в професионално направление „Национална сигурност“.

В Националния военен университет „Васил Левски“ се обучаваха 538 курсанти в образователно-квалификационна степен „бакалавър“, разпределени в 23 военни специализации и 2288 студенти.

Във Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“ се обучаваха 91 курсанти и 2833 студенти.

През юли 2016 г. първо офицерско звание беше присвоено на 100 випусници.

Продължи обучението в курсове за повишаването на квалификацията, в т. ч. и чуждоезиковата подготовка на военнослужещите и цивилните служители от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната в чужбина. За обучение в курсове в чужбина са изпратени 168 военнослужещи и цивилни служители в 14 държави.

Сред приоритетите бе организирането и провеждането на курсове по английски език за обучение на личния състав от декларираните сили и военнослужещите и цивилните служители от Министерството на отбраната, които имат пряко отношение към координиране на дейностите с НАТО, както и организиране, провеждане, осигуряване и финансиране на изпити по английски език, съгласно стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001.

Към 31 декември 2016 г. по т. 1, т. 3 и т. 4 от Цел за способностите E1101 N „Владее на английски език“ беше постигнато 100% изпълнение. По т. 2 от целта 54 % от военнослужещите, заемащи длъжностите в декларираните формирования, напълно покриват езиковите изисквания за владее на английски език. Военнослужещите, които се назначават на работа на международни длъжности, владеят английски език на ниво, позволяващо им да изпълняват изискванията за заемане на съответната длъжност.

„В края на май 2016 г. Министерство на отбраната на Република България пое председателството на Бюрото за международно координиране на НАТО (BILC) – организацията в НАТО, която отговаря за езиковото обучение във всички страни членки и партньорки на Алианса, както и за стандартизационно споразумение на НАТО STANAG 6001. В края на ноември 2016 г. департамент „Чуждоезиково обучение“, гр. Шумен от Националния военен университет „Васил Левски“ получи пълна и безусловна акредитация от НАТО като Център по програмата „Партньорство за мир“ за обучение по английски език.“

През обучение в квалификационни курсове в страната преминаха общо 1622 военнослужещи и цивилни служители от Министерство на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

За учебната 2016 - 2017 г. са приети 335 кадети за обучение в Професионален сержантски колеж към Националния военен университет „Васил Левски“ и 76 кадети за обучение в Професионалния старшински колеж към Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“ - гр. Варна.

През учебната 2015/2016 г. е проведено обучение, свързано с отбраната на страната с учениците от 4790 паралелки (2389 паралелки девети клас и 2401 паралелки десети клас) от 985 училища.

4.5. Социална политика и мотивация

Намаляването на привлекателността на военната професия оказва отрицателно въздействие върху мотивацията на личния състав във въоръжените сили. Демотивиращо влияние върху личния състав оказваха: пониженият социален престиж на военнослужещите и недостатъчното обществено признание на военната професия; липсата на перспектива и сигурност за професионално развитие в следствие на постоянно изменящата се нормативна база; допълнителното натоварване на личния състав, полагане на извънреден труд, който много трудно може да бъде компенсиран; недостатъчната ресурсна обезпеченост при изпълнение на ежедневните задачи; неосигуреност с жилища и несъответствието между заплащаните наеми и компенсационните суми за тях; завишеното ниво на професионален стрес, най-вече сред офицерския състав.

През годината бяха приети три изменения и допълнения на Наредба № Н-15 от 2010 г. за условията, размерите и реда за изплащане на допълнителни възнаграждения:

- за изпълнение на военната служба в зона на непосредствен риск на военнослужещите, участващи в операции и мисии извън територията на страната;
- за изпълняващи военна служба в Националния мобилен модул от комуникационна и информационна система, като военно формирование от командната структура на НАТО на територията на страната;
- за изпълнение на задачи на място по участие в охраната на държавната граница.

Прието беше допълнение в условията на Наредба Н-18 за изплащане на еднократно обезщетение при преместване на служба в друго населено място на военнослужещите и на членовете на техните семейства.

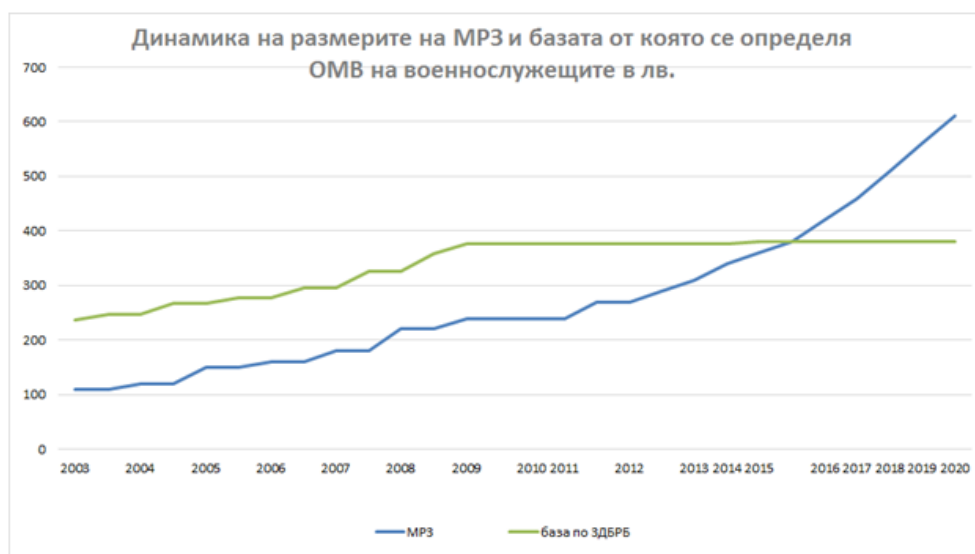
От 01.01.2016 г. на основание на изменение на ПМС № 184 от 2015 г. за заплатите на военнослужещите и на цивилните служители по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и заповед на министъра на отбраната бяха изменени основните месечни заплати на всички длъжности за цивилни служители по трудово правоотношение в Българската армия, военните академии, висшите военни училища и други структури на пряко подчинение на министъра на отбраната, за които не се прилагат Закона за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда. В резултат бяха увеличени максималните размери за най-ниските длъжности със средно и под средно образование с 40 лв. и с до 25 лв. за по-високите длъжности с висше образование „бакалавър“ и „магистър“.

От 01.03.2016 г. въз основа на годишната оценка за изпълнение на длъжността и в съответствие с Вътрешните правила за работната заплата, средно на база 40 лв. се увеличиха основните месечни заплати на всички длъжности за цивилни служители по служебно и трудово правоотношение, за които се прилагат Закона за държавния служител и чл. 107а от Кодекса на труда. Подобна процедура е извършена през м. март 2013 г., а през 2014 г. и 2015 г. основните месечни заплати на тези служители не са изменяни.

От съществено значение за повишаване на мотивацията на военнослужещите за изпълнение на военната служба е увеличаването на заплатите им. От 2013 г. до момента основните месечни възнаграждения на военнослужещите не са променяни. Увеличаването на основно месечно възнаграждение може да бъде осъществено чрез привеждане на базата за определяне размера на основното месечно възнаграждение за най-ниската длъжност към размера на минималната работна заплата за страната. От 01.01.2009 г. до 31.12.2014 г. базата не е променяна и е в размер на 376 лв., като е определена при минимална работна заплата за страната за 2009 г. - 240 лв. и е била с 57 % по-голяма от нея. В момента тази база е в размер на 380 лв. при минимална работна заплата за страната в размер на 460 лв. Това е видно и от показаното на Фиг. 13.

Настоящото равнище на работните заплати поставя Министерството на отбраната във все по-неконкурентно положение на пазара на труда, като същевременно хората в отбраната, особено висококвалифицираните специалисти, стават все по-конкурентни и конвертируеми на същия този пазар, особено при работодатели със сродна дейност.

година	МРЗ	база по ЗДБ
2003	110	238
	110	247
2004	120	247
	120	268
2005	150	268
	150	278
2006	160	278
	160	295
2007	180	295
	180	325
2008	220	325
	220	358
2009	240	376
	240	376
2010	240	376
2011	240	376
	270	376
2012	270	376
	290	376
2013	310	376
2014	340	376
2015	360	380
	380	380
2016	420	380
2017	460	380
2018	510	380
2019	560	380
2020	610	380

Забележка:

1. През годините разликата между размерите на МРЗ и базата, от която се определя ОМВ за най-ниската длъжност за отделните категории военноръжестите (за войници, за сержанти и за офицери) намалява, като от 01.01.2015 г. МРЗ и базата се изравняват, а от 01.01.2016 г. за пръв път размерът на МРЗ става по-голям от размерът на базата.
2. В продължение на 7 години (от 01.01.2009 г. до 01.01.2015 г.) определеният размер на базата по ЗДБРБ (376 лв. от 01.01.2009 г.) остава непроменен до 01.01.2016 г., когато става 380 лв. (равен на размера на МРЗ).
3. Запазването на размера на базата при нарастващ размер на МРЗ и при определените в чл. 212 от ЗОВСРБ коефициенти е предпоставка за задържане на размерите на ОМВ на военноръжестите.

фигура 13

От началото на 2016 г. влязоха в сила измененията и допълненията на Кодекса за социално осигуряване (КСО), с което отново за военноръжестите се въведе кумулативно изискване за възраст и действително изслужени години като военноръжестите за придобиване на право на пенсия. За 2017 г. военноръжестите придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети действително изслужени като военноръжестите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и/или като резервисти на активна служба по Закона за резерва на въоръжените сили. През следващите години изискването за възраст ще се увеличава плавно с по два месеца годишно, до достигане на 55 години.

С оглед въвеждането на изискване за възраст при пенсиониране по чл. 69 от КСО и за да се избегне масовото напускане на военноръжестите, в Кодекса за социално осигуряване е предвиден гратисен период от три години за онези военноръжестите, които до 31 декември 2015 г. са имали необходимия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия, да могат да се пенсионират, независимо от възрастта им и без да се изисква освобождаване от служба. Същевременно беше въведено допълнение в Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, с което се дава правото на министъра на отбраната, по негово решение, да освобождава без предизвестие военноръжестите, упражнили правото си на пенсия.

Към началото на 2017 г. и до момента в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и в Българската армия има около 1 400 военноръжестите с упражнено право на пенсия от общо 2 100 военноръжестите, които до 31 декември 2015 г. са имали

необходимия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия. Основно това са старши офицери и по-възрастният сержантски/старшински състав от въоръжените сили.

С измененията, с които се въвежда изискване за възраст, се постига увеличаване на времето на военна служба за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО с шест до девет години и през следващите пет години няма да има военнослужещи, които да придобият право на пенсия на това основание.

С цел задържане на военнослужещите на военна служба и осигуряване на стабилност във въоръжените сили чрез дългосрочна възможност на всички категории военнослужещи (с изключение на войниците) за пенсиониране по новите изисквания на чл. 69 от КСО, беше увеличена пределната възраст на сержанти, офицерски кандидати, младши офицери, офицери със звание „майор“ и „подполковник“ на 55 години.

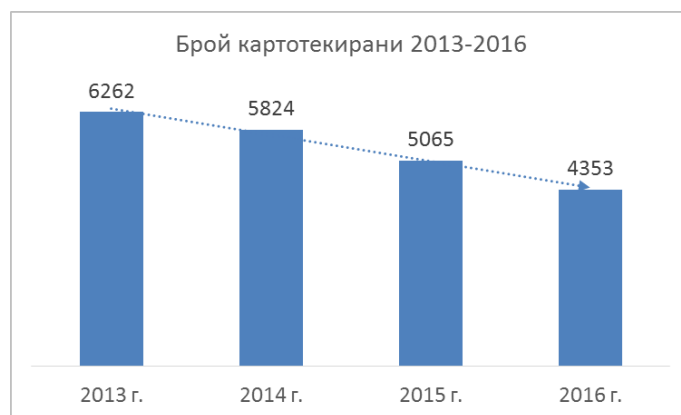
Разшири се кръгът на правоимащите лица, които могат да кандидатстват повторно за приемане на военна служба, чрез отпадане на част от съществуващите рестрикции.

От периодично провежданите представителни социологически проучвания на тема „Организационен климат“ беше констатирано, че близо три четвърти от военнослужещите не одобряват измененията в Кодекса за социално осигуряване, с което за пореден път се добавят допълнителни условия за придобиване на право на пенсиониране, което по-скоро се постигат неочаквани негативни ефекти върху въоръжените сили, отколкото да стимулира желанието на военнослужещите да останат на служба. Причините за негативното възприемане, са очертани в две насоки. Първата се основава на виждането, че тези промени в законовата база се пренасят върху вече сключените договори за служба, а това поражда несигурност у военнослужещите, а втората насока е невъзможността всички категории военнослужещи да достигнат до възрастта за пенсиониране. Допълнителен негативен ефект е и разнопосочното приемане на възможността определена малка част от личния състав да има право да получава заплата и пенсия като военнослужещи.

Министерството на отбраната реализира жилищната си политика чрез картотекиране, настаняване на нуждаещите се военнослужещи и цивилни служители по реда на картотеката в свободни жилища и жилищни помещения в общежитията на Министерството на отбраната и осъществяване продажба на имоти от ведомствения жилищен фонд в съответствие действащите наредби.

С промяната в Наредба № Н-22/2010 г. на понятието „семейство“ беше уеднаквен статутът на лицата, сключили граждански брак и тези, живеещи при условията на съвместно съжителство, което от своя страна доведе до намаляване на разходите за изплащане на компенсационни суми.

Картотекираните към 30.09.2016 г. са общо 4353 нуждаещи се от жилища, Анализът показва трайна тенденция към намаляване броя на картотекираните лица през последните няколко години. (Фиг. 14)

Фигура 14

През 2016 г. във ведомствените жилища на Министерството на отбраната, бяха настанени 174 правоимащи, което представлява увеличение в сравнение с настанените през 2015 г. със 125 души.

През 2016 г. в жилищните помещения на военните общежития на Министерството на отбраната, бяха настанени 198 военнослужещи и цивилни служители и 38 слушатели редовна форма на обучение във Военна академия „Г. С. Раковски“ във военно общежитие „Банишора“ – в гр. София.

След извършените прегледи на годността за настаняване в свободните жилищни имоти, беше установено, че 116 жилища и ателиета се нуждаят от текущ ремонт, а 162 - от основен ремонт. През 2016 г. беше извършен ремонт на 53 жилищни помещения във Военно общежитие „Пети километър“ – гр. София, както и освежаване и боядисване на общите части (коридори) на Военно общежитие „Средец“ – гр. София.

Продължи изпълнението на дейностите по осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд и осъществяването на контрол по спазването на тези условия.

С еднократни помощи за посрещане на разходите при болест, смърт, злополука и др. са подпомогнати, както следва: 871 военноинвалиди, 72 пенсионирани военнослужещи, 177 военнослужещи, 71 цивилни служители, 11 ветерани и 588 военнопострадали. Общият размер на отпуснатите помощи е 672 353 лв.

Комисията по материално подпомагане при Министерството на отбраната отпусна допълнително еднократни помощи по случай Коледните и Новогодишни празници, както следва: на 47 деца на военнослужещи, загинали при или по повод изпълнение на военната служба по 300 лв. за всяко от тях, общо в размер на 14 100 лв.; 1391 военноинвалиди с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, на родители и на преживял съпруг/съпруга на български граждани, загинали при или по повод изпълнение на наборната военна служба по 70 лв. за всеки от тях, общо в размер на 97 370 лв.

В Централния регистър на военноинвалидите и военнопострадалите (чл. 328, ал. 1, т. 5 от Закона за отбраната и въоръжените сили) са регистрирани 113 правоимащи, на които са издадени съответните нови книжки. На 3154 човека са преиздадени книжките за военноинвалид или военнопострадал, а на 58 рецептурните книжки.

Основната цел на спортната дейност, провеждана в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия през 2016 г. беше насочена към запазване и укрепване на здравословното състояние на военнослужещите и цивилните служители, както и за повишаване на физическата подготовка и професионална работоспособност. В проведените общоармейски шампионати участваха 13 отбора и над 1250 военнослужещи от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

4.6. Политика на социално сътрудничество

Проведени са общо пет заседания на Отрасловия съвет за социално сътрудничество в Министерството на отбраната и шест срещи между представителите на ръководството на Министерството на отбраната и ръководствата на Федерацията на независимите синдикати от отбраната „Българска армия“ и Национален синдикат „Отбрана“ към Конфедерацията на независимите синдикати в България и Национален синдикат „Отбрана“ към Конфедерацията на труда „Подкрепа“.

Министерството на отбраната оказва съдействие на Федерацията на независимите синдикати от отбраната „Българска армия“ и Национален синдикат „Отбрана“ при провеждането на процедурата за признаване на организациите на работниците и служителите и на работодателите за представителни на национално равнище, която съгласно разпоредбите на Кодекса на труда се извършва веднъж на четири години.

Състояха се множество чествания по повод годишнини от бележити събития и мероприятия за отбелязване на професионални празници, както и възстановки на исторически битки.

Откриха се военни паметници в градовете Русе и Троян, и в с. Бързица, община Провадия. Открита бе паметна плоча на загиналите в с. Българин, община Харманли.

Проведени бяха панихида на българския военен мемориал в Харкан, Унгария, тържествена церемония на мемориалното военно гробище „Про Патрия“ в гр. Букурещ, тържествена церемония на българския военен мемориал в гр. Вуковар, Хърватия, церемонии в Република Македония, Сърбия.

Предоставени бяха финансови средства по програма 9.8.5 „Военни паметници“ за поддържане на военни паметници в чужбина и отслужване на панихида.

Проведени са десетки съвместни мероприятия с военнопатриотичните съюзи и Министерството на отбраната, свързани с отдаване на военни почести и отслужване на панихиди по отбелязването на годишнини на територията на страната. Проведени бяха чествания, в Румъния, Хърватия и Македония.

Осем военнопатриотични организации са подпомогнати с финансова помощ на обща стойност 125 380 лв. за провеждането на 36 самостоятелни и съвместни мероприятия.

С награди и отличия са наградени 1282 военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, както и граждани за принос и заслуги към Министерството на отбраната.

За повишаване на информираността на военнослужещите за правата, условията и реда за участие в дейностите за социална адаптация са проведени общо 759 индивидуални и групови информационни беседи. Допълнително са осигурени общо 1304 информационни материали и са проведени 126 информационни събития, свързани с европейски и национални програми и проекти, курсове за обучение, актуално състояние на пазара на труда, свободни работни места и др.

С освободените военнослужещи са осъществени 235 консултации и съдействие за професионално преориентиране и обучение, развитие на умения за търсене на работа и представяне пред работодател. Предвид актуалното състояние на пазара на труда правоимащите военнослужещи се насочват квалификационни курсове, съобразно с търсенето на човешки ресурси от бизнес организациите. От включените в курсове за актуализиране на притежавана или придобиване на нова професионална квалификация и ключови компетентности, успешно са завършили обучението си 43 военнослужещи.

В изпълнение на сключеното Споразумение за сътрудничество между Министерството на отбраната и Агенцията по заетостта са проведени 153 трудови борси и срещи с работодатели. В борсите са участвали 340 освободени военнослужещи, които са установили директен контакт с 1169 работодатели. По време на борсите са предложени общо 7189 свободни работни места.

През 2016 г. допълнително е осигурена информация за общо 29 522 работни места в страната и чужбина, като са осъществени 480 работни срещи с бюра по труда, агенции за подбор на персонал и работодатели. Наети са на работа 74 военнослужещи, освободени от военна служба.

5. Национална и евроатлантическа сигурност и отбрана, международен мир и стабилност

5.1. Европейски съюз – обща политика за сигурност и отбрана

Представената през 2016 г. Глобалната стратегия на ЕС за външна политика и сигурност допринесе съществено за развитието на Общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО). В отговор на новите заплахи пред сигурността на Съюза, Стратегията очерта приоритетите за развитие на способностите в рамките на Европейски план за действие в областта на отбраната. Глобалната стратегия посочи ново ниво на амбиция на Съюза и насоките за изграждане на граждански и военни способности, необходими за неговото изпълнение. Предприети бяха действия за задълбочаване на сътрудничеството с други международни организации и страни партньори.

Реализирането на глобалната стратегия предвижда по-голяма съгласуваност и синхрон между държавите-членки в рамките на ежегоден процес на преглед и планиране на отбраната, усъвършенстване на финансирането на операциите, използването на целия потенциал на Договора за ЕС, в т.ч. за засилване на сътрудничеството и партньорствата и др.

Приетият в края на 2016 г. Европейски план за действие в областта на отбраната е насочен към консолидация на съществуващите политики в сектора отбрана и сигурност по отношение на вътрешния пазар, индустриалните политики и научните изследвания. Предстои стартирането на Европейски фонд за отбрана, който ще финансира изследователски проекти и ще подкрепи съвместното развитие на отбранителни способности. Планът акцентира и върху осигуряването на достъп до финансиране на малките и средни предприятия и на нетрадиционните доставчици на технологии с двойна употреба, както и върху утвърждаването на общия пазар на отбранителни продукти и услуги.

България подкрепи развитието на сътрудничеството в областта на отбранителната индустрия и пазар чрез насърчаване на процеса на изграждане на отбранителни способности в ЕС, както и идеята за създаване на Фонд за отбрана и за реализиране на съвместни проекти. Страната ни заяви интерес за съвместно развитие на военни способности в области като: морска сигурност, охрана на границите, киберотбрана, енергийна сигурност, защита на силите и екипировка и оборудване за войника на бойното поле и др.

Подписаната на срещата на върха на НАТО във Варшава Съвместна декларация НАТО-ЕС за разширяване на сътрудничеството между двете организации беше подкрепена с приемането на общ пакет от над 40 конкретни мерки, насочени към взаимно подпомагане и избягване на дублиране в усилията при планирането и развитието на национални, многонационални и колективни способности.

През 2016 г. Министерството на отбраната продължи участието си в приоритетни за България проекти в рамките на Европейската агенция по отбрана. Целта е засилване на европейската отбранителна индустрия и намаляване на разходите за придобиване на способности. Министерството на отбраната заяви интерес към проекти в рамките на „Подготвителното действие за научни изследвания в областта на отбраната“, което ще стартира през 2017 г. Успешната му реализация ще открие пътя за Европейска програма за отбранителни изследвания и ще насърчи сътрудничеството между държавите-членки в тази сфера.

През 2016 година страната ни продължи активното си участие в прилагането на концепцията на ЕС за развитие и използване на сили за бързо реагиране. През първата половина на 2016 г., български военен контингент от състава на многонационалната бойна група на ЕС „HELBROC“, с водеща държава Гърция, беше в режим на готовност за активиране и използване на групата. България участва в преговори за присъединяването на Република Сърбия към бойната група.

В рамките на Европейската програма за тактически въздушен транспорт, през февруари 2016 г. България участва в създаването на Европейски център за тактически въздушен транспорт в Сарагоса.

С оглед успешната реализация на предстоящото Българско председателство на Съвета на ЕС през първата половина на 2018 г., през 2016 г. бяха изпълнени дейности и предприети мерки от компетентността на Министерството на отбраната, свързани с Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз, в три основни направления.

На първо място, продължи работата по определяне на приоритетите на председателството. В изготвения на национално ниво втори проект от юли 2016 г. е посочено, че външнополитическите ни приоритети са тясно свързани със Стратегическия дневен ред на ЕС и са под мотото „Сигурността в съседство на Европа“. Изведени са няколко акцента: практическо измерение на сигурността; европейска политика за съседство с фокус върху Черноморския регион; енергийна сигурност и разширяване. Министерството на отбраната предложи към индикативните приоритети в областта на Общата външна политика и политика за сигурност/Общата политика за сигурност и отбрана да бъде добавен и този за продължаване на развитието на Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС чрез провежданите мисии и операции за установяване на международен мир и стабилност и развитието на военните способности в отговор на променящите се заплахи за сигурността и на новите цели и приоритети, произтичащи от Глобалната стратегия на ЕС.

На следващо място, удължени бяха мандатите служители от Екипа на Министерството на отбраната в Постоянното представителство на Република България в ЕС, Брюксел (до 1 август 2018 г.) и са определени представители на Министерството на отбраната за заемане на позициите „председател на Специалния комитет „Атина“ и „заместник-председател на Работната група на Военния комитет на ЕС по способностите“. От декември 2015 г. стартира процесът по подготовка на членовете на Екипа на Министерството на отбраната. До момента обучението им е включвало специализирани курсове, организирани от Дипломатическия институт към МВнР, Института за публична администрация, Френския институт, както и стажове в Постоянното представителство на Република България в ЕС. През октомври 2016 г. Министерството на отбраната проведе семинар на тема „ОПСО в контекста на Българското председателство на Съвета на ЕС“, в който взеха участие представители на всички заинтересовани структури на ведомството, които имат ангажменти по Председателството.

На трето място, Министерството на отбраната изготви календара на събитията по Общата политика за сигурност и отбрана, които предстои да бъдат организирани и проведени по време на Българското председателство. Общият им брой е 13, вкл. неформална среща на министрите на отбраната на държавите, членки на ЕС; неформална среща на директорите по отбранителната политика; изнесени заседания на подготвителни органи на Съвета - Военен комитет на ЕС, Работна група към него по способностите, Политико-военна група, изнесено заседание на Специалния комитет „Атина“; семинар и конференция по актуални въпроси от дневния ред на Общата политика за сигурност и отбрана, мероприятия по линия на Европейската агенция по отбрана и Инициативата за планинска подготовка, Олимпиада по Общата политика за сигурност и отбрана. Определени са водещите структури от Министерството на отбраната, ангажирани с подготовката и провеждането на събитията. Допълнително Министерството на отбраната ще носи отговорност и за мероприятия, организирани в Брюксел по линия на подготвителните органи на Съвета на ЕС в областта на Общата политика за сигурност и отбрана.

5.2. НАТО – колективна отбрана и съюзна политика за сигурност

Едно от най-значимите събития, което привлече вниманието на световната общественост през 2016 г. беше срещата на държавните и правителствените ръководители от НАТО във Варшава на 8-ми и 9-ти юли 2016 г. Нейната подготовка беше съпътствана от безпрецедентен по своята динамика политически диалог между съюзниците.

Срещата демонстрира убедително факта, че Алиансът остава основен източник на стабилност. Фундаментално променената среда за сигурност е сериозно предизвикателство за НАТО и това продължи да влияе съществено на сигурността и стабилността в евроатлантическата зона и света.

Решенията на срещата бяха фокусирани върху изграждането на силна колективна отбрана и възпиране, създаване на всеобхватен дългосрочен подход в ангажирането със страните-партньори на Алианса към изграждането на стабилност в периферията на НАТО, повишаване на сигурността и балансирано засилване на Източния фланг на Алианса и в региона на Черно море.

На срещата във Варшава държавните и правителствените ръководители решиха установяването на т.н. адаптирано предно присъствие в нашия регион и прилагането на подходящи мерки, съобразени с динамиката и спецификите на сигурността и защитата на съюзниците от Черноморския регион. Това включва реализирането на инициативата на Румъния за подобряване на съвместната интегрирана подготовка и учения в рамките на многонационална бригада от състава на Многонационална дивизия „Югоизток“, в които България прие да участва. България се ангажира със свой принос към колективните усилия за засилване на възпиращия и отбранителен потенциал на Алианса, подобряването на ситуационната осведоменост и демонстрирането на готовност и решимост от силите на НАТО да оперират без ограничения в нашия регион. Това се свързва пред всичко с провеждането на повече, по-мощни и по-интензивни съвместни учения и тренировки, което от своя страна ще изисква поддръжка и предоставяне на условия за бързо разполагане на съюзни войски и сили, включително за усилване на сигурността и защитата на съюзниците от региона, ако това е необходимо.

В навечерието на срещата на НАТО във Варшава бяха декларирани пълни оперативни способности на Щабния елемент за интегриране на сили на НАТО, който е в състояние да изпълнява пълноценно ролята на звено за връзка между националните щабове и командвания и командната структура и структурата на силите на НАТО.

През 2016 г. продължиха усилията за създаване на условия за провеждане на съвместна охрана на въздушното пространство на страната, реализирани основно с промените в законодателната уредба на страната. В рамките на съществуващото споразумение за двустранно сътрудничество между България и САЩ, през м. септември беше извършена първата съвместна мисия по охрана на въздушното пространство на страната.

Участието в многонационални програми и инициативи на НАТО е проява на солидарност и принос към справедливото споделяне на тежестта и отговорностите при изграждането и поддържането на колективни способности. В изпълнение на това, с решение № 1098/29.12.2016 г., правителството одобри присъединяването на България към оперативния бюджет на Програмата на НАТО за ранно предупреждение и контрол от въздуха, считано от 01 юли 2017 г.

България подкрепи декларирането на първоначални оперативни способности на системата за противоракетна отбрана на НАТО, способна да осигурява пълно покритие и защита на населението, териториите и въоръжените сили на съюзниците в Европа срещу заплахата от балистични ракети от южно направление. Действията за развитието на системата за противоракетна отбрана на НАТО продължава.

През 2016 г. страната ни участва в ежегодното политико-военно учение на НАТО по управление на кризи (СМХ 16). Основната цел беше тестването на системата на НАТО за отговор на кризи, поддържането и усъвършенстването на способностите на Алианса за провеждане на пълния

спектър от операции за разрешаване на кризи, включително в контекста на чл. 5 на Вашингтонския договор.

В рамките на сътрудничеството между НАТО и ЕС и подписаното споразумение между НАТО и Европейската агенция за гранична и брегова охрана (ФРОНТЕКС), България подкрепи решението на НАТО за изпращане на постоянна военноморска група в Егейско море и участва с фрегата в общите усилия за подпомагане борбата срещу трафика на хора. В стремеж за търсене на работещи колективни решения за гарантиране на сигурността и защитата на националните граници бяха набелязани стъпки за реакция при евентуално пренасочване на миграционния поток по суша и море.

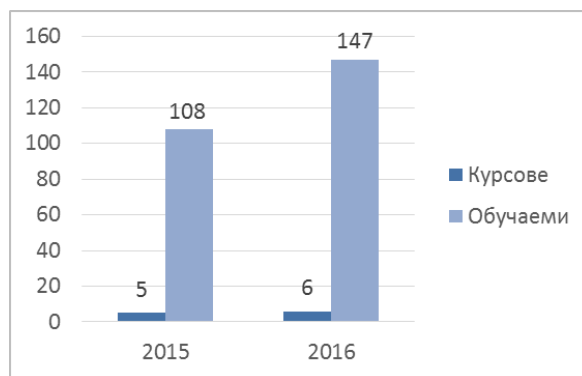
В рамките на провежданите от НАТО политики, България продължи да развива приятелски и партньорски отношения със страни от Черноморския регион. Страната ни подкрепя независимостта, суверенитета и териториалната цялост на Украйна в международно-признатите ѝ граници, както и политиката на непризнаване на незаконното анексиране на Крим от Русия. Продължава изпълнението на отговорностите си на водеща страна в Доверителния фонд на НАТО за рехабилитация на пострадали украински военнослужещи. Фондът е вече функциониращ и изпълнява дейности по всички проекти и направления. Пред финализиране е двустранно споразумение между Министерството на отбраната на България и Министерството на социалната политика на Украйна за лечение и рехабилитация на ранени украински военнослужещи в болничната база на Военномедицинска академия.

И през 2016 г., като член на групата „приятели на Грузия“, България остана последователна в подкрепата си за тази страна. В изпълнение на дългосрочния ангажимент на Алианса към евроатлантическата интеграция на Грузия, България участва със свой експерт в офиса на НАТО в тази страна. От началото на 2017 г. страната ни поема ролята на посолство за контакт на НАТО в Тбилиси.

България продължи да бъде част от мисията от НАТО “Решителна подкрепа”, спазвайки ангажимента си за принос в осигуряване на афганистанските сили за сигурност.

Основните усилия на Центъра за изследване, изграждане и усъвършенстване на способности на НАТО за управление на кризи и реагиране при бедствия през 2016 г. бяха насочени към създаване на условия за изпълнение на съюзните ангажименти за пълноценно използване на експертизата в областта и усъвършенстване на националните способности при управление на кризи и реагиране при бедствия и хармонизирането им със способностите на НАТО. През 2016 г. Центърът организира и проведе шест курса, сертифицирани от Съюзното командване по трансформацията, в които бяха обучени с 36% повече курсисти от предходната 2015 г. Сравнение на броя на проведените курсове и броя на обучаемите в тях през 2015 г. и 2016 г. е посочено на Фиг. 15.

През 2016 г. Центърът участва в няколко проекта със стратегически характер, които пряко засягат процеса на отбранително планиране в НАТО (NATO Defense Planning Process), както и на разбирането за обхвата на бъдещите операции на Алианса (Framework for Future Alliance Operations). Изградиха се отлични взаимоотношения с Евро-атлантическия координационен център за реагиране при бедствия (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre - EAD RCC) със съдействието на делегацията на Република България в НАТО. През 2016 г. Центърът работи в тясно сътрудничество и с редица други организации от структурите на НАТО в разработването на доктринални документи, изследване и анализ на възможностите, сътрудничество в областта на създаване на сценарии за учения, включващи овладяването и управлението на различни кризисни ситуации.

Фигура 15

В Центъра се работи и по изследване на възможността за разработване на модели, базирани на математически принципи, статистически закономерности и данни за прилагането им, при управлението на кризи и реагиране при бедствия.

5.3. Измерители за оценка приноса на България в НАТО

Темата за разходите за отбрана продължи да присъства в политическия дебат между съюзниците от НАТО през изминалата година. Нейното разискване, разглеждано в контекста на принципите за справедливото споделяне на тежестта и отговорностите в Алианса, постави особено сериозно и за пореден път въпроса за бюджета на Министерството на отбраната, изпълнението на отбранителните планове и програми и текущото ниво в изпълнението на приетите в НАТО измерители за оценка приноса на страната ни в организацията. В тази връзка Министерството на отбраната активизира усилията си за ангажиране на правителството и подкрепата на Народното събрание и обществеността за гарантиране на устойчивото дългосрочно развитие на въоръжените сили и тяхното ресурсно осигуряване в изпълнение на ангажименти за инвестиции в отбраната, приети на срещата на държавните и правителствените ръководители в Уелс през 2014 г.

В сравнение с 2015 г. (1,30%), през 2016 г. бюджетът на Министерството на отбраната заедно с допълнително планираните целеви средства за превъоръжаване и модернизация представлява 1,28% от БВП на страната, което и през 2016 г. оставя страната ни под изискуемите 2%. В сравнение с 2015 г., когато разходи за придобиване на основни въоръжения, бойна техника и оборудване бяха незначителни (1,01%), плановите за 2016 г. бяха тези средства да нараснат до 12,6% от разходите за отбрана. Фактическото изпълнение обаче, нарежда страната ни далеч от съюзния ангажимент от Уелс - 20% от разходите за отбрана да се изразходват за придобиване на ново въоръжение, техника и оборудване.

Един от основните изводи, който може да се направи е, че в резултат на драстичното недофинансиране на Министерството на отбраната през последните осем години, преодоляването на забавянето в развитието на способностите на въоръжените сили може да отнеме 5-10 и повече години, в зависимост от рода войска и сложността на съответния инвестиционен проект. Независимо от планираното нарастване на разходите за отбрана през изминалата, тази и следващите няколко години, включително с централно финансиране за превъоръжаване и модернизация, това няма да е достатъчно, за да се подмени или обнови по-голямата част от морално и физически остарелите бойни машини, самолети, кораби и спомагателно оборудване.

5.4. Международно сътрудничество

През 2016 г. усилията по линия на двустранното сътрудничество и регионалните инициативи в областта на отбраната бяха насочени към задълбочаване на взаимодействието със съюзниците, развитие на контактите с партньорите, по-нататъшното укрепване на сигурността и стабилността в Югоизточна Европа и задълбочаването на интеграционните процеси.

Във връзка със засиления миграционен натиск по границите на Югоизточна Европа и новоприетите законови правомощия на въоръжените сили да изпълняват задачи по участие в

охраната на държавната граница, бяха предприети стъпки и осъществени срещи с министрите на отбраната на Македония, Сърбия, Румъния и Гърция. Срещите и разговорите целяха предприемането на спешни координирани действия за задълбочаване на диалога и преките връзки за постигане на активно и оперативно взаимодействие на различни нива и структури във въоръжените сили за съвместни действия, свързани с предизвикателствата за сигурността и отбраната. С Турция беше разискван нелегалния трафик на мигранти по море. Сигурността на границите и възможностите за оказване на техническа помощ за тяхната охрана бяха обсъдени по време на посещенията у нас на федералните министри на отбраната и вътрешните работи на Австрия, секретаря по отбраната на Обединеното Кралство и министъра на отбраната на Нидерландия.

През годината министърът на отбраната и неговите заместници осъществиха официални и работни визити в Аржентина, Македония, Румъния, САЩ и Хърватия. В рамките на тези срещи бяха обсъдени перспективите за развитие на сътрудничеството в областта на отбраната, актуални въпроси от дневния ред на НАТО и съвместното участие в регионални инициативи. По време на визитата в Хърватия беше открит на паметник към мемориален комплекс в памет на загиналите войници и офицери от Първа българска армия.

В рамките на срещите на министрите на отбраната на НАТО и ЕС бяха осъществени двустранни срещи с министрите на отбраната на Полша, Гърция и Германия. Министърът на отбраната участва в заседания на министрите на отбраната на групата от 16 страни, приели заедно да развиват съвместно национални и многонационални способности в рамките на концепцията на НАТО „Рамкова държава“. По време на международното изложение за отбранителна техника „Хемус 2016“ бяха осъществени срещи с министрите на отбраната на Нигерия, Камерун, Молдова, заместник-министъра на отбраната на Италия и делегации и представители от Алжир, Турция и Южна Корея. През годината бяха проведени срещи с помощник-държавния секретар на САЩ за Европа и Евразия, заместник-държавния секретар на САЩ и посланиците на САЩ, Канада, Чехия, Швеция и Литва.

Началникът на отбраната осъществи официално посещение в Румъния, по време на което бяха обсъдени възможностите за разширяване и задълбочаване на военното сътрудничество, както и обмяната на опит в областта на обучението и подготовката на въоръжените сили. Ръководена от него делегация взе участие в десетата конференция на началниците на отбраната на Балканските страни, състояла се в Турция. Официални посещения у нас имаха началникът на Генералния щаб на националната отбрана на Гърция и началникът на Генералния щаб на въоръжените сили на Румъния.

В рамките на Процеса на срещи на министрите на отбраната на страните от Югоизточна Европа (SEDM), през 2016 г. продължи работата по прегледа и актуализирането на Споразумението за Многонационалните мирни сили в Югоизточна Европа.

През 2016 г. бяха осъществени планираните дейности със страни партньори от Югоизточна Европа, Близкия изток, Южен Кавказ и Азия. България продължава да допринася за укрепването на регионалната и международната сигурност. Осъществени бяха консултации, подготовка на двустранни договорености и експертни срещи с представители на военните и дипломатическите ведомства на Израел, Ирак, Афганистан, Пакистан. Проведени бяха двустранни военно-политически консултации със САЩ, Египет и Сърбия.

През 2016 г. бяха подписани споразумения за военно сътрудничество с Германия и меморандум за разбирателство в областта на отбраната с Аржентина, както и на споразумение с Министерство на отбраната на Украйна за безвъзмездно предоставяне на правото за ползване на българския национален кодификационен продукт „БУЛКОД“.

Продължава работата по съгласуване на редица споразумения и двустранни договорености от военно-технически характер с Израел, Италия, Гърция, САЩ, Германия и др.

Плановите за двустранно сътрудничество с Република Полша, Унгария, Босна и Херцеговина, Сърбия, Македония, Черна гора, Румъния, Израел, Република Гърция, Френската република,

Република Турция, Украйна, Република Армения, Грузия, Азербайджан, Република Австрия се изпълняват съгласно договореностите. В процес на финализиране са споразумения за сътрудничество в областта на отбраната с Израел, Италия, Гърция и Германия. Редица мероприятия, в контекста на военното сътрудничество и отбраната, се провеждат и със страни, с които България няма подписани планове и програми. Такива страни са Италия, Испания, Португалия, Швеция, Балтийските републики, Кипър, Малта и др.

Проведени са планираните мероприятия с акредитираните у нас чуждестранните военни аташета, в рамките на които са посетени и проведени редица срещи във формирования на Българската армия.

5.5. Мерки за укрепване на доверието и сигурността

През 2016 г. страната ни спази всички свои задължения и отговорности, свързани с прилагането на мерките за укрепване на доверието и сигурността. По време на Българското председателство на Съвместната консултативна група в Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) се проведе петата конференция-преглед на Договора за обикновените въоръжени сили в Европа (ДОВСЕ), на която за пореден път се потвърдиха проблемите, свързани с неговото прилагане. Възобновена беше идеята за международна дискусия на нов режим за контрол на конвенционалните въоръжени. През годината бяха проведени две инспекции по ДОВСЕ, и двете от Украйна.

През 2016 г. Република България стана съавтор на осем предложения за модернизиране на Виенския документ, но съществен напредък в обновяването и допълването му не беше постигнат. Инспекции, в съответствие с текущите клаузи на Виенския документ, бяха проведени у нас от Македония, Украйна и Русия, както и едно посещение за оценка от Украйна. От своя страна България проведе инспекция в Македония с участие на гост-инспектор от Сърбия. Беше реализирано и проведено посещение в 3-та изстребително-авиационна база в Граф Игнатиево и в 61-ва механизирани бригада в Карлово, в което участваха 21 гост-наблюдатели от 13 страни, членуващи в ОССЕ, както и трима представители от центъра за контрол на въоръженията на Република Корея.

През 2016 г., в изпълнение на договора „Открито небе“, Русия и Украйна проведоха два наблюдателни полета над територията на България.

Снимка – посолство на САЩ в България

6. Поддръжка и осигуряване на отбраната

С влизане в сила от април 2016 г. на новия Закон за обществените поръчки стартира прилагането на една политика на Министерството на отбрана, целяща да подобри и преди всичко да ускори процедурите и опрости условията за реализиране на доставки на различни стоки и услуги на въоръжените сили. На министъра на отбраната беше дадена законова възможност да сключва договори чрез директно възлагане на поръчки с дружествата, на които той е принципал, и които отговарят на условията, предвидени в чл. 14, ал. 1, т. 5 от Закона за обществените поръчки, а именно 80% от дейността на юридическото лице да е формирана от изпълнението на дейности, възложени от възложителя или негови обособени структури или от други юридически лица, контролирани от възложителя.

Почти една година след прилагането ѝ, има достатъчно данни за извършване на общ анализ за ефективността и ефикасността на тази политика. Пет са търговските дружества, на които през изтеклата 2016 г. беше възложено директно изпълнението на някои ключови за въоръжените сили доставки – „Интендантско обслужване“ ЕАД, „Снабдяване и търговия – МО“ ЕООД, „Армстройинвест“ ЕООД, „ПРОНО“ ЕООД и „МОБА“ ЕООД. Три от петте дружества („Интендантско обслужване“, „ПРОНО“ и „Армстройинвест“) приключиха 2016 г. с положителен финансов резултат. Наблюдава се постепенно стабилизиране и нормализиране на тяхната дейност, което се отразява положително и на качеството и сроковете за изпълнение на доставките.

Въпреки отчетената печалба, в „Интендантско обслужване“ ЕАД все още съществуват някои затруднения, които могат да предизвикат забавяне в графика за подмяна на полевите униформи за въоръжените сили. Това се дължи основно на липсата на достатъчно квалифициран персонал, на спешно възложената допълнителна поръчка за ушиване на нови полски униформи за контингентите ни в мисии и операции зад граница, както и на процедурни трудности, породени от специфичните разпоредби на чл. 14, ал. 1, т. 5, буква „б“ от Закона за обществените поръчки, на които в момента дружеството не отговаря, и които ще покрие едва през 2018 г.

Като се сравнят ползите и негативите, може да се направи общият извод, че на този етап въвеждането на директно възлагане на поръчки за доставка на стоки и услуги за въоръжените сили е сравнително успешно. Най-голямата полза е тази, че възлагането на поръчките и изпълнението на доставките отнема много по-малко време. Избягват се дългите, сложни и скъпи процедури при обжалване от страна на някой от участниците, които в определени случаи продължават с години. За по-детайлен анализ и по-категорични изводи за успеха от прилагането на тази политика, са необходими повече емпирични данни и още време - поне до края на 2018 г., когато всички дружества ще изпълнят изцяло условията на чл. 14, ал. 1, т. 5 от Закона за обществените поръчки.

6.1. Разузнаване

През 2016 г. основните усилия на Служба „Военна информация“ бяха насочени към: 1.) добиването на разузнавателна информация и изготвяне на ситуационни анализи за състоянието и динамиката на военнополитическите конфликти и икономически кризи в локален и регионален мащаб и перспективите за урегулирането им; 2.) своевременното информационно осигуряване на държавното и военното ръководство на страната; 3.) разузнавателното осигуряване на българските военни контингенти, зад граница; 4.) ефективното сътрудничество с разузнавателните структури на НАТО и ЕС и с партньорските служби; 5.) подпомагане на ръководството на Министерството на отбраната при провеждането на военно-дипломатическата дейност и военното сътрудничество.

С приоритет беше наблюдавана обстановката в кризисните райони, особено тези, в които са развърнати български военни контингенти. В тази връзка, продължи оказването на разузнавателна поддръжка на мисията на НАТО за подготовка, съветване и подпомагане „Решителна подкрепа“ (Resolute Support) в Афганистан. Заплахите за националната и колективна сигурност, породени от тероризъм и религиозен фундаментализъм, бяха оценявани и своевременно споделяни със съответните национални органи и партньорски служби. Задачите, свързани с борбата срещу

тероризма и другите асиметрични заплахи се изпълняваха приоритетно от всички органи на Службата, а постъпващата по тях информация се анализираше, обработваше и докладваше с предимство.

Приоритетно беше добивана и обработвана информация относно състоянието на бежанския поток и тенденциите за развитие в краткосрочен и средносрочен аспект.

Проведени бяха мероприятия за повишаване на разузнавателните и аналитико-прогностичните способности за определяне и мониторинг на стратегически и предупреждаващи индикатори за рискове във всеки потенциален кризисен район в съответствие с държавните приоритети в областта на сигурността и отбраната на страната. Повишение отбелязаха обемът и качеството на докладите, информационните документи, справките за обстановката в районите на действие и извънредните донесения за директните заплахи срещу сигурността на съюзническите и собствените сили, участващи в операциите.

В изпълнение на Закона за военното разузнаване през годината бяха приети от Министерския съвет Правилник за устройството и дейността на Служба „Военна информация“ и Класификатор на длъжностите в Службата. Министърът на отбраната със свои заповеди утвърди: Наредба за условията и реда за привличане за сътрудничество от Служба „Военна информация“ на български граждани или граждани на друга държава за изпълнение на разузнавателни задачи; Наредба за подбор на военнослужещи за назначаване на длъжности в Службата на военния аташе към задграничните представителства на Република България и Наредба за условията, размерите и реда за изплащане на допълнителни възнаграждения на военнослужещите и цивилните служители от Служба „Военна информация“.

През годината се поддържаха необходимите условия за работа и се изпълняваха договореностите по обмена на информация от взаимен интерес чрез използване на системите на НАТО. В отговор на нарастващите изисквания своевременно бяха подменяни част от остарелите комуникационни средства и беше инсталиран софтуер с нови функционалности. Продължи актуализирането и съгласуването на стандартизиращите оперативни процедури по разузнаването на структурите, планиращи и ръководещи разузнаването, информационното осигуряване и разузнавателната поддръжка в Българската армия. Продължи и работата по придобиване на мобилни станции за обмен на коалиционна разузнавателна информация на тактическо ниво чрез чуждестранно финансиране.

През 2016 г. Министерството на отбраната беше представено от 26 Служби на военния аташе в 41 държави (16 от военните аташета са с една акредитация, девет - с по две или повече).

6.2. Логистично осигуряване

През 2016 г. основните усилия на логистичните органи на всички нива бяха насочени към развитие на системата за логистично осигуряване, подобряване способностите по осигуряване и поддръжка на военните формирования, поддържането на въоръжението и техниката в изправност и готовност за бойно използване. Първостепенно значение имаше осигуряването на подготовката и участието на контингентите ни в операции зад граница.

Продължи въвеждането в експлоатация на Информационна система „Логистика на Българската армия“. От съществено значение е цялостното ѝ внедряване във всички военни формирования със собствени звена за счетоводен отчет. Това ще осигури автоматизирано управление на всички финансови и логистични процеси, като ще гарантира предоставянето на оперативните и стратегически органи за управление на достоверна информация в реално време. Повече информация по тази дейност е дадена в [т. 3.9. Развиване на способности в сътрудничество със съюзници и партньори](#).

Продължи работата по актуализирането на нормативната база и вътрешноведомствените актове. В съответствие с действащата нормативна база, структурните и организационни промени в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и

Българската армия, беше приета Наредба № Н-4/15.02.2016 г., която актуализира Наредба № 52/2002 г., регламентираща железопътния превоз на военни товари, техника и войски.

Със заповеди на министъра на отбраната през годината беше определен лимитът от вещеве доволствие на военнослужещите; редът за изплащане на транспортните разноски за превоз от местоживее до месторабота/местослужене и обратно на военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, както и условията, редът за изплащане и размерът на средствата за представително облекло на цивилни служители, работещи по трудово и служебно правоотношение.

В изпълнение на изискванията на Правилника за прилагане на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната и на изделия и технологии с двойна употреба, през 2016 г. бяха издадени 21 сертификата за краен потребител на продукти, свързани с отбраната и 27 декларации образец 17. Издадените документи способстват за комплектоването на въоръжените сили с техника и оборудване за изпълнение на възложените им мисии и задачи.

За периода 01.01.2016 г. – 31.12.2016 г. реализацията на излишните движими вещи беше възложена на „Снабдяване и търговия – МО“ ЕООД по силата на сключен Договор № УД-12-81/30.10.2015 г. и чрез сключване на отделни комисионни договори. Подписани и предоставени за изпълнение на комисионера на Министерството на отбраната бяха комисионни договори, както следва:

- 351 комисионни договора за продажба на движими вещи с общо предназначение на обща стойност 2 463 285,47 лева без ДДС;
- 41 комисионни договора за продажба на продукти, свързани с отбраната на обща стойност 1 684 529,67 без ДДС;
- отделно бяха сключени 39 комисионни договора и 12 допълнителни споразумения към тях между Министерството на отбраната и „Снабдяване и търговия – МО“ ЕООД за търговска реализация на оръжия, боеприпаси, взривни вещества и пиротехнически изделия. Предмет на договорите са 914 оръжия и 4 167 тона боеприпаси на стойност 6 855 501 лв. без ДДС. По тях са сключени договори за покупко-продажба на 874 оръжия и 1 910 тона боеприпаси на обща стойност 4 827 019 лв. без ДДС.

През 2016 г. от реализация на излишни за Министерството на отбраната и Българската армия имущества по сключени през 2015 г. и 2016 г. комисионни договори са постъпили средства в размер 6 868 110,33 лева без ДДС, в това число:

- от реализация на имущества с общо предназначение – на стойност 453 443,72 лв. без ДДС;
- от реализация на оръжие, боеприпаси и продукти, свързани с отбраната на стойност 5 866 159,19 лв. без ДДС;
- от реализация на отпадъци от бракувани движими вещи (скрап) на стойност 548 508,43 лв. без ДДС.

През 2016 г. са издадени 88 заповеди на министъра на отбраната за безвъзмездно предоставяне/прехвърляне правото на собственост върху движими вещи на общини, музеи и други юридически лица на бюджетна издръжка по реда на Закона за държавната собственост на обща балансова стойност 4 501 981,15 лв. Предоставени бяха агрегати, компресорна станция; автомобилна техника с повишена проходимост, ремаркета и мотокар, артилерийски системи и стрелково оръжие, подходящи за музейни експонати⁸, инженерна техника, танк Т-55 АМ-1, МТЛБ; гилзи, скрап месинг и отпадъци от месингови метали, за изграждане на паметници и монументи; автоцистерни за питейна вода; походни кухни, както и друго вещеве и продоволствено имущество⁹.

Отделно, бяха издадени 15 заповеди на министъра на отбраната за безвъзмездно предоставяне на 10 018 боеприпаси и 101 оръжия на обща балансова стойност 118 645 лв. Боеприпасите бяха

⁸ Напр. 122 мм. гаубици, 100 мм МТ-12, 57мм зенитни оръдия С-60

⁹ Одеала, легла, палатки, раници и др./ инструменти, противогази, медицинско имущество

предоставени на Министерство на вътрешните работи за подготовка на личния състав, а въоръжението - на музеи и общини за обогатяване на техните сбирки.

Осигуряването на въоръжените сили с материални ресурси през отчетния период се извършваше основно от складовите наличности, от освободени наднормативни военновременни запаси и от изпълнените доставки и услуги по Единния финансов план за материално-техническо осигуряване на Министерството на отбраната за 2016 г.

Недостатъчните лимити от гориво-смазочни материали, недостигът на акумулаторни батерии и гуми, неосигуряването на резервни части и финансови средства за ремонт на остарялата морално и физически техника, водят до сериозни проблеми, свързани с изпълнението на поставените задачи. Състоянието и поддържането на резервоарите за съхранение на гориво-смазочни материали във военните формирования е незадоволително. Амортизационният срок на около 90% от резервоарите и тръбопроводите е изтекъл, а 97% се нуждаят от специализирана проверка и основен ремонт.

Недостигът на нормативно изискващите се лични предпазни средства и специално работно облекло за длъжностните лица, работещи при специфични условия на труд, увеличава рисковете за здравето и живота им при изпълнение на поставените задачи.

За повишаване на качеството и функционалността на униформеното облекло на военнослужещите беше въведен нов образец камуфлажно облекло. Новата униформа е съобразена с тенденциите за полево облекло в страните-членки на НАТО, както по кройка, така и по платовете за изработка. За поетапно въвеждане на униформата беше разработена програма за осигуряване на военнослужещите в периода 2016-2018 г. Първите военнослужещи, осигурени с новия образец камуфлажни облекла, бяха участниците в мисията на НАТО „Решителна подкрепа” в Афганистан през септември 2016 г. Военнослужещите, участващи в изпълнението на съвместни задачи с Министерство на вътрешните работи по охрана на държавната граница, ще бъдат осигурени с новия образец облекла поетапно от 01.01.2017 г.

Не беше сключен договор с фирма изпълнител по стартиралата в края на 2015 г. процедура за доставка на хранителни продукти за военните формирования от Министерство на отбраната и Българската армия през 2016 г., което затрудни изпълнението на функционалните задължения на военнослужещите по време на учения, занятия, тренировки, непосредствена подготовка и други мероприятия. Предприети бяха действия за изплащане стойността на полагащата се безплатна храна по условията на Наредба Н-5/02.04.2015 г.

Във връзка с изтегляне на техника и материални ресурси с отпаднала необходимост за българския контингент в Афганистан, към 01.12.2016 г. с карго полети от Афганистан до Република България бяха транспортирани пет ББМ ASV M1117 „Guardian“, един ББМ MSFV „Commando Select“, един САПП УРАЛ 4320, комплект с прикачен агрегат, един реанимобил „Мерцедес Спринтер“, 12 тона бойни припаси и шест тона материални средства.

По медицински показания бяха евакуирани общо двама военнослужещи от състава на контингенти зад граница, като всички бяха настанени за диагностика и лечение във Военномедицинска академия - София. Организирано беше спешно извънредно дозареждане с медицинско имущество на контингента в Мали поради възникнали епидемични взривове в страната.

През изминалата година във Военномедицинска академия са извършени общо 250 407 амбулаторни прегледа, от които 204 066 планови и 46 341 по спешност. В стационара на Военномедицинска болница са проведени общо 408 448 леглодни и са преминали общо 72 584 болни. Средната стойност на разходите за един преминал болен в стационарите на Военномедицинска академия за периода 01.01.2016 г. - 31.12.2016 г. е 962,84 лв, за един леглоден - 171,10 лв. и за издръжката на едно легло - 37 634,40 лв.

През 2016 г. Военномедицинска академия участва с 383 медицински екипа в медицинското осигуряване на 106 мероприятия на Министерството на отбраната и военните формирования.

Четири медицински екипа участваха при ликвидирането на последствията от инцидента в с. Хитрино на 10.12.2016 г.

В Болницата за долекуване, продължително лечение и рехабилитация-Хисар беше проведено лечение и рехабилитация на 29 украински военнослужещи с огнестрелни наранявания по линия на двустранното сътрудничество с Украйна.

За оказване на медицинска помощ през 2016 г. в Афганистан участваха шест медицински специалисти (трима офицери и трима сержанти), в Босна и Херцеговина – трима офицери, а в Мали бяха изпратени 12 медицински специалисти (шестима офицери и шестима сержанти) с оборудване за оказване на медицинска помощ Роля 1.

Към 31.12.2016 г. Военномедицинска академия е акредитирана от Националната агенция за оценяване и акредитация по 30 научни специалности за обучение на докторанти, като се очаква акредитацията на още четири научни специалности. Завършени бяха процедури пред научно жури за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на десет дисертационни труда. През 2016 г. във Военномедицинска академия са се обучавали общо 47 докторанта за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“.

През 2016 г. Военно-географска служба е осигурила с геопространствени материали и цифрови географски данни 184 потребителя, от които 114 чрез Информационната система за предоставяне на публичен достъп до пространствените данни и услуги на Министерството на отбраната (Геопортал). На основание Рамково споразумение между Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията и Министерството на отбраната, от юли 2016 г. ведомственият Геопортал на Министерството на отбраната изпълнява функциите на Национален портал за пространствени данни.

Към настоящия момент във Военно-географската служба се съхраняват около 11 170 000 картни листа от различни видове и мащаби. През годината са отпечатани около 1 000 000 картни листа топографски и специални карти. Продължи работата по обновяване и картографско редактиране на Държавната топографска карта в мащаб 1:25000.

6.3. Инфраструктура на отбраната

През 2016 г. беше утвърден от министъра на отбраната График на имоти със статут на частна и публична държавна собственост с отпаднала необходимост за Министерство на отбраната и Българската армия, който включва 242 имота. От тях, 77 имота са със статут на публична държавна собственост и 165 - със статут на частна държавна собственост.

За осъществяване на разпоредителните действия - продажба чрез търг с тайно наддаване, бяха извършени административни действия за смяна на статута на 59 имота от публична в частна държавна собственост.

Приети бяха девет Решения на Министерския съвет за смяна на статута от публична в частна държавна собственост на 51 имота, в проект е едно решение на Министерски съвет за 7 имота. С Решения на Министерски съвет беше дадено съгласие за продажба на 17 имота с данъчни оценки над 500 000 лв.

Освобождаването на Министерството на отбраната от излишната инфраструктура се извършваше чрез продажба по реда на Закона за държавната собственост чрез търг и безвъзмездно

предоставяне на ведомства, области и общини и други юридически лица на бюджетна издръжка за задоволяване на обществени потребности.

През 2016 г. със заповеди на Министъра на отбраната бяха открити и проведени 145 тръжни процедури, в резултат на които са продадени общо 33 имота, като общата постигната стойност е 5 579 147,98 лв. За останалите 112 процедури не са закупени тръжни документи.

В Министерството на отбраната бяха разработени и приключени процедури по безвъзмездно предоставяне на имоти на общини и ведомства, както следва:

- с решения на Министерския съвет на общини¹⁰ са предоставени осем имота с балансова стойност 10 773 307 лв.;
- с решения на Министерския съвет са предоставени пет имота на Комисията за защита на личните данни, Националната агенция за приходите, област Ямбол и Районна прокуратура Чирпан;
- с решение на Министерския съвет един имот, собственост на Военномедицинска академия е прехвърлен в управление на Министерство на отбраната;
- с дадено съгласие за отнемане със заповед на областни управители (чл. 17, ал. 2 от ЗДС) – 11 имота с балансова стойност 17 526 882 лв.

Анализът на изпълнението на тази специфична и нехарактерна за Министерството на отбраната дейност показва, че реализацията на недвижимите имоти с отпаднала необходимост чрез продажба е в пряка зависимост от няколко основни фактора: задълбочаващата се стагнация на пазара на имоти извън големите областни центрове и икономически оживените населени места; нормативно неурегулираната продажба на съоръженията, намиращи се в имотите; зависимост от административните органи на местната власт; високата балансова стойност и изискването да не се продава под нея, независимо, че данъчната оценка е значително по-ниска. Всичко това прави имотите с отпаднала необходимост, намиращи се извън големите областни центрове и икономически оживените населени места практически непродаваеми. Фактите, изложени по-горе са показателни. От предложените през 2016 г. за продажба общо 145 имота са продадени едва 33 (22,7%). И тенденцията е броят им да намалява с всяка изминала година. За решаването на този проблем са необходими съвместни мерки и инициативи, в т.ч. и законодателни, на ниво правителство и Народно събрание. В противен случай, немалка част (15,2 млн. лв. за 2016 г.) от и без това недостатъчният бюджет за отбрана, ще се изразходва за охрана, текущи разходи за поддръжка и местни данъци и такси за тези имоти, вместо за развитие и поддържане на отбранителни способности.

Охраната на имотите в освободените войскове райони е постоянен, непрекъснат, съпътстващ процес и продължава да акумулира разходи. През 2016 г. Министерство на отбраната е изплатило на лицензирани охранителни дружества за извършени охранителни услуги сумата от 13 701 653,25 лв. През отчетния период бяха подписани 14 договора с пет охранителни дружества за денонощна не-въоръжена охрана на имоти в управление на Министерство на отбраната, намиращи се на територията на области София - град, Софийска, Кюстендил и Благоевград. Във връзка с увеличаване на минималната работна заплата за страната и съответно увеличаване цената за един охранител бяха сключени 24 допълнителни споразумения към действащи договори за охрана. В резултат на анализ по целесъобразността, ефективността на охраната и извършените разпоредителни действия с имоти в управление на Министерство на отбрана беше свалена охраната на 29 имота, което доведе до намаляване на месечната сума, изплащана по договорите с около 110 000 лв. За осигуряване на охрана на 52 имота бяха стартирани две открити процедури по Закона за обществените поръчки с прогнозната стойност на поръчките 4 421 000 лв. Към 31.12.2016 г. процедурите не са приключили с влязло в сила Решение за избор на изпълнител.

По направление Инвестиционна политика в областта на строителството и строителните услуги, през 2016 г. бяха изготвени задания за проектиране и съгласувани задания за проектиране за

¹⁰ Стара Загора, Сливница, Ямбол, Димитровград, Казанлък, Благоевград

общо 13 обекта на второстепенни разпоредители с бюджет. Одобрени бяха 26 инвестиционни проекта от раздел „централни плащания“ и други по заявки на второстепенните разпоредители и бяха издадени 26 разрешения за строеж. Издадени бяха 18 разрешения за ползване и въвеждане на строежите в експлоатация.

Подготвена беше тръжната документация за провеждане на обществени поръчки за възлагане на проектиране, консултантска услуга, строителен надзор и строителство за общо 24 процедури, от които 13 по Закона за обществени поръчки и 11 по процедурата за вътрешно възлагане/in-house. Сключени бяха 20 договора. Проведен беше контрол по изпълнението на 25 вече сключени договора.

Уسوените финансови средства по раздел „централни плащания“ към 31.12.2016 г. са в размер на 3 965 934 лв. или 19,36% от предвидените по Единния поименен списък на обектите за строителство и строителни услуги на Министерство на отбраната за 2016 г.

През отчетния период продължи работата по изграждане и въвеждане в експлоатация на инфраструктурни обекти в изпълнение на Споразумението за сътрудничество в областта на отбраната между правителството на Република България и правителството на САЩ, както и такива за нуждите на НАТО.

През 2016 г. на учебен полигон „Ново село“ Командването на Сухопътните войски на САЩ в Европа изпълняваха 14 проекта на обща стойност 11,4 милиона долара от финансовата за САЩ 2015 г. По 13 от тях бяха извършвани строителни работи, а по един проект се работи за отстраняване на забележки към проектната документация. Очаква се всички 14 проекта да бъдат завършени през 2017 г. Проектите на САЩ на полигона за американската финансова 2016 и 2017 г. са в процес на координиране между българската и американската страна.

Във връзка с използването на съвместното съоръжение учебен полигон „Ново Село“ продължи изпълнението на тристранно техническо споразумение между Силите на САЩ, Министерството на отбраната и Агенция „Пътна инфраструктура“ за реконструкция на мост над река Мараш от националната пътна мрежа¹¹. Американската страна осигури финансиране на проекта в размер на 700 хиляди лв. Реконструкцията се извършва от Агенция „Пътна инфраструктура“, като през 2016 г. беше одобрен инвестиционният проект, издадено разрешение за строеж, проведена процедура за избор на изпълнител и беше сключен договор за изпълнение на ремонтните работи. Строителната площадка беше открита на 10 ноември.

През 2016 г. на летище Граф Игнатиево Командването на Военновъздушните сили на САЩ в Европа изпълняваше пет проекта от финансовата за САЩ 2015 г. на стойност 5,7 милиона долара, като строителни работи бяха изпълнявани по два от тях. Очаква се и петте проекта да бъдат завършени през 2017 г.

Продължи дейността по продажба на имоти от жилищния фонд на Министерство на отбраната, разположени в населени места, в които няма структури на Министерство на отбраната, структури на пряко подчинение на министъра на отбраната и на Българската армия. През второто шестмесечие на 2016 г. бяха открити процедури по продажба на общо 162 жилища и гаражи, за които постъпиха общо 844 заявления за закупуване от кандидат-купувачи. До края на 2016 г. фактическа продажба не е реализирана.

6.4. Комуникационно и информационно осигуряване

Усилията в областта на комуникационно-информационното осигуряване бяха насочени към поддръжка на придобитите способности; техническо обновяване и развитие на комуникационно-информационните системи и средствата за тяхната защита, и осигуряване на извънгаранционната поддръжка. На въоръжение беше прието ново комуникационно-информационно оборудване, което повиши устойчивостта и пропускателната способност на Стационарната комуникационна система на Българската армия и класифицираните мрежи.

¹¹ Подписано през месец септември 2015 г.

Продължи изграждането на оптични кабелни линии за привързване на Стационарната комуникационно-информационна система на Българската армия към Единната електронно съобщителна мрежа на държавната администрация за нуждите на национална сигурност и отбрана. Реализирано беше разширение с MPLS/IP функционалност на проект „Странджа-2“. По този начин се гарантира оперативно-техническото управление на силите, определени за защита на националния суверенитет и декларираните сили и средства за участие в мисии и учения на НАТО и ЕС.

През декември 2015 г. беше подписано допълнително споразумение към договор и авансово бяха отпуснати финансови средства от бюджета на Министерството на отбраната в размер на 3 000 000 лева. През 2016 г. тези средства бяха изразходвани за преминаване на по-високо технологично ниво на пренос на информация и придобиване на услуги¹², за доставка на оборудване за обекти и въвеждане в опитна експлоатация на сегмента с IP/MPLS функционалност в Стационарната комуникационно-информационна система на Българската армия по проект „Странджа-2“ – КМС. Експлоатацията премина успешно и вече са стартирани процедури за въвеждане на оборудването в редовна експлоатация.

В края на 2016 г. беше осигурено частично финансиране на договор и допълнителни споразумения в размер на 6 560 00 лв., които бяха разходвани за доставка на комуникационно-информационни възли за военните формирования в Стара Загора, Бургас и Варна.

През отчетния период бяха въведени в експлоатация нови елементи на полева IP/ISDN¹³ телефонна централа. Придобитите изделия са напълно съвместими с наличните устройства, което позволи изграждането на единно управление. По този начин бяха повишени способностите на мобилната комуникационно-информационна система за привързване към Стационарната комуникационно-информационна мрежа и изграждане на гласови услуги.

За техническо обновяване и развитие на системата TETRA на Българската армия в края на 2015 г. по договор¹⁴ авансово бяха платени 8 000 000 лева. В изпълнение на договора, през 2016 г. беше доставено оборудване за подмяна на хардуера и софтуера на центъра за управление на системата в гр. София и беше извършено софтуерно обновление на цялата система. Също така бяха доставени две базови станции и определени 18 нови места за разполагане и монтаж на базови клетки на системата. С изпълнение на предвидените в договора дейности беше разширено покритието на мрежата, увеличиха се абонатите и се предоставиха нови съвременни услуги.

В края на 2016 г. по същия договор беше осигурено частично финансиране в размер на 6 480 000 лв., които се предвижда да бъдат изразходвани за доставка и монтаж на 33 нови базови клетки, като по този начин ще се увеличи покритието на TETRA-мрежата на Българската армия. Заявени бяха за доставка част от хардуера и софтуера за обновяване на втория център за управление на системата във Варна.

Продължава изпълнението на следгаранционната техническа поддръжка на останалата част от система TETRA на Българската армия, чрез комплексно сервизно техническо обслужване. Това осигури непрекъсваемата работа на системата и поддържането ѝ в пълна работоспособност.

През февруари 2016 г. беше сключен договор за извънгаранционна поддръжка, ремонт, ъпгрейд на хардуера и софтуера, както и за доставка на резервни части, запасни инструменти и принадлежности за фрагмента от Стационарната комуникационна система „Странджа-2“. През ноември беше сключен договор за извънгаранционна поддръжка на ISDN/IP телефонни централи Siemens и беше подновен този за автоматичните телефонни централи - ALCATEL OMNI PCX.

Осигурени бяха ремонтът, поддръжката и обновяването на ISDN/IP автоматични телефонни централи - ERICSSON MD – 110, както и техническата поддръжка на комуникационното оборудване и

¹² Високи скорости, минимални изкривявания и коефициент на грешка

¹³ Integrated Service Digital Network/ Internet Protocol

¹⁴ Договор за „Доизграждане и развитие на система „Автоматизирана мрежа за свързка с подвижни обекти“ по стандарт TETRA“.

компютърната техника от автоматизирани информационни системи на Министерството на отбраната и Българската армия, оперативните и тактически щабове.

Поради ограничения финансов ресурс, през 2016 г. не беше сключен договор за следгаранционна техническа поддръжка на комуникационните системи ПИКИС, използвани от Сухопътните войски. Неосигуряването на следгаранционна техническа поддръжка през годините и усилената експлоатация на системата доведе до натрупването на множество повреди на отделни технически средства, възли и детайли. Същевременно липсата на резервни части и основни възли затруднява отремонтирането на комуникационната техника – руски образец.

През изминалата година комуникационно-информационната система за национално управление и тактическо командване на формированията от контингентите осигуряваше устойчива и надеждна среда за управление.

Продължи процесът по развързване на националния мобилен модул по КИС за достигане му до пълна оперативна готовност през 2017 г., езиковото и специализирано обучение на личния състав и изграждане на инфраструктурата за неговото разполагане. Усилията бяха насочени върху организиране на участието на военнорслужещи от националния мобилен модул в операцията на НАТО „ACTIVE FENCE” в Република Турция. Следва да се отбележи, че процентът на некомплектованост с личен състав на националния мобилен модул силно затруднява изпълнението на поетите от Република България ангажменти към НАТО.

Утвърдена беше нова Програма за подготовка на формированията в мобилната комуникационно-информационна система.

На 19.05.2016 г. и 24.11.2016 г. бяха проведени съвместни тренировки по изпълнение на част от „Плана за използване на пощенските и електронните съобщителни мрежи при кризи от военен характер”. Съвместните тренировки показаха, че интегрираната комуникационно-информационна система на този етап удовлетворява изискванията за устойчиво и непрекъснато управление на страната при кризи.

По време на проведената комплексна тренировка на Комуникационно-информационната система на Българската армия през май 2016г., бяха отработени различни задачи, с цел да се доставят до потребителя максимално количество услуги.

В рамките на двустепенното Командно-щабно учение „Щит-2016” в периода 23 и 24 ноември 2016 г. беше проведена и комплексна тренировка на комуникационно-информационната система на Българската армия. По време на тренировката беше постигната висока степен на интеграция на Стационарната комуникационно-информационната система с мрежите на участващите формирования от видовете въоръжени сили и мобилната комуникационно-информационната система на Българската армия.

В периода от 13 до 30.06.2016 г. в гр. Бидгошч, Република Полша Министерство на отбраната участва в международното учение „Coalition Warrior Interoperability Exercise, Examination, Experimentation, Exploration” (CWIX-2016). По време на учението бяха проведени реални тестове за оценка съвместимостта на услуги, предоставяни от системите за командване и управление и системите за командване, управление, комуникации, наблюдение, разузнаване на участващите държави. Голяма част от проведените тестове касаеха комуникационно-информационните системи и услуги, предоставяни на Силите за незабавно действие на НАТО. Придобитите знания и опит от учението ще допринесат за подобряване на методите за защита и процедурите за реагиране при различни видове кибератаки в мрежите на Министерството на отбраната и Българската армия, както и за оказване на помощ при необходимост на други държавни органи и институции.

6.5. Сигурност на информацията

През 2016 г. системата за защита на класифицираната информация в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия

функционираше устойчиво и допринасяше за изпълнението на изискванията на националното законодателство и международните договори в тази област.

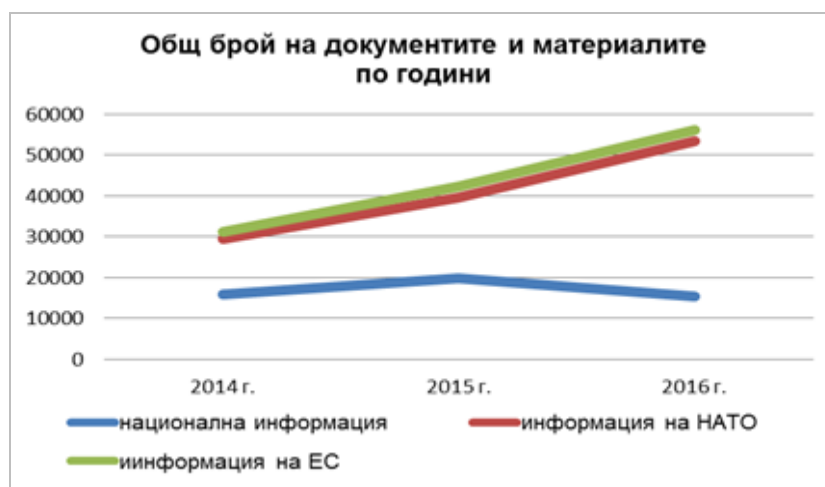
Автоматизираният обмен на класифицирана информация беше гарантиран с експлоатация на акредитираните автоматизирани информационни системи (АИС), национални и такива на НАТО. През отчетният период бяха акредитирани девет възли от АИС на Министерството на отбраната и Българската армия, предназначени за обработка на национална класифицирана информация и преакредитирани два АИС за класифицирана информация на НАТО.

Беше завършен процесът по получаване на одобрение за използване на национални криптографски средства за защита на класифицирана информация до ниво „секретно“ в съответствие с изискванията на Наредбата за криптографска сигурност на класифицираната информация. Беше проведена опитна експлоатация на криптографски средства за защита на информацията в АИС и мрежи на Българската армия с възможност за вграждане на български криптоалгоритъм. Криптографските средства са работоспособни и съответстват на изискванията на възложителя.

Продължи работата по реализиране на проекта за изграждане на „Национална система за управление на криптографски материали в електронен формат на територията на Република България - BG EKMS“.

Криптографската мрежа на Българската армия позволява да се обменя класифицирана информация в до ниво „Поверително“ по време на учения, тренировки, при разрешаване на кризи от различен характер и при отбрана на националната територия, както между стационарните, така и между развръщаните полеви пунктове за управление на Съвместното командване на силите, видовете въоръжени сили и подчинените им военни формирования.

През 2016 г. в регистратурите на Министерството на отбраната бяха обработени 56 158 документи и материали. Запази се тенденцията за нарастване на техния брой, като спрямо предходната 2015 г., увеличението е с приблизително с 25%. (Фиг. 16)

Фигура 16

През отчетния период бяха организирани и проведени общо 83 курса за подготовка на длъжностните лица по сигурността на информацията от структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, като с приоритет се провеждаше обучение на определените за участие в операции и мисии извън територията на страната и за заемане на международни длъжности. В резултат на това бяха обучени 819 служителя. Проведено беше текущо обучение по защита на класифицираната информация на служителите от администрацията на Министерството на отбраната, в рамките на което бяха обучени 968 длъжностни лица.

6.6. Киберотбрана

Развитието на информационните технологии и киберпространството промениха характера на съвременните конфликти. Комуникационните и информационните системи се превръщат в

критичен фактор за управлението и нормалното функциониране на въоръжените сили, но същевременно са подложени на постоянно нарастващи рискове и заплахи.

В тази връзка усилията през изминалата година бяха фокусирани върху ефективно и своевременно придобиване на способности по киберотбрана, съвместими с тези на НАТО; осигуряване на необходимите ресурси и развитие на необходимия организационен и експертен капацитет.

Съгласно приетите през декември 2016 г. изменения и допълнения на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България¹⁵, на въоръжените сили са възложени нови задачи по поддържане и развитие на способности за киберотбрана, а Стационарната комуникационна и информационна система е определена за формиране за киберотбрана на системата за командване и управление. С това се допълват функциите на Стационарната комуникационна и информационна система, определени в „Програмата за развитие на отбранителни способности 2020.“

През годината беше приета Национална стратегия за киберсигурност „Кибер устойчива България 2020“¹⁶. Експерти от Министерството на отбраната участваха активно в нейното разработване, както като секретариат на междудомовенната работна група, така и с принос по развитието на конкретните цели и мерки за киберотбрана на военните комуникационни и информационни системи.

През октомври 2016 г. министърът на отбраната подписа нов Меморандум за разбирателство в областта на киберотбраната между Република България и НАТО.¹⁷ Документът представлява следваща стъпка в развитието на механизма за сътрудничество с НАТО за изграждане на съвместни способности, защита от кибератаки, повишаване на ситуационната осведоменост и координиране на усилията в областта на обучението, квалификацията и съвместните учения.

Със заповед на министъра на отбраната беше създадена организация за взаимодействие, предприемане на превантивни действия и реагиране на компютърни инциденти по време на важни за държавата събития (избори, референдуми и др.) Определената група за реагиране на компютърни инциденти работи в тясно взаимодействие и постоянен контакт с CERT България¹⁸ по време на изборите за президент и вицепрезидент.

През 2016 г. експерти от Министерството на отбраната участваха в редица международни инициативи и мероприятия в областта на информационната сигурност и киберзащита, което спомогна за усъвършенстване на уменията за работа с инструменти и методи за разследване и анализ на компютърни инциденти. Едно от най-значимите мероприятия беше годишното учение на НАТО по киберотбрана „Cyber Coalition 2016“, в което се включиха и представители от други държавни структури, бизнеса и академичната общност.

6.7. Военна стандартизация, сертификация и кодификация

В областта на стандартизацията през 2016 г. беше организирана ратификацията и одобряването на 104 стандартизационни документа на НАТО (STANAGs). Организирано беше прилагането на 164 стандартизационни документа и потвърждаване на прилагането за 61. Изготвени и изпратени в НАТО бяха национални отговори за ратификация на 86 STANAGs и национални отговори за потвърждаване прилагането на 65 STANAGs. Изпратена беше информация за Република България за включване в три стандартизационни документа на НАТО.

Ежедневно беше актуализирана базата данни в информационна система „СТАНДАРТ“. През 2016 г. в системата бяха въведени 485 технически спецификации, приети на Съвет по въоръженията.

¹⁵ Обн. в ДВ бр.98/09.12.2016 г.

¹⁶ Приета с Решение на Министерския съвет № 583/18.07.2016 г.

¹⁷ В съответствие с решение на Министерския съвет № 689/18.08.2016 г.

¹⁸ CERT България - Национален Център за действие при инциденти в Информационната Сигурност

В съответствие с изискванията на съюзните публикации на НАТО-AQAP(s) бяха сертифицирани системите за управление на качеството в 14 търговски дружества. Извършени бяха надзори на системи за управление на качеството в 52 търговски дружества. Извършени бяха десет сертификации и надзор на отбранителни продукти в търговски дружества.

През 2016 г. за летателна годност бяха сертифицирани 26 военни въздухоплавателни средства и четири въздухоплавателни средства на Министерството на вътрешните работи. Бяха извършени 18 проверки на военни въздухоплавателни средства с издадени сертификати за летателна годност и 52 одита за удължаване ресурса на военна авиационна техника.

За кодифициране на материални средства за нуждите на отбраната на страната съгласно изискванията на Кодификационната система на НАТО се използва софтуерният продукт Национален кодификационен инструмент „БУЛКОД“, собственост на Министерство на отбраната. През 2016 г. бяха присвоени 341 нови български Стокови номера по НАТО и 62 NCAGE¹⁹ кода на български фирми и организации. Към 31.12.2016 г. Министерство на отбраната на Република България е регистрирано като ползвател на 42 584 Стокови номера по НАТО (от общо над 17 млн. Стокови номера по НАТО в цялата база данни на Алианса), от които 14 766 са български Стокови номера по НАТО. Също така бяха присвоени общо 1132 NCAGE кода на български фирми производителки или доставчици на стоки за нуждите на отбраната.

През 2016 г. Националният кодификационен инструмент „БУЛКОД“ беше придобит от Министерство на отбраната на Украйна. Български представители проведоха обучение за работа с БУЛКОД на специалисти от Министерство на отбраната на Черна гора и Министерство на отбраната на Украйна.

¹⁹NCAGE - NATO Commercial and Government Entity Code (Код на доставчик по кодификационната система на НАТО)

7. Изводи

Запазва се състоянието на значително и трайно влошаване на средата за сигурност в непосредствена близост до източния и южния фланг на НАТО. В променената средата на сигурност нараства необходимостта от подобряване на механизмите за взаимодействие между институциите от целия сектор за сигурност и разработване на координирани политики и стратегическа концептуална рамка за противодействие на новите заплахи, включително и хибридните. Необходимо е на национално и съюзно ниво да продължи утвърждаването на всеобхватния подход към сигурността.

Българските въоръжени сили са в състояние да изпълняват задачите си по мисиите, произтичащи от конституционните задължения по гарантиране на суверенитета, независимостта и териториалната цялост на страната в рамките на колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Това обаче продължава да се осъществява с редица затруднения и риск за хората, свързани със системния финансов недостиг, нарастващия некомплект от личен състав и лошото състояние на остарялото въоръжение и бойна техника. По тази причина, някои задачи се изпълняват с ограничения.

Процентът на комплектованост с личен състав все още позволява изпълнението на задачи по планиране и провеждане на операции по трите мисии на българските въоръжени сили, но с някои ограничения. Заедно с ресурсните ограничения и остарялата техника дефицитът на кадри поставя формированията пред сериозни предизвикателства при тяхната подготовка, поддържането на бойна готовност и способности за изпълнение на по-сложни в технологично и тактическо отношение бойни задачи. Остава рискът от неефективно изпълнение на някои от основните задачи. Това се дължи основно на допълнителното натоварване на хората в отбраната по осигуряване на ежедневните и специфични дейности вследствие на нарастването на некомплектоваността, тежестта на подготвени специалисти, както и поставянето на допълнителни задачи на въоръжените сили по охрана на границата и борбата с тероризма. Въпреки усилията за набиране и задържане на подготвен личен състав, проблемът с некомплекта от военнослужещи в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия продължава да се задълбочава, като вече достига 20% от щатния състав. Комплектуването на въоръжените сили с резервисти продължава да се осъществява със затруднения, като към края на 2016 г. доброволният резерв е попълнен едва на една пета.

В сравнение с края на 2014 г., за две години некомплектът в Българската армия се е удвоил от 10% на 20%. По отношение на структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната некомплектът достига 19%, като за 2014 г. той е бил 10%. По отношение на Министерство на отбраната, за две години некомплектът се е увеличил с 9%, съответно от 3% в края на 2014 г. на 12% в края на 2016 г. От видовете въоръжени сили най-тежко засегнати от недостиг на личен състав са Сухопътни войски, които дават най-големия принос към операции и мисии на НАТО и ЕС, както и в операции по охрана на границата, като те са попълнени с войници приблизително на 71%, а над 20% от местата за офицери остават вакантни.

Отпуснатите финансови средства за персонал не позволяват да бъдат попълнени вакантните длъжности. Некомплектът при офицерския състав се отразява и на системата за командване и управление и е трудно решим във времето. Въпросът с мотивацията за военна служба и предприемането на неотложни мерки за преодоляване на некомплекта от личен състав в българските въоръжени сили стои все по-остро на дневен ред. Това изисква спешни и комплексни мерки, които ангажират не само Министерството на отбраната, но и държавата като цяло.

Водената целенасочена бойна подготовка и участието в различни съюзни съвместни учения и тренировки повишиха способностите и оперативната съвместимост на формированията и щабовете. Независимо от това обаче, некомплектът от личен състав и голямото тежестко на кадри затрудняват воденето на подготовката от формированията.

Въоръжените сили успешно изпълняват поставените им задачи в ръководени от НАТО, ЕС и ООН мисии и операции за гарантиране на международния мир и сигурност. Участието на български военнослужещи в тези мисии способстват за реализиране на интересите на страната в сферата на

международната сигурност и е съществен стимул за повишаване на техния професионализъм и самочувствие.

Недостатъчното ресурсно осигуряване на въоръжените сили през последните години, в т. ч. и за изпълнение на пакета Цели за способности - 2013 (ЦС 2013), се запази като тенденция и през 2016 г. Натрупаните с годините негативи по отношение на финансирането на въоръжените сили ги поставят в изключително тежко положение при изпълнението на техните функции и задачи. Поддържането на изградените способности е силно затруднено и се характеризира с постоянно препланиране по приоритети на предоставените ресурси за възстановяване изправността на въоръжението, техниката и развитието на нови способности. Българската армия изпълнява конституционните си задължения по отбраната и защитата на суверенитета на Република България с все по-сериозни затруднения, ограничения и повишен риск. Средата на сигурност е коренно променена и е наложителен дебат за постигане на траен политически консенсус и увеличаване на бюджета за отбрана до 2% от БВП, съгласно решенията от срещата на върха на НАТО в Уелс (2014 г.).

С предвижданите за 2017 г. допълнителни средства от централния бюджет могат да стартират само най-спешните проекти за модернизация. За тяхното пълно реализиране обаче, е необходимо осигуряването на значителни допълнителни средства и през следващите години. Осигуряването на достатъчно и редовно финансиране е основен проблем за успешната реализация на приоритетните инвестиционни проекти. Това създава рискове за изпълнението на Програма 2020, План 2020 и „Цели за способности за НАТО“.

Недостигът на финансови и материални средства през предходните години продължи да оказва акумулиращо негативно влияние върху изпълнението на пакета „Цели за способностите на НАТО 2013“. Критично е положението с онези от тях, които са с настъпил или наближаващ срок за готовност. В резултат на финансовия недостиг част от декларираните формирания са сертифицирани с редица ограничения или с натрупано изоставане в плановите, което води до неизпълнение в срок на поетите съюзни ангажменти. Изоставането в изпълнението на тези цели, както и закъснението в изграждането и подготовката на декларираните формирания продължава да поставя под въпрос доверието към страната ни като надежден съюзник.

В новите икономически реалности съвместното споделяне и използване на ресурси, съоръжения и техника придобива все по-важно значение. Участието в многонационални проекти по инициативите на НАТО и ЕС допринася за преодоляване недостига от способности и в подготовката на декларираните формирания.

Провеждането на съвместна мисия по охрана на въздушното пространство на страната със сили и средства на съюзни държави не сменя отговорността от държавата да поддържа и развива самостоятелни способности на Военновъздушните сили за гарантиране на въздушния суверенитет. Нерешен проблем остава опасно малкият брой летателни часове на летателния състав, в сравнение с изискванията на съюзните стандарти и нормите за безопасност, особено при летците, носещи бойно дежурство по охрана на въздушното пространство.

Средствата за текуща издръжка осигуриха само най-важните потребности от доставки и услуги за ежедневната дейност на военните формирания, като в резултат на това военните формирания не успяваха да провеждат качествена подготовка.

Логистичната система на въоръжените сили, поради финансовите затруднения, не осигури в пълна степен провеждането на подготовката, поддържането и генерирането на способности за изпълнение на трите мисии на въоръжените сили. От съществено значение е цялостното внедряване на Информационна система „Логистика на Българската армия“ във всички военни формирания със собствени звена за счетоводен отчет. Това ще осигури автоматизирано управление на всички финансови и логистични процеси, като ще гарантира предоставянето на оперативните и стратегически органи за управление на достоверна информация в реално време. Логистичното осигуряване и поддръжка на мероприятията по подготовката и ежедневната дейност се извършваше в условията на недостиг на финансови и материални ресурси. Бяха положени усилия за поддържането в изправност на оръжието и техническите средства и осигуряване на личния състав с необходимите видове доволствия. Налице е сериозно забавяне на процеса на утилизацията

на излишните боеприпаси, което води до рискове по тяхното съхранение, невъзможност за своевременно освобождаване на складови площи и акумулиране на допълнителни разходи на военните формирования по съхранението.

Големият брой недвижими имоти с отпаднала необходимост, собственост на Министерството на отбраната, продължава да генерира значителни разходи. За 2016 г., 15,2 млн. лв. от бюджета за отбрана е изразходвана за охраната им и за местни данъци и такси, вместо за развитие на отбранителни способности. Реализацията на имотите с отпаднала необходимост чрез продажба е все по-затруднена, особено за тези, намиращи се извън големите областни центрове и икономически оживените населени места. Тенденцията е броят на продадените имоти е да намалява с всяка изминала година. За решаването на този проблем са необходими съвместни мерки и инициативи, в т.ч. и законодателни, на ниво правителство и Народно събрание. Един от възможните подходи е, да се регламентира законово осигуряването на сумите от продадените имоти за поддръжка и ремонт на инфраструктура и строителство на нови инфраструктурни обекти.

Постоянно развиващите се заплахи и рискове в киберпространството и разглеждането му като отделен домейн за провеждане на операции поставят изисквания да бъдат търсени средства за развитие на експертен капацитет и придобиване на нови високотехнологични способности в тази област в условията на системен финансов недостиг.

Успехът в борбата срещу тероризма изисква укрепване на сътрудничеството както между държавните институции, така и в международен план. Българските въоръжени сили имат своето място сред останалите държавни институции в противопоставянето на терористичните заплахи, но те не са водещи в тази дейност.

Необходимо е и постоянно усъвършенстване на способностите на институциите за ефективни публични комуникации в условията на максимална прозрачност и отчетност, както и от изграждане на по-ефективно междуинституционално взаимодействие.

8. Направления за съсредоточаване на усилията

Министерството на отбраната през 2017 г. ще предложи на правителството и Народното събрание конкретни действия в рамките на Бюджет 2018, насочени към стартирането на политики за решаване на най-сериозните проблеми на въоръжените сили, констатирани в този доклад, както и за планомерното изпълнение на целите от Програма 2020 и мероприятията от първата фаза на План 2020. Те се изразяват в:

- Повишаване на заплащането на хората в отбраната;
- Актуализация на Правилника за прилагане на ЗОВСРБ, целяща да осигури условия за повишаване на мотивацията на военнослужещите и ефективността на управлението на човешките ресурси;
- Преглед на организацията и дислокацията на въоръжените сили, с оглед на наличните човешки ресурси в регионите на дислокация;
- Изготвяне до края на 2017 г. на Национален план за увеличаване на бюджета за отбрана на 2% от БВП до 2024 г.;
- Стартиране на трите основни модернизационни проекта за Сухопътните войски, Военновъздушните сили и Военноморските сили;
- Подготовка и изграждане на капацитет в Министерството на отбраната за участие в ротационното председателство на Съвета на ЕС през първата половина на 2018 г.;
- Участие в актуализирането на Стратегията за национална сигурност и нейните военни аспекти;
- Изпълнение на мероприятията от План 2020 за 2017 г., включващи:
 - формиране на „Център за управление и киберотбрана“;
 - реорганизиране на бригада „Логистика“;
 - формиране на „Бригадно командване“ - Благоевград, подчинено на командира на Сухопътни войски;
 - реорганизиране на Единния център за начална подготовка – Плевен;
 - реорганизиране на „Алпийски батальон“ - Смолян в „Алпийски полк“;
 - реорганизиране на „Авиационна база“ - Граф Игнатиево.
- Ускорено внедряване на Информационна система „Логистика на Българската армия“.

Ще се предприемат и действията от регулярен и по-дългосрочен характер, които попадат в обхвата на приоритетите и мерките за тяхното реализиране в сектор „Отбрана“ от Програмата на правителството на Република България 2017–2021 г. Те са:

- Изпълнение на заложените цели в Програма 2020 и мероприятията от втора фаза на План 2020;
- Предприемане на дългосрочни и всеобхватни мерки за запазване на подготвен и мотивиран личен състав, повишаване на интереса към военната професия и преодоляване на некомплекта във въоръжените сили;
- Усъвършенстване на нормите и правилата за професионален подбор и кариерното развитие на военнослужещите и цивилните служители. Въвеждане на индивидуални планове за кариерно развитие, увеличаване на броя офицери и сержанти, обучавани в учебни заведения в страни от НАТО и ЕС;
- Развитие на пакет от мерки за мотивация и компенсация на военнослужещите;
- Окомплектоване, подготовка, сертифициране и поддържане в готовност, съгласно плановете на декларираните формирования по пакета „Цели за способности на НАТО“ за участие в операции зад граница и в Силите за отговор на НАТО;
- Координиране и изпълнение на дейности, свързани с реализирането на процеса за присъединяване на военни формирования от Сухопътни войски към щаба на Многонационална дивизия „Югоизток“ в Румъния;

- Законодателни инициативи и мерки за ускорено освобождаване на Министерството на отбраната от ненужните недвижими имоти и осигуряване на средствата от продажбата им за поддръжка и ремонт на инфраструктура и за изграждането на нови инфраструктурни обекти;
- Изготвяне на единен план с учения на българска територия и участие в учения извън страната, включително с използване на съвместните съоръжения, с цел интегрирането им в планове за учения на НАТО и ЕС;
- Ефективно участие на Република България в Бойните групи на ЕС;
- Реализация на основните инвестиционни проекти за модернизация на въоръжените сили съгласно Програма 2020 и с пълното използване на потенциала на българската отбранителна индустрия и научно-изследователски институти;
- Изграждане и поддържане на капацитет за управление и реализация на инвестиционни проекти чрез Проектно управление;
- Преглед на основните и поддържащите доктрини на въоръжените сили в съответствие с положенията на актуализираната Стратегия за национална сигурност;
- Активен принос към усъвършенстването на нормативната база, регламентираща системата за управление при кризи;
- Въвеждане на процедури за възстановяване на способностите на формированията на въоръжените сили след използването им за оказване на помощ на населението при бедствия, аварии и катастрофи;
- Развитие на политиките и ръководните документи за киберотбрана на въоръжените сили, в съответствие с решението на НАТО за определяне на киберпространството за пети домейн на операциите;
- Участие в учения на НАТО и ЕС, свързани с киберсигурността и киберотбраната;
- Изграждане на военен оперативен център за киберотбрана за осигуряване на непрекъснато наблюдение на КИС и своевременно реагиране на кибератаки;
- Целенасочена подготовка на формирования от въоръжените сили за противодействие на тероризма;
- Осигуряване в учебните програми в училищата на необходимото съдържание, насочено към съхранението на военно-историческата памет и засилването на патриотичното възпитание на младежта;
- Реализиране на съвместни програми, дейности и инициативи с Министерството на образованието и науката, общините, училищата и университетите за патриотично възпитание на младежите и издигане авторитета на българските въоръжени сили;
- Преглед и осъвременяване на съществуващите планове за военно обучение на учениците в средните училища, с цел придобиване знания и практически умения за действие в определени критични ситуации;
- Извършване на анализ на процеса за набиране на доброволни резервисти и разширяване на възможностите за осъществяване на доброволна военна служба;
- Създаване на условия и ред за обучение по военна подготовка на българските граждани за защита на Отечеството на доброволен принцип;
- Полагане на грижи за опазването и поддържането на военните паметници в Република България и в чужбина.

* * *